

DE

DELAVSKA ENOTNOST št. 5 — leto XXXIX

Glasilo Zveze sindikatov Slovenije, glavni urednik: Dušan Gačnik, odgovorna urednica: Majda Žlender

Naš kulturni praznik

Osmi februar je dan, ko se Slovenci klanjamo spominu največjega slovenskega genija — pesnika Franceta Prešerna. Bil je duhovno tako širok in suveren, da je premagal čas in njegove besede segajo v sedanjost in prihodnost. Še vedno nam poje, njegove ideje so še danes bojna gesla in nas privlačijo, njegove pesmi žare od lepote in resnice.

Slovenski narod si je ta dan izbral za svoj kulturni praznik in v vseh teh preteklih letih se je med kulturnimi delavci ustalila navada, da nas v tem času okupirajo razmišljanja o našem preteklem delovanju in da preverjamo smotre našega kulturnega poslanstva. Smoter je seveda v prvi vrsti bogata delavska družba, združeno delo z visoko delovno produktivnostjo, višja kakovost družbeno-ekonomskih razmerij in življenjskih pogojev, v katere sodi tudi naraščanje kulturnih potreb in kulturno življenje v ožjem in širšem smislu te besede.

Zato vsako leto v tem času tudi nagradujemo najbolj vidne kulturne delavce za njihova življenjska dela ter za njihove enkratne visoke ustvarjalne dosežke s Prešernovo nagrado ali z nagrado Prešernovega sklada.

Letos praznujemo naš kulturni praznik tudi z velikimi načrti za prihodnost. Tako se, denimo, vseh možnosti odpirajo z otvoritvijo novega kulturnega doma v Novi Gorici. Dokončuje se Kulturni dom Ivan Cankar v Ljubljani, ki pomeni za nas kulturne delavce in za vse delovne ljudi največjo povojno kulturno pridobitev, dom, ki bo nesluteno razvil možnosti za ekspanzijo kulture vseh vrst in oblik in se bodo tako njene socialne in moralne izkušnje odprle slojem delovnih ljudi. Nov kulturni dom pomeni ne le veliko pridobitev za nas vse, marveč je veliko kulturno dejanje naroda te dobe in časa in kulturna dediščina, ki bo neizbrisno vtisnila pečat prav naši sedanji socialistični kulturni poti ter objektivizirala zavest o kulturnem gibanju tega časa.

Sindikat Slovenije so v svojih programih vedno vodili kulturno politiko, ki je podpirala široko kulturno ustvarjalnost, ne le izbranega dela kulturnih delavcev, ampak tudi kulturno delo in življenje čim širšega kroga delavcev in delovnih ljudi. Tudi v sedanjem obdobju stabilizacije bomo storili vse, da ne bi prav kulturno področje nosilo najtežjega bremena stabilizacijskih ukrepov, čeprav se bomo morali tako, kot v vseh drugih okoljih in na vseh ravneh tudi v kulturi podrežati stabilizacijskim interesom združenega dela.

Zveza sindikatov Slovenije bo v letošnjem letu posvetila posebno pozornost vprašanju kulture na svojem »sindikalnem plenumu«. Razpravljala bo o vprašanjih uveljavljanja kulture kot nepogrešljive sestavine celotne družbene reprodukcije in kot organske sestavine življenja vsakega posameznika. Uveljavljanje takšnega pojmovanja kulture in njenega poslanstva je nedvomno pomembna naloga sindikatov in zato bomo posebej odprli vprašanje, kako trajno uveljaviti oziroma omogočiti humanizacijo delovnega in bivanjskega okolja, razvijati osebnostne in skupinske kreativnosti ter zagotavljati svobodno umetniško ustvarjanje.

Pomembno za sindikate je tudi razvijanje pozitivnega odnosa do celotne materialne, duhovne in umetniške dediščine, uveljavljanje prostega časa kot svobodne dejavnosti, ki smiselno razvija rekreativne, poustvarjalne in ustvarjalne sposobnosti; razvijanje vseh vrst intelektualnega in kulturnega dela, ki ima za osnovo in cilj osvoboditev človeka ter uveljavljanje svobodne, konstruktivne kritične misli.

Na tej poti se lahko opiramo na vso tisto dragoceno kulturno in osvobodilno dediščino, ki jo je moral prehoditi naš narod, da jo je lahko uresničil, in je v določeni meri že postala in postaja pravo bogastvo bogatega.

Ančka Korže-Strajnar

Akcija zaključni račun '79 in vsi naslednji

Za stalno prakso gre

Težak gospodarski položaj v Tomosu

Na dnu spirale

Kako so gospodarili v mariborskem Zlatorogu in v ljubljanski Belinki berite na tretji strani.

Dve neuspešni sanaciji v šestih letih. Ali bo tretja boljša?

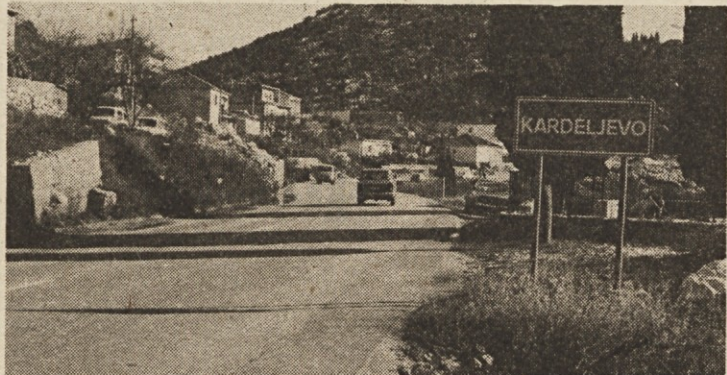
Berite na sedmi strani.

Na Prešernov dan, ko se vračamo k pesnikovemu izročilu in iščemo svoj duhovni obraz, je tudi letos bila množica proslav širom Slovenije.

Predsednik Tito okreva

Zdravstveno stanje predsednika Tita se po operaciji v prejšnjem mesecu izboljšuje, počuti se dobro, hkrati pa se nadaljuje — kot poroča zdravniški konzilij — zdravljenje in pužna medicinska rehabilitacija. Predsednik Tito je tudi že prevzel opravljanje dela svojih državnih obveznosti. Iz vseh krajev naše domovine, pa tudi iz številnih dežel sveta pa še vedno prihajajo pisma in brzojavke z iskrenimi željami za čimprejšnje okrevanje.

Ploče so Kardeljevo

Najmlajše mesto v sosednji Hrvaški Ploče že teden dni »nosi« novo ime Kardeljevo, saj se delegati občinske skupščine minulo soboto sklenili, da svoje mesto poimenujejo po velikem revolucionarju Edvardu Kardelju. Velikemu slavu, ki so se ga udeležile delegacije iz vseh naših republik in pokrajin ter številni občani iz Ploč in okoliških krajev, so prisostvovali tudi Pepca Kardelj, Stane Dolanc, Dušan Dragosavec, Milka Planinc in drugi. Zbrani so s slovesnosti poslali pozdravno brzojavko predsedniku Titu, hkrati pa so delegati skupščine sklenili, da bodo

prvo zlato značko ob preimenovanju Ploč v Kardeljevo podelili predsedniku Titu v znamenje globokega spoštovanja in velike hvalnosti za vse, kar je napravil za našo državo. Ob tej priliki so v luškem terminalu položili temeljni kamen za gradnjo distribucijskega centra »Radenska« iz Radencev, ki bo predvidoma veljal prek 20 milijonov dinarjev. Sekretar predsedstva CK ZKJ Dušan Dragosavec pa je sprevoril zbranim o liku Edvarda Kardelja, izjemne osebnosti našega revolucionarnega gibanja in najbližjega sodelavca tovariša Tita.

Ob življenjskem jubileju

Ob življenjskem jubileju predsednika republiškega sveta ZSS Vinka Hafnerja je bilo minuli teden v vili Podrožnik tovariško srečanje, ki so se ga udeležili najvidnejši slovenski družbenopolitični in javni delavci. V kratkem nagovoru slavljencu je predsednik CK ZKS France Popit posebej poudaril:

»Tvoji delovni tovariši smo se zbrali okrog tebe, da ti čestitamo ob življenjskem jubileju — šestdesetletni rojstva — in visoki obletnici trdega ustvarjalnega in uspešnega dela in se ti zahvalimo za tvoj prispevek k skupnemu delu. Radi bi ti tudi povedali, da si želimo še dolgo delati, ustvarjati in tovariševati s teboj.

Mnogi od nas smo te spoznali že med narodnoosvobodilnim bojem, po osvoboditvi pa si si kot človek revolucije skupaj z drugimi prizadeval, da bi ljudska oblast resnično zaživela v skladu z načeli in na temeljih, za katera smo se jugoslovanski narodi in komunisti pod Titovim vodstvom opredelili že pred narodnoosvobodilno vojno. Ideje za nov pravičnejši svet so sprejele delavske in ljudske množice v veliki borbi slovenskega in vseh jugoslovanskih narodov in jih tudi uresničile.

Dal si številne pobude za reševanje mnogih občutljivih vprašanj na področju socialne varnosti delovnih ljudi. Naj še posebej omenim tvoj prispevek za konferenco Zveze komunistov Slovenije, na kateri smo analizirali družbenoekonomske, politične in moralne korenine socialnih razlik, ki ne izhajajo iz delitve po delu. Pomemben je bil tvoj delež pri razčiščevanju idejnih odklonov, ki so hromili dejavnost Zveze komunistov pred 29. sejo CK ZK Slovenije. V teh spopadih in razčiščevanjih je zmagala jasna linija Zveze komunistov Slovenije, da samo delavski razred, v skupni akciji vseh delovnih ljudi z Zvezo komunistov na čelu, gradi socialistično samoupravljanje, v katerem bo lahko dosegel svojo popolno osvoboditev.

Dragi Vinko, ni še dolgo, odkar si prevzel nove in zahtevne naloge, ki ti jih nalaga dolžnost predsednika slovenskih sindikatov. Tako si se vrnil v tisto središče, iz katere si rasel v skojevca in komunista in od koder si šel po tečki, a bogati poti revolucionarja, da boš sedaj kot zrel in izkušen mož uresničeval smotre, zaradi katerih si se podal na to pot.«

Sprejet je družbeni dogovor o uresničevanju politike cen

»Dinar na dinar...«

Med vrsto napovedanih stabilizacijskih ukrepov za letos je tudi pravkar sprejeti družbeni dogovor o uresničevanju politike cen v Jugoslaviji. Vsi ti ukrepi skupaj naj bi obrzali pretirano naraščanje inflacije, nesmotrno trošenje ustvarjenega dohodka in postavili temelje, na katerih naj bi v naslednjem obdobju dogradili stabilnejša in realnejša razmerja v družbenoekonomskih odnosih. Zavoljo tega velja napeti vse sile, sleshernega izmed nas, na vseh ravneh in v vseh odnosih v združenem delu in izven njega, da bi zelo zahtevne cilje ekonomske stabilizacije tudi dosegli. Seveda si ob tem ne smemo delati utvar, da bodo ti ukrepi sami in mimo grede opravili s težavami, ki so se nam nakopile, ker v minulih letih nismo znali, včasih pa tudi mogli ne odstranjevati vseh ovir. Nasprotno: le s skrajnimi napori bomo zastavljene stabilizacijske cilje dosegli, tu in tam pa morda sploh ne bomo »prišli« do cilja.

Trenutno žal precej več razlogov »govori« v prid »umirjenega realizma«. Ne le nakopičene gospodarske težave doma, med katerimi velja posebej omeniti nezmožnost gospodarstva, da se hitreje prilagaja tokovom svetovnega trga in dosega raven svetovnih proizvodnih cen. Tudi v svetu se zaradi družbenoekonomskih težav vse bolj otepa z inflacijo (tako kot pri nas, samo v precej manjšem obsegu), kar nedvomno vpliva na cene uvoženih surovin in opreme. V letošnjem letu moramo pričakovati še podražitev uvoženih goriv. Vse to in še marsikaj drugega lahko odločilno vpliva na uresničevanje stabilizacijskih ukrepov, zlasti še na politiko cen, kakršno smo izoblikovali in v kateri je manevrskega prostora za omenjene vplive svetovnega trga izjemno malo.

Kljub temu pa se seveda ne bomo vnaprej »predali«. Še tako težak voz je moč poriniti iz blata, če vsi, ki naj bi porivali ali vlekli, krepko »pljunejo v roke« in hkrati poprimejo. Seveda bo združeno delo tisto, ki bo prispevalo največji delež naporov — čeprav bo delež ostalih, tudi družbenopolitičnih organizacij vse kaj drugega, kot nepomemben. Za napore, ki nas čakajo v tem stabilizacijskem letu, bo treba vseskozi vzdrževati ugodno politično klimo, pripravljenost na odrekavanje in odgovorno uresničevanje sprejetih nalog in ciljev. To pa v marsikaterem okolju in marsikdaj ne bo lahko. Vedeti namreč moramo, da želje po inflacijskem reševanju težav žive, da ne le posamezne delovne organizacije, pač pa delavci v celih panogah vidijo predvsem le svoje težave in so pripravljene le na razreševanje le-teh, nikakor pa niso kaj dosti pripravljene na žrtve, ki bi pomagale celovitejše odpravljati zadrege.

Družbeni dogovor o uresničevanju politike cen, oziroma njegovi podpisniki, naj bi združenemu delu zagotovili večjo samostoj-

nost pri oblikovanju cen, družbeni dogovori porabnikov pa naj bi dobili širšo veljavo. Na tem področju pa bodo družbenopolitične organizacije — zlasti sindikati — čeprav nimajo neposrednega vpliva na politiko cen — lahko veliko storile.

V samoupravnem dogovarjanju se namreč skrivajo še precejšnje rezerve, zlasti v urejanju dohodkovnih odnosov. V urejenih dohodkovnih odnosih se namreč da skovati

prenekateri dinar dohodka, ki bi ga delovne organizacije sicer lahko »prislužile« le s povečanjem cene. Prav tu — s spodbujanjem vzpostavljanja dohodkovnih odnosov — pa lahko sindikati v združenem delu bistveno prispevajo k uresničevanju zahtevne politike cen. Pa z doslednim zahtevanjem odgovornega uresničevanja zastavljenih nalog. Tega — slednjega, se moramo zavedati in se držati vsi. Kajti nobeno kolesce v stroju ne sme zatajiti...
Boris Rugelj

Kje je logika?

Prašek je in ga ni. Natančneje rečeno, dobimo ga lahko le v omejenih količinah. Vse kaže, da bo tako še nekaj časa. Vsaj tako dolgo, dokler bodo naši proizvajalci te življenjsko pomembne potrebščine delali le z 80 in manj odstotki svojih zmogljivosti. Po drugi strani pa tudi tako dolgo, dokler bomo še kar naprej kopičili hišne zaloge, ki tu pa tam že krepko presegajo stot.

Ko iščemo vzroke za takšno stanje, nikakor ne moremo mimo dejstva, da so domači proizvajalci praškov obvestili svoje panožno združenje, zvezni zavod za cene in potem še ZIS že konec predlanskega leta, da utegnejo nastopiti pri preskrbi s praški v poletnih mesecih minulega leta določene motnje. Poudariti je treba, da se iz vseh teh obvestil in »jemanj na znanje« ni kaj prida izcimilo. Precej najbrž tudi zategadelj, ker se črne napovedi proizvajalcev večidel v predvidenih mesecih niso uresničile. Temu se imamo zahvaliti samo nekoliko večjim zalogam, ki so se lani iz meseca v mesec proti koncu leta vse bolj redčile.

Težave oziroma motnje v preskrbi so prvič resneje nastopile lanskega novembra in sicer domala po vsej državi. Res je, da o njihovih ekonomskih vzrokih pojejo že vrabci na strehi, kljub temu pa bi jih le veljalo še osvetliti, saj gre končno za to, da jih čimprej odpravimo. Če bi se vprašali, zakaj ta čas ni praška, potlej si lahko preprosto odgovorimo, da je za to največ kriv loj, ki ga ni moč dobiti v zadostnih količinah. V mariborskem Zlatorogu so nam povedali, da loja ni, ker ni živine. Mislili so seveda na domači trg, ki krije polovico njihovih potreb po tej surovini. Podobno je tudi z drugimi jugoslovanskimi proizvajalci praškov, ki morajo polovico loja uvoziti iz vzhodnih socialističnih dežel, kjer pa ta čas tudi ni zadostnih količin te surovine. Povsem drugačna slika pa je na

zahodu, kjer je loja dovolj in še za polovico cenejši je kot na vzhodu, vendar naši proizvajalci za uvoz z zahoda nimajo dovoljenja...

Če se lotimo še drugih težav, s katerimi se ta čas otepa proizvajalci, potlej moramo nedvomno omeniti še izredno podražitev drugih surovin, ki so jih proizvajalci proti koncu lanskega leta dvigali iz ure v uro in sicer predvsem surovine domačega izvora. Te so narasle celo za dve tretjini. Za primer naj navedemo etolat, eno od sestavin pri proizvodnji praška, ki ga proizvaja Teol in ki je lanskega januarja po merski enoti veljal 22, danes pa že 47 dinarjev. Če hočeš prašek sploh izdelovati, moraš pristati na vsako ceno. Najbrž s tem v zvezi ne moremo govoriti o izsiljevanju domačih predelovalcev, saj so tudi slednji odvisni od uvoza, ki je seveda zgolj slika razmer na svetovnem trgu. Glede vsega tega je prav gotovo najbolj presenetljivo to, da zvezni zavod za cene z limitom končne cene (v tem primeru je to prašek) štiti sicer socialno varnost potrošnika, ne zanima pa ga kaj dosti dogajanje v celotni verigi. Bržda je apeliranje na dohodkovno povežovanje v okviru te reprodukcije celote, kjer potegne krajši konec palice le končni proizvajalec, veliko premalo.

Posledica vseh teh razmer je seveda pomanjkanje in intervencijski uvozi. Glede slednjega povejmo samo to, da bi z devizami za 1000 ton uvoženega praška lahko doma proizvedli 6500 ton praška. Kje je torej stabilizacijska logika? V restrikcijah pri deviznem uvozu surovin ali v intervencijskih uvozi, ki ga (mimo grede) še kako občuti tudi potrošnik. Ta mora za prašek iz uvoza namreč še enkrat globlje seči v žep, kot bi to storil, če bi pral z domačim praškom.

Ivo Kuljač

Zakaj slaba udeležba?

Najnovejša raziskava o uresničevanju delegatskega sistema kažejo da se zborov delovnih ljudi in občanov redno udeležuje manj kot petina prebivalcev krajevnih skupnosti. Od teh pa jih razpravlja, daje pobude in predloge oziroma aktivno sodeluje v krajevnih samoupravah le polovica. V delovnih organizacijah je v samoupravnih organih in na zborih delavcev v poprečju aktivnih 18 odstotkov zaposlenih. Vendar molčečnost oziroma nizka udeležba delovnih ljudi na sestankih nista edini pomanjkljivosti sicer potrebnih zborov delavcev v TOZD ter delovnih ljudi in občanov v krajevnih skupnostih. V številnih primerih gre namreč

tudi za uporabljanje množičnih zborov kot edine oblike odločanja, kar — ob slabem vodenju razprave in pomanjkljivih osnovah zanj — samo povečuje možnosti za izigravanje delovnih ljudi.

Ne moremo torej pričakovati, da bodo zbori delavcev, delovnih ljudi ali občanov na osnovi nekakšnih načelnih prealozov kar čez noč rešili vprašanja, ki jih ne zmorejo ali nočejo rešiti za to usposobljene službe ali posamezniki. Iz tega pa izhaja ugotovitev, da je glavni razlog za počasno oživljanje delegatskega sistema skrit v odriivanju delovnih ljudi od odločanja, v njihovem neustreznem položaju, ko gre za

ekonomsko in politično moč. To pa omogoča posameznikom in protisamoupravnim skupinam, da še naprej drže v rokah glavne niti odločanja in spretno manipulirajo z delegati in delegacijami ter jim vsiljujejo svoje interese.

Iz vseh teh ugotovitev izhaja, da delegacije še vedno niso nezamenljive in odločilni dejavniki pri vplivanju združenega dela in samoupravne socialistične zavesti na družbeno odločanje. Delegati pa morajo biti aktivne osebnosti in ne le prenašalci in razlagalci interesov in potreb svojega okolja. Še vedno je čutili preve-

lik vpliv strokovnih služb in izvršnih organov na odločanje. Nujno je torej treba ustvariti pogoje in možnosti, da bodo izvršni in upravni organi lahko v precej večji meri kot doslej služili delegatskemu sistemu in podružbljanju družbeno političnih aktivnosti. Vse analize in ugotovitve kažejo, da za zdaj še ni potrebno spreminjati osnovnih stališč in rešitev, povezanih z razvojem delegatskih odnosov in delegatskega političnega sistema, le dosledno je treba uresničevati tista načela in naloge pri razvoju delegatskega sistema in delegatskih odnosov, ki so v ustavi in dokumentih ZK že zapisana.

Vinko Blatnik

Akcija zaključni račun '79 in vsi naslednji: kako so razpravljali v mariborskem Zlatorogu in v ljubljanski Belinki

Za stalno prakso gre

Primer, vreden posnemanja

Zdaj bi morale sindikalne organizacije tam, kjer še vedno nimajo niti osnovnih informacij o gospodarstvu v lanskem letu in kjer so se tudi zategadelj zavlekle priprave na sprejem gospodarskih načrtov, biti plat zvona. Skoraj vsi roki so že zamujeni. Povrh vsega pa smo se tudi dogovorili, kakšne informacije morajo dobiti delavci in kako mora steči razprava. Zato tokrat ne bi smelo biti izgovarjanja.

Izgovorov ne potrebujejo v ljubljanski Belinki, saj je tam že vrsto let uveden sistem informiranja delavcev, ki daje mesečne podatke o gibanju obsega proizvodnje za vse delovne enote, za temeljne organizacije in za delovno organizacijo kot celoto. Poleg tega dobijo delavci v Belinkinem listu tudi komentarje k posameznim številkam, razmišljanja odgovornih delavcev o tem, kako še boljše gospodariti. Objavljajo tudi vse potrebne ukrepe za odpravo ozkih grl — bodisi da gre za proizvodnjo ali za samoupravljanje — kjer so navedeni roki, doklej je treba kakšno delo opraviti in kdo je za to odgovoren. Te informacije so vsak mesec na dnevnih redih sej delavskih svetov, izvršnih odborov sindikata in centralnega delavskega sveta. Ob četrtletju, ko so pripravljene periodični obračuni, razpravljajo o njih tudi v sindikalnih skupinah. »Razprava o periodičnih obračunih,« nam je dejal Gregor Pečenko, predsednik konference osnovnih organizacij sindikata, je zelo živahna. Delavce zanima, kako smo preskrbljeni s surovinami, kako teko investicijska dela, kdo zamuja in še obilico na videz drobnih vprašanj slišimo v sindikalnih skupinah, na katere pa morajo ustrezne strokovne službe in poslovodni organi dati argumentirane odgovore.

Lani je bilo nekaj zadreg pri preskrbi surovin in še zlasti pri odpremi natrijevega perborata proizvajalcem pralnih praškov. Te zadrege pa niso bile vzrok za pomanjkanje pralnih praškov, kajti vsi delavci Belinke, tisti iz

Gregor Pečenko, predsednik konference osnovnih organizacij sindikata v Belinki

proizvodnje in pisarn, so zato, ker niso imeli dovolj delavcev na odpremi, vskočili pri odpremi. Proizvajalci pralnih praškov so dobili natrijev perborat v dogovorjenih rokih. Nekaj podobnega se je zgodilo tudi z embalažo, saj so dobili v tovarno vso naročeno količino naenkrat. Spet so vsi zavihali rokave...

Ne pogodbe, pravi samoupravni sporazumi so

Belinka je znana tudi po tem, da ima obilico sklenjenih samoupravnih sporazumov za sovlaganja z dobavitelji surovin za proizvodnje natrijevega perborata, vodikovega peroksida in premaznih sredstev. V zadnjem času pa se dogovarja tudi za sklenitev samoupravnih sporazumov s potrošniki njenih izdelkov. Dolgoročne sporazume s katerimi Belinka jamči proizvajalcem pralnih praškov dogovorjene surovine, imajo z Merimo, Saponio, s Soda-So, z Zlatorogom. Prav s temi kolektivi pa bodo sklenili tudi sovlagateljske sporazume za povečanje proizvodnje vodikovega peroksida, ki ga ta čas še vedno v Jugoslaviji nimajo dovolj. Za natrijev perborat pa velja, da Belinka preskrbuje z njim vse proizvajalce pralnih praškov z lastno proi-

zvodnjo, saj od 36.000 ton izvozi le 4000 ton. V okviru SOZD Bivet (Belinka, Ilirija-Vedrog, Teol) so se dogovorili za skupno naložbo v proizvodnjo sveč, poleg tega pa so vložili sredstva tudi v Jugotanimu Sevnica in v cerkniškem Brestu. V teh primerih velja poudariti, da v resnici ne gre za stare, klasične pogodbe, temveč za takšne odnose med sovlagatelji, ki temelje na skupnem dohodku in riziku.

O vseh teh odnosih, o rezultatih skupnih naložb in tudi z ovrmi, če kaj ne steče tako, kot je bilo dogovorjeno, so delavci sproti obveščeni. Ta čas pa se seznanjajo tudi z gospodarskimi razmerami, ki jih Belinka pri oblikovanju gospodarskega načrta mora upoštevati. Gre za nekatere omejitvene in stabilizacijske dejavnike, ki bodo bržkone kaj lahko hudo »zarezali« v akumulacijo Belinke, čeprav bi lahko zatrili, da je v tem kolektivu stabilizacijsko vedenje — že tudi zaradi narave proizvodnje — doma. Lani so povečali cene svojih izdelkov v temeljni organizaciji perborata za 7 odstotkov v primerjavi s cenami v predlan-

Zakaj ni bilo organizirane razprave o devetmesečnih poslovnih rezultatih gospodarjenja v mariborskem Zlatorogu v lanskem letu?

Kako bodo to uredili ob zaključnih računih?

Kako razmišljajo v ljubljanski Belinki,

ki bržkone sodi med tiste, po katerih se kaže zgledovati

skem letu; leto nazaj pa je znašal ta odstotek le 5,6 odstotka. Sicer pa se o cenah sporazumevajo z njihovimi potrošniki na ravni Jugoslavije. V Belinki pravijo, da je ta sistem sporazumevanja pošten, v skladu z resolucijskimi prizadevanji.

Sicer pa sodi Belinka že med tiste tovarne, kjer v letošnjem letu ne bodo »doživljali« visokih skokov v obsegu proizvodnje. V temeljni organizaciji združenega dela posameznih sredstev bo fizični obseg proizvodnje porasel le za 5,9 odstotka, v temeljni organizaciji, kjer proizvajajo natrijev perborat in vodikov peroksid pa za 8 odstotkov. Takšna gibanja so bila značilna tudi za lansko leto. Bržkone bodo tudi takšni odstotki v prihodnjem letu, kajti načrti Belinke so usklajeni s potrebami njihovih kupcev. Razširitev proizvodnje pričakujejo v naslednjih dveh letih z novimi naložbami le v proizvodnji vodikovega peroksida, ki ga deloma še uvažamo.

In ker smo že pri uvozu, povejmo, da ima Belinka negativno zunanjetrgovinsko bilanco. Za svojo proizvodnjo uvažava okrog

40 odstotkov surovin, kjer ima največji delež uvoz naravnih boratov, ki jih v Jugoslaviji nimamo. Toda če primerjamo te podatke s tem, da ne uvozimo niti kilograma natrijevega perborata v našo državo (20 odstotkov predstavlja v izdelavi pralnih praškov), da je celo cenejši kot na tujih trgih, in zaradi tesne povezanosti Belinke s proizvajalci pralnih praškov v resnici to proizvod vseh, potlej Belinka znižuje naš zunanjetrgovinski primanjkljaj. Letos bodo za normalno preskrbo s surovinami in reprodukcijskim materialom rabili v Belinki 180 milijonov dinarjev deviz. 40 milijonov jih ustvarjajo z lastnim izvozom, v vrednosti 15 milijonov dinarjev deviz bodo prispevali njihovi kupci na podlagi združevanja, na ostala devizna sredstva pa računajo v okviru samoupravne interesne skupnosti za ekonomske odnose s tujino na osnovi deviznega trga. Teh sredstev še ni zagotovljenih, vendar pa v Belinki menijo, da bo to vprašanje čim prej treba rešiti, saj morajo naročati surovine vsaj nekaj mesecev prej kot pa prispejo v tovarno.

Vsa ta vprašanja so v žarišču pozornosti delavcev Belinke, zdaj ko razpravljajo o planih temeljnih organizacij združenega dela in delovne organizacije. Najbolj jih skrbi upadanje akumulativnosti, saj v zadnjih štirih letih dosegajo zneskovno skoraj isto akumulacijo. Ker pa gre za kemično bazično industrijo, je to precej težavno vprašanje, kajti vsak zamujen vlak v razvoju je grenak in za narodno gospodarstvo tudi drag. Tako menijo v Belinki.

Pravzaprav moramo ob zaključku našega zapisa iz Belinke še povedati, da smo bili prijetno presenečeni nad tem, kako spremljajo gospodarjenje.

Lahko bi rekli, da je Belinka bržkone vzgled za mnoge vodstvene strukture, ki še vedno ne znajo (ponekod tudi nečejo) spregovoriti z delavci o vsem, kar jih tare v procesu gospodarjenja. Potlej jo Belinki ni — vsaj kar zadeva seznanjenost delavcev z vsem. To pa je zdrava osnova za dobro gospodarjenje in dobre samoupravne odnose. Marjan Horvat

Po slabem začetku še ne kaže obupati

Ko smo obiskali mariborsko delovno organizacijo Zlatorog in predsednika njenega sindikata povprašali, kako so se pripravili na razpravo o lanskem gospodarjenju in kaj menijo delavci o načrtih za letošnje leto, ni bil za pogovor nič kaj navdušen. Pokazalo se je, da je že lansko devetmesečje minilo brez posebnih razprav in da tudi akcija zaključnih računov za leto 1979 še ni organizirano stekla.

To je torej vse prej kot obeta-ven začetek pogovora o zaključnih računih v Zlatorogu. Pogovor z delavci tega kolektiva pa je pokazal, da vse le ni tako črno. Kaže, da so v Zlatorogu res dobri gospodarji, saj svoje delo in njegove rezultate spremljajo vse leto. Družbenopolitične organizacije in samoupravni organi so znali poskrbeti, da so v vseh delovnih skupinah sproti obravnavali gospodarski položaj, težave in vzroke zanje. Pomenili smo se z delavci dveh proizvodnih TOZD in se prepričali, da kljub neorganiziranim razpravam svoj položaj dobro poznajo.

Spoznali smo, da akcija ne zamuja zaradi malomarnosti ali neznanja, čeprav tudi strokovne službe in sindikat lahko le kaj več storijo. Delavci so nas prepričali,

Boris Senkovič, direktor marketinga v Zlatorogu

da so se ji pač odrekli, ker so jih v to prisilile gospodarske težave. V lanskem zadnjem četrtletju so se namreč spogledali s »surovinsko katastrofo«, kot svoje težave sami imenujejo.

Dali so prednost delu

Po devetih mesecih dobrih poslovnih rezultatov (v grobem so delavce z njimi seznanjali sproti sindikalnih skupinah) jih je v zadnjih lanskih mesecih prizadala restrikcija uvoza in podvajanje cene osnovnih surovin. Nekaterim surovinam za detergente in milo so cene takorekoč čez noč zrastle celo za 90 odstotkov. Če so hoteli pralne praške sklop proizvajati, so morali splepati dohodkovno povsem nezanimive pogodbe in sporazume o dobavi surovin, brez pogajanja so sprejemali cene surovin na tujih trgih, jih na hitro prevažali s tovornjaki, čeprav bi bil železniški prevoz dokaj cenejši...

Delavci so sklenili dati vse od sebe, da bi se le izkopali iz zagate, ki je niso zakrivilo sami. Takšne zagnanosti gotovo ne bi bilo, če bi ne bili sproti obveščeni, kje tiči vzrok težav in kaj kaže storiti, če jih hočejo prebraditi. Pogovori so tekli kar ob strojih, v celoti tovarni je vršalo, kje so spet kaj »ujeli« na trgu in koliko bodo trgu spet lahko dali. V vedru teh improviziranih razprav so bila vprašanja, ki so res trenutna, pa zato življenjsko pomembna.

Brez organizirane akcije je prišla do izraza tudi solidarnost med TOZD. Tudi zavzetosti sindikalnih delavcev gre lep del zaslug, da so delavci v vsej delovni organizaciji spoznali, da so njihovi tovariši v težavah, da jih niso zakrivilo sami in da jim je treba pri-skočiti na pomoč.

Kasno, a zgoščeno

Organizirana razprava o zaključnem računu bo stekla 15. februarja. Glavni vzrok zamude smo opisali. Toda tudi strokovne službe so odpovedale — vendar menda ne po svoji krivdi. Največ časa jim je vzel zaostren gospodarski položaj, vse njihove poskuse, da bi se pripravili na zaključni račun pa so postavile na glavo neuskladjene odločitve in delovanje carine, bank in SI-SEOT. V Zlatorogu smo slišali največ očitkov na rovašanke, ki je proti koncu leta ustavila poslovanje kar za tri tedne. Tak »odmor« je povzročil marsikakšno brezglavo akcijo, takšne pa so brez dvoma tudi precej drage.

No, razprave so pred durmi. Slišali smo, da bo le redka beseda veljala minulemu gospodarjenju, vsa prizadevanja bodo usmerjena naprej. Grobi pokazatelj, ki so jih ob koncu leta le uspeli pripraviti (tudi za razpravo o njih še niso našli časa), kažejo, da so kljub težavam proti koncu leta še kar dobro zvožili. Ustvarili so približno 1,5 milijarde dinarjev celotnega prihodka, dohodka je za 280 milijonov, čistega dohodka pa 230 milijonov dinarjev. Za poslovne sklade TOZD je ostalo približno 32 milijonov dinarjev.

Delavci so menili, da bodo morali načrti, o katerih bodo zdaj začeli razpravljati, sloneti predvsem na surovinah, ki jih bo moč dobiti — če se le da, doma. Ena rdečih nitov razprav bo tudi varčevanje. Pretresli bodo, koliko lahko še prihranijo pri energiji, transportu, materialnih in režijskih stroških. Povedali so, da bodo ti prihranki v primerjavi s cenami surovin res kaplja v morje, ki pa se ji nikakor ne smejo odreči.

Zmanjkalo je časa

Če bi imela delovna organizacija Zlatorog osebno izkaznico, bi v njej pisalo: 1.192 zaposlenih delavcev je organiziranih v treh TOZD in DSSS. Dve TOZD sta proizvodni, v eni proizvajajo praške in mila, v drugi kozmetiko. Samostojna TOZD je tudi inštitut. Ker je v skupnih službah zaposlenih skoraj 700 delavcev, razmišljajo o reorganizaciji — marketing in transport, zdaj del DSSS, naj bi postala samostojni TOZD. S tem bi dosegli večjo učinkovitost, dela, boljše organizacijo...

Posebni znaki (za leto 1979): V zadnjem četrtletju so imeli takšne težave s surovinami, da so morali pošteno poprijeti, če so hoteli vsaj delno ohraniti rezultate dobrega gospodarjenja. Ker so kot dobri gospodarji najprej poskrbeli, da bodo imeli v bodoče o čem razpravljati, jim je zmanjkalo časa za razprave v lanskem devetmesečju in za pravčasno akcijo zaključnih računov 1979.

Zavedajo se tudi pomena izvoza, niso pa še našli prave rešitve za to področje. Do zdaj je vse, kar so izvozili, prineslo dohodek. Izogibali so se izvozu za vsako ceno, le za devize. Težava je zdaj v tem, ker domači trg hlepi po vse večjih količinah praškov in če ga hočejo zadovoljiti, ne morejo biti solidni ponudniki zunaj naših meja. V praških vidijo »konja«, ki bi na zunanja tržišča zvezlekl tudi druge njihove izdelke in prepričani so, da se bo na ta način treba marsičesa odreči — v Zlatorogu pa tudi v širši družbeni skupnosti. Pri smotrni potrošnji doma, brez kilometrskih zalog praškov v trgovinah, bodo lahko uspešni tudi v tujini. Ciril Brajer

PRAVKAR IZŠLO!

Kaj nam prinaša dogovor o uresničevanju družbene usmeritve ter kako ga moramo razumeti in uresničevati — to je naslov komentarja Mirana Potrča, podpredsednika RS ZSS, ki je objavljen v brošuri

Dogovor o uresničevanju družbene usmeritve razporejanja dohodka v letu 1980

Založba Delavska enotnost. Zbirka Aktualna tema. Cena 15 din.

Brošuro naročite na naslov: TOZD DELAVSKA ENOTNOST, Ljubljana, Dalmatinova 4 ali Knjigarna Delavske enotnosti, Tavčarjeva 5.

NAROČILNICA

Pri TOZD Delavska enotnost, Ljubljana, nepreključno naročamo izvodov brošure DOGOVOR O URESNIČEVANJU DRUŽBENE USMERITVE RAZPOREJANJA DOHODKA V LETU 1980 S KOMENTARJEM.

Naročeno nam pošljite na naslov:

Ulica, poštna št., kraj:

Naročil, dne lme in priimek podpisnika:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Odsotnost s sej zavira delo prisotnih delegatov

Viktor Avbelj, Vinko Hafner in Andrej Verbič obiskali Litostroj

Sizifovo delo

»Le zakaj bi še naprej govorili o tem, ko nas pa tako ali tako nihče ne bo slišal?« Tako se je na tisti jesenski seji republiškega odbora sindikata delavcev kmetijstva in živilske industrije Slovenije, na kateri je tekla beseda o mesni krizi in težavah v živilnoredi, vprašal eden izmed delegatov. Ali je njihovo delo res Sizifov posel?

Najprej statistika! V tem mandatnem obdobju je imel republiški odbor šest plenarnih sej, na vseh pa je bila udeležba izredno porazna. Komajda so bili sklepčni, saj se je sej udeleževalo od najmanj 20 do največ 29 delegatov (od 42 do 61 %) ali po povprečno le 52 odstotkov izvoljenih članov. Pri tem velja poudariti, da se je vseh šest sej udeležilo le šest članov (v glavnem »vodilni«), na petih so bili stalno prisotni trije, na štirih 11, na treh 10 itd. Samo na eni seji je bilo kar osem delegatov, trije pa niso bili navzoči nikoli! Le za 10 odstotkov boljše je bila udeležba na sejah izvršnega odbora RO (62 %) »zaradi opravičljivih razlogov pa ena članica nikoli ni bila prisotna« na eni izmed 14

sej! (Le kakšen je bil kandidacijski postopek za njeno izvolitev?)

Bo kar držala ugotovitev, da so člani republiškega odbora pri »raziskovanju« družbenoekonomskega položaja delavcev njihove dejavnosti tako kasnili pri razreševanju te problematike, da so jih »višje instance« (splošno združenje za kmetijstvo, živilsko industrijo in prehrano, republiški sekretariat, zadružna zveza) prehiteli, še predno so se jih lotili. Vsekakor pa tudi drži, da stališča, ki jih je predlagal ta republiški odbor, niso prišla na dnevne rede RS ZSS.

Kaže, da so vsa ta dejstva številnim članom RO vzela voljo do zavzetjega dela. Čeprav so delegati na svoji zadnji seji menili, da so zastavljeni program bolj ali manj uspešno uresničili, vendarle ne moremo mimo ugotovitve, da zaradi tolikšne odsotnosti s sej številni člani niso izpolnili sprejetih obveznosti. Saj take bodo zamenjali, so sklenili. Toda, ali v RO že doslej niso volili najprizadevnejših?

Damjan Križnik

Od dobrega k boljšemu

Kolektiv ljubljanskega Litostroja, ki v 15 TOZD združuje več kot 3700 delavcev, so v tork obiskali predsednik predsedstva SRS Viktor Avbelj, predsednik RS ZSS Vinko Hafner in predsednik Gospodarske zbornice Slovenije Andrej Verbič. Ker je Litostroj eden naših najpomembnejših nosilcev razvoja kovinsko-predelovalne industrije so se gosti predvsem zanimali za sedanji »trenutek« te organizacije, še zlasti pa za njegove prihodnje načrte in notranjo aktivnost, ki naj omogoči te procese tudi v oteženih pogojih gospodarske stabilizacije.

»Prerez« odgovorov, s katerimi so postregli odgovorni delavci Litostroja, od generalnega direktorja do predstavnikov samoupravnih organov in družbenopolitičnih organizacij, ponuja predvsem ugodne vtise. Litostroj je stabilna organizacija, ki beleži iz leta v leto boljše rezultate. V zadnjih petih letih je bila vsaka bilanca boljše od prejšnje, tako bo tudi ob potrjevanju zaključnega računa za 1979. leto. Izvoz sicer občasno niha, zajema namreč med 30 in 50 % celotne proizvodnje, vendar štiri do pet-

krat presega potrebni uvoz, je tudi sicer donosen in, kar je še zlasti pomembno, tudi zanimiv za kupce. V prihodnje bo nemara še bolj. Letos smo namreč, vsaj kaže tako, vendar rešili tudi problem kreditiranja: prodaje opreme za izvoz, kar je vse doslej pomenilo eno najšibkejših jugoslovanskih točk pri vključevanju v mednarodno delitev dela. Ker smo že omenili dobre bilance, samo še tole: v letošnje leto vstopa Litostroj s poprečnimi zaslužki v višini 800 din in s približno 250 milijoni lastnih investicijskih sredstev, obenem pa z nadvse ambicioznimi investicijskimi in drugimi razvojnimi načrti.

Notranji vzvod in spodbuda za tako delo, ki naj pripomore k uresničitvi načrtov, je zavestna odločitev za stabilizacijo z vsemi elementi, ki jih prištevamo na to področje. Mislimo na boljše izrabo delovnega časa in povečano produktivnost, ki naj bi bila rezultat ne le modernizacije, ampak še zlasti boljšega sodelovanja s številnimi partnerji, s katerimi se tudi krepijo povezave na dohodkovni povezavi. Naslednji in tudi najbolj neposredni

spodbujevalni element pa naj bi bil novi, te dni uveljavljani sistem delitve po delu, naravnano tako, da je še zlasti »naklonjen« vsem, ki neposredno delajo v proizvodnji.

Če bi nekako rešili še kreditiranje prodaje opreme na domačem trgu bi Litostroj sploh »prišel na konja«. Povedati namreč velja, da so prav zdaj sredi obsežne modernizacije in širitve proizvodnih zmogljivosti, ki jih bo v naslednjih štirih letih veljala skoraj 1,2 milijarde din. Kaj to pomeni v praksi že kaže primer dokončane tovarne viličarjev, kjer na novih, elektronsko vodenih strojih dosegajo do petkrat večjo produktivnost. Neprijetno hitrejši potek proizvodnje, razen drugega, seveda vpliva tudi na vezavo in obračanje sredstev, kar je velika rezerva za tistega, ki jo zna izkoristiti. Podobne učinke pa pričakujejo tudi od nove tovarne hidravličnega orodja in stiskalnic, nadalje od razširjene jeklolivarne, ki nas bo pri najtežjih odlikih tako rekoč osvobodila od uvoza, pa še od modernizacije in razširitve obratov strojegradnje. K resnično dobremu delu sedanjih in novih

litostrojskih obratov (tudi v Žireh, Murski Soboti in drugod) naj bi prispeval tudi njihov inštitut, ki bo dobil nove prostore in opremo, pa tudi novi računalnik, s katerim bomo laže kot sedaj obvladovali vse tiste procese, ki terjajo tako rekoč dnevno spremljanje in ukrepanje.

Tistemu delu stabilizacije, ki za letos in morda še dlje pomeni tudi določeno odrekanje, bodo torej Litostrojčani skušali »kljubovati« z boljšim in predvsem bolj produktivnim delom, ki bi prineslo več dohodka. Ne glede na to, da so investicije v teku in tiste, ki naj bi šele prišle na vrsto, finančno bolj ali manj pokrite, pa vendar velja pripomniti, da bodo uresničljive le, če bodo in kolikor bodo vključene v temelje naslednjega srednjeročnega načrta naše republike. Morda na to dejstvo v Litostroju malce pozabljajo oziroma so preveč prepričani, da bodo, ker po njihovem drugače tudi ne more biti. Ob sicer dobri in prodorni proizvodni in prodajni usmeritvi Litostroja bo torej šele čas pokazal, koliko teh ambicij bo moč tudi dejansko uresničiti v naslednjih letih.

Milan Govekar

ŠIG naj bodo, vendar ne drage

Stabilizacijski ukrepi in naloge na področju kulture

Preudarnost

Dve temi z dnevnega reda zadnje plenarne seje republiškega odbora sindikata gradbenih delavcev Slovenije sta med delegati vzbudili osrednjo pozornost in dosledno uresničevanje njihovih sklepov utegne v njihovo delo vnesti novo kvaliteto:

Razprave o zaključnih računih '79 naj bodo sestavni del stabilizacijskih prizadevanj. Zato naj bodo gradbinci pri analizah lanskega gospodarjenja še zlasti pozorni na tiste elemente, ki so jih opredelili v stabilizacijskih programih. Dodobra kaže preresetati tudi vzroke stanja in pogoje pridobivanja dohodka, pri čemer naj dajo še poseben poudarek tistim rezultatom, na katere so z vložnim živim in minulim delom neposredno vplivali sami. In če bodo rezultati poslovanja ugodni, naj sredstva, ki bi jih po dosedanjih praksi delili za osebne dohodke po zaključnem računu, raje namenijo v ustvarjanje dohodka tja, kjer bo njih delež najbolj učinkovit. Z ustrezno politično aktivnostjo in ob odgovornosti vseh vodilnih in strokovnih delavcev se naj delavci o tem opredeljujejo v vseh oblikah delovanja sindikata. Ko so razpravljali o »informaciji o družbenem dogovoru o uresničevanju družbene usmeritve razporejanja dohodka ter oblikovanja in porabe sredstev za osebne dohodke in za skupno porabo v letu 1980« s posebnim poudarkom na nalogah svojega sindikata, so delegati sklenili, da si bodo v svojih sredinah nenehno prizadevali za doseganje boljših rezultatov, bolj

kot doslej se bodo ukvarjali z vprašanjem storilnosti, produktivnejšim izkoristkom delovnega časa... Pa tudi o racionalnejši uporabi opreme, ker le-ta v gradbeni operativi predstavlja precejšnje rezerve.

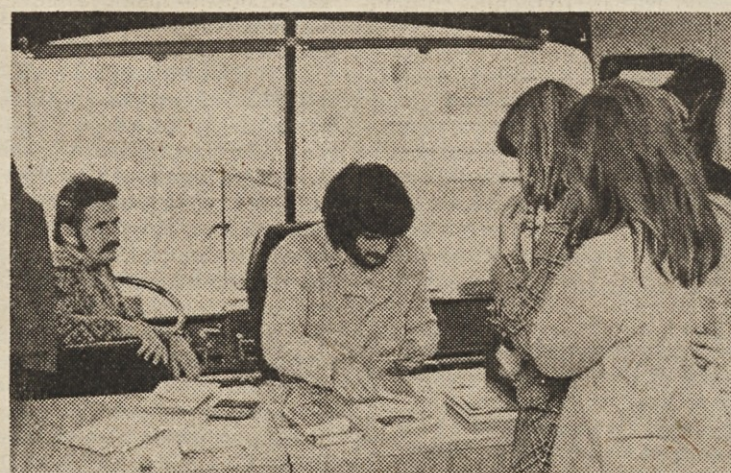
Druga aktualna tema zadnje seje pa je bila posvečena vprašanju delavskih športnih iger oziroma tistemu priporočilu ZSS, ki nalaga republiškim odborom, naj si prizadevajo za njih ukinitve na republiški ravni. Delegati so menili, da je treba pri obravnavanju te problematike izhajati iz posebnih pogojev, značilnih za gradbeništvo (fizično delo, odmaknjenost od družin, veliko delavcev iz drugih republik itd.), zato je vseh 12 razpravljalcev sodilo, da bi pred odpravo iger na republiški ravni morali temeljiteje proučiti specifičnost njihove narave in pomena za delavce te dejavnosti. V veliki večini primerov so bile namreč prav te igre velik motiv za delavce, ki kakšnih drugih »svobodnih« aktivnosti praktično nimajo. Potem ko so obsodili nekatere nepravilnosti v zvezi s tem (posebne priprave športnikov), so sklenili, da bodo izvedli tako zimske kot tudi letne ŠIG (letošnje bodo jubilejne, 30.), da pa se bodo skupaj z organizatorji v duhu stabilizacije potrudili za kar najbolj racionalno »trošenje« sredstev.

D. K.

Pogodbe do konca marca

Na zadnji seji republiškega odbora Sindikata delavcev kulture Slovenije so obravnavali delo sindikata v preteklem letu, sprejeli akcijski program za letos in obravnavali tudi vsebinsko zasnovano in načrt priprav za »kulturni plenum« slovenskih sindikatov, ki bo predvidoma aprila letos. Pomemben del svoje pozornosti je republiški odbor posvetil ukrepom za uveljavitev gospodarske stabilizacije na področju kulture. Tokrat bi nekoliko več pozornosti posvetili stabilizacijskim nalogam in ukrepom.

Člani odbora so najprej obravnavali rezultate poslovanja v devetih mesecih preteklega leta, da bi tako dobili čim jasnejši vpogled v družbenoekonomski položaj in razmere, ki prevladujejo na področju kulture. Ugotovitve niso posebej razveseljevale. Kar v štirih grupacijah se razporejanje in delitev dohodka nista odvijala skladno z določili resolucije za leto 1979. Sredstva za osebne dohodke so naraščala hitreje kot je naraščal dohodek, padal pa je tudi delež sredstev za akumulacijo. V republiškem odboru smo ocenili, da je takšno stanje v veliki meri posledica tega, da kulturni delavci v celoti ne razpolagajo s svojim prihodkom. Kulturne skupnosti so namreč sklepale pogodbe z izvajalci čiste dohodka. Merila za pridobivanje dohodka bi oblikovali do konca leta skupaj z uporabniki v okviru kulturnih skupnosti. Linerarno povečevanje sredstev vsem izvajalcem ne bi rodilo želenih uspehov. Zato je potrebno selekcionirati vse programe in delavcem tistih kulturnih institucij, ki ustvarjajo več sredstev s neposredno menjavo dela omogočiti hitrejšo naraščanje osebni dohodkov. Še po-

Knjiga na poti med ljudi, knjižnica v bibliobusu

jalci sami, ker prepočasi oblikujemo merila za vrednotenje našega dela.

Selekcionirati vse programe

Republiški odbor je ugodno sprejel predloge za uveljavitev stabilizacijskih ukrepov, ki sta jih oblikovala izvršni odbor in komisija za svobodno menjavo dela skupaj s predsedniki skupnih komisij. Tako bodo skupne komisije do konca marca letos oblikovale osnutek panožnih sporazumov, ki bodo urejali delitev čiste dohodka. Merila za pridobivanje dohodka bi oblikovali do konca leta skupaj z uporabniki v okviru kulturnih skupnosti. Linerarno povečevanje sredstev vsem izvajalcem ne bi rodilo želenih uspehov. Zato je potrebno selekcionirati vse programe in delavcem tistih kulturnih institucij, ki ustvarjajo več sredstev s neposredno menjavo dela omogočiti hitrejšo naraščanje osebni dohodkov. Še po-

sebo pozornost pa je potrebno posvetiti politiki zaposlovanja, ker nam odstopanja od začrtane smeri lahko bistveno porušijo politiko delitve osebnih dohodkov. Pri tem pa je potrebno skupaj z drugimi družbenopolitičnimi dejavniki zagotoviti ustrezne rešitve, ko gre za pričetek delovanja Cankarjevega doma. Republiški odbor zahteva, da so vse pogodbe z izvajalci sklenjene do konca marca letos, da bodo delavci v kulturi vedeli, s kolikšnimi sredstvi razpolagajo in temu primerno prilagodili tudi programe dela. Člani republiškega odbora so oblikovali tudi smernice za delitev sredstev skupne porabe tako, da je potrebno dajati prednost regresiranju tople prehrane, letnih oddihov in sredstvom za izobraževanje.

Razpisno podvajanje dela

Ob koncu razprave pa so člani republiškega odbora ponovno

V devetih mesecih preteklega leta

Na področju muzejev, arhivov in galerij je 12 udeleženk povečalo sredstva za osebne dohodke hitreje kot je naraščal dohodek. Podobno so ravnali delavci 4 zavodov za varstvo spomenikov, 19 knjižnic, 7 gledališč in 6 kinematografskih podjetij.

Planiranih sredstev za akumulacijo niso dosegli delavci 21 arhivov, muzejev in galerij, 4 zavodov za spomeniško varstvo, 15 knjižnic, 6 gledališč in 6 kinematografskih podjetij.

Delež akumulacije v dohodku so znižali delavci 20 muzejev, arhivov in galerij, 5 zavodov za spomeniško varstvo, 20 knjižnic, 7 gledališč in 6 kinematografov.

ugotovili, da vse prepočasi potekajo procesi združevanja na funkcionalni osnovi, ki bi lahko velikokrat preprečili nepotrebno in razpisno podvajanje dela; bolj kot do sedaj pa bo potrebno uveljaviti varčevalne ukrepe tudi pri materialnih stroških in še posebej pri honorarnem delu. Tako marsikje kulturni delavci sodelujejo dokaj množično tudi v delu drugih institucij, vendar na privatni osnovi. Množica dosedanjih pobud, da bi se začele institucije dogovarjati o sodelovanju, pa je bila največkrat »bob ob steno«. V mesecu februarju letos bo republiški odbor sprejel poseben program za uresničevanje stabilizacije.

Milan Bratec

O stabilizacijskih ukrepih in obnašanju na področju vzgoje in izobraževanja

Šolski dinar, programi, kadri...

Ko je izobraževalna skupnost Slovenije na zadnji seji obeh zborov opredelila, kako se bo tudi to področje vključilo v vsesplošna prizadevanja za gospodarsko stabilizacijo, v skladu s resolucijo o politiki izvajanja družbenega plana SR Slovenije za leto 1980, je kmalu zatem o istih vprašanih bilo govora tudi na skupni seji RO vzgoje, izobraževanja in znanosti in sveta za izobraževanje in kulturo RS ZS. V republiški resoluciji je letos to področje obravnavano konkretno kot kdajkoli doslej, seveda pa je tudi to področje, kot celotna poraba, omejeno na 16 odstotno rast. Kaj to pomeni?

Na ravni osnovnega šolstva pomeni to selektiven pristop in veliko odgovornost občinskih skupščin: po podatkih SDK za enajst mesecev so bili poprečni OD učiteljev na osnovnih šolah proti poprečnim OD v Sloveniji na ravni komaj 84 odstotkov. Seveda so velike razlike med občinami, in pogosto tudi znotraj občin, nerazumne kadar zaostajajo OD tudi v razvitejših okoljih. Odločno stališče sindikatov je, da stabilizacije ni mogoče uveljavljati na račun nadaljnega poslabševanja OD učiteljev. Če naj bi se masa za osebne dohodke povečala na ravni 15 odstotkov, le 1 odstotek pa naj bi bil za novozaposlene, se v sindikatih zaskrbljeno sprašujejo, kako bodo tako majhna sredstva zadostovala za nove nastavitve. Šole morajo po zakonu vsako leto razpisovati strokovno neustrezno zasedena delovna mesta, interes mladih za pedagoške šole narašča, tudi število diplomantov, zastruje pa se zdaj okoli denarja za njihovo prvo zaposlitev. Dovoljeno zaposlovanje bo zato treba usklajevati glede na najnujnejše potrebe v občinskem merilu.

Bojazen, da se ne bi še bolj

poslabšali OD v osnovnih šolah in celovito, je družbeno upravičena srčba, da ne pospešijo bega učiteljev iz šol, saj je kadrovska sestava itak že zaskrbljujoča. Opozarjajo na nevarnost, da bi v občinah (kot že kažejo primeri) raje hitro priškrnili pri OD, kot pa selektivno obravnavali dopolnilne programe; ti so pri občanah vedno dobro sprejeti, zato se bo o njih omejevanju seveda težje pogovarjati, toda neizbežno. Tudi investicijske programe za OŠ, pa tudi vrtnice, bo treba pregledati in preložiti, kar ni neobhodno. Danes je končno že 80 odstotkov osnovnošolskega prostora bodisi novega ali prenovljenega. Obseg celodnevne šole bo nemara moral zastati, toda vsebino presnove vzgoje in izobraževanja bi morali tako bolj pospešeno vnašati v programe vseh osnovnih šol.

Problematika v usmerjenem izobraževanju je podobna. Pravočasni amandni iz Slovenije k zakonu o omejevanju pogodbenega dela, katerega pobudnik so bili prav sindikati, je sicer to šolstvo razbremenilo neke dodatne skrbi (v nekaterih šolah je pogodbenega dela do 80 odstotkov), toda še vedno so druge: v okviru PIS bo potrebno ponovno pregledati vse programe, jih ovrednotiti, še posebej pa ovrednotiti prehod šol s periodičnim poukom na enovit sistem usmerjenega izobraževanja. Neodložljivo pa je še nadaljnje opremljanje učilnic za proizvodno-tehničen pouk in splošni ljudski odpor, ostale naj bi investicije v računalništvo na obeh univerzah, v izgradnjo obeh pedagoških akademij, nadaljevanje gradnje visoke tehniške šole, odlaga pa se izgradnja Centralne tehniške in tudi mariborske univerzitetne knjižnice. V sindikatih se tudi zavzemajo za to, da bi združeno delo s samoupravnim

sporazumom sprejelo nase financiranje okoli 400 inštruktorjev delovne prakse, kar bi vsaj nekoliko razbremenilo šolski dinar. Opozarjajo tudi na to, da smo doslej na visokem šolstvu z merili proračunske logike spodbujali vedno nove usmeritve in smeri, da pa bi morali z novimi merili za oblikovanje dohodka spodbujati interdisciplinarnost študija. Terjajo tudi, da bi izobraževalna skupnost Slovenije zasledovala gibanje cen, kajti že predvidena 20-odstotna rast cen in omenjena sredstva šol za materialne stroške z vsoto resnostjo postavljajo vprašanje, kako bodo šole vzdržale stroške ogrevanja, razsvetljave in šolske prehrane.

Uresničevanje programov glede na naraščanje cen so v sindikatih presojali tudi skozi nadaljnjo izgradnjo dijaških in študentskih domov. Pred petimi leti so se izvajalci potegovali za te družbeno dogovorjene programe, danes to zanje ni več interesanten zaslužek. Očitno se bomo morali vsi stabilizacijsko obnašati! Program izgradnje domov pa bo v letu 1980 prav gotovo moral biti nekoliko okrnjen, saj se ne bodo zbrala sredstva, s srednjeročnim programom načrtovana (vir so OD, ki pa so limitirani na nižji ravni!).

Sicer pa je razprava nakazala, da je nemara pravšnja beseda za vzgojo in izobraževanje ta čas — utrdite, predvsem delovna, pa naj gre za izkoristek učiteljevega znanja ali njegovega delovnega časa, za poglobitev vsebine vzgoje in izobraževanja, za samoupravno, delitveno (nagrajevanje) utrditev ali za utrditev vezi med izvajalci in uporabniki, za svobodno menjavo ali za skupno izvajanje nalog usmerjenega izobraževanja.

Sonja Gašperšič

Spet bo zaplapolal »Rdeči prapor«

Kragujevac se te dni spravlja v praznično obleko, ki bo letos še posebej slovesna. Najbrž ni treba posebej razlagati, zakaj. Bliža se 12. srečanje samoupravljalcev »Rdeči prapor«, ki mu bo letos vsekakor dal posebno »intonacijo« velik jubilej jugoslovanskega delavskega razreda — tridesetletnica samoupravljanja. Na srečanju se bo zbralo več kot 700 delegatov in več 100 gostov iz vseh republik in pokrajin. Soočili se bodo z »veliko« temo, če se temu lahko tako reče, ki jo je odbor za pripravo letošnjega srečanja naslovil: »Akumula-

tivna in reprodukcijska sposobnost TOZD v samoupravnem sistemu razširjene reprodukcije«. Bržkone bo srečanje z organizirano razpravo s to temo zadelo v polno, saj ne smemo pozabiti, da bomo kmalu sprejemali nove srednjeročne plane na samoupravnih temeljih. Srečanje naj bi namreč odgovorilo na vrsto vprašanj, ki so tesno povezana z vsebino in načinom sprejemanja tega plana.

In še nekaj je, kar bi utegnile letošnji pogovor jugoslovanskih samoupravljalcev dokaj popostriti. Obetajo se nam namreč

odgovori na vprašanja, ki zadevajo zapiranje in monopolizem v delovanju enotnega jugoslovanskega tržišča.

»Nujno je, da pripravimo dialog o tem vprašanju in da se soočimo s slabostmi, ki se porajajo v praksi in se o njih odkrito in tovariško pogovorimo,« je s tem v zvezi dejal Nikola Stojanović, predsednik odbora 12. srečanja samoupravljalcev in predsednik CK ZK Bosne in Hercegovine, ko je odbor izbral temo in opredeljeval idejnopolitične temelje letošnjega srečanja.

Ivo Kuljaj

Dejavnost sindikalnih organizacij v občini Vič-Rudnik

Še vedno neznanke

Dejavnost v občinski organizaciji zveze sindikatov v občini Ljubljana Vič-Rudnik je bila v začetku tega meseca podobna angažiranju sindikalnih delavcev in vodstev po drugih slovenskih občinah.

Tudi tu so bile izpostavljene naloge pri organiziranju občinskih odborov, oblikovanju skupnih dogovorov za izvedbo gospodarske uravnoveženosti v gospodarskih in družbenih dejavnostih, zagonu akcije zaključni računi 1979 in pripravi gospodarskih planov za letošnje leto in srednjeročno obdobje od 1981 do 1986.

Vsa ta dejavnost pa je začela dobivati svoj zalet že s posveti za člane izvršnih odborov OO ZS oktobra lani in s seminarjem za predsednike osnovnih organizacij mesec dni kasneje. Takrat naj bi razčistili tudi dileme o poteku občinskih odborov osnovnih organizacij zveze sindikatov. Dogajanje na terenu pa kaže, da je ostalo še precej neznanek. Petega februarja so na primer opravili občne zbornice komaj v polovici osnovnih organizacij. Velika večina preostalih občinskih odborov je sklicana za okrog 12. februarja. Pri tem se je zapletalo predvsem pri sindikalni organiziranosti v

TOZD in delovnih organizacijah ISKRE.

Če je časovna zakasnitev negativna točka za sindikalne delavce v občini Ljubljana Vič-Rudnik, pa sta bila vsebinska priprava in izvedba tisti, ki sta zadovoljili in celo presegle pričakovanja. Delavci, predvsem v proizvodnih delovnih organizacijah, so na občinskih zborih resno proučili položaj, v katerem je trenutno njihova TOZD in množično pristopali k predlaganim rešitvam.

Predstavniki proizvodnih TOZD pa zaslužijo tudi pohvalo za polnoštevilno udeležbo na posvetu, ki so ga organizirali občinski upravni organi in občinski svet zveze sindikatov. Da ne oklevajo pri uresničevanju stabilizacijskih nalog je dokazala tudi razprava, ki je bila raznolika, določena in temeljito osvetlila položaj v TOZD. Kljub temu pa je izstopala bojazen, da bodo pri uresničevanju stabilizacije prizadete predvsem tiste TOZD, ki so že doslej delovale v resolucijskih okvirih. Predsedniki sindikalne organizacije, delavskega sveta in tudi individualni poslovodni organi iz takih TOZD so med drugim menili, da imajo delavci prejemni vpliv na oblikovanje maloprodajnih cen. Ker pa so te ras-

le mimo dogovorjenih stopenj in tako močno prizadele delavcev žep, bo zelo težko ostati z osebnimi dohodki na lanski ravni.

Predstavniki proizvodnih TOZD so tudi predlagali, naj se prične stabilizacijsko delovanje v vseh sredinah. Rekli so, naj bi na primer tudi vodilni delavci, člani kolegija, dokazali, da so za resnično stabilizacijo. Tudi oni naj bi pričeli s sejami v popoldanskem času. Potem zagotovo ne bo težko prepričati ostalih delavcev, da se odpovedo sestankom v delovnem času.

Žal pa je bilo znatno slabše vzdušje na posvetu, ki so ga isti sklicatelji organizirali za predstavnike iz družbenih dejavnosti. Ti vabila niso vzeli resno. Udeležba je bila slaba, še slabša pa razprava v kateri so se dovolili izigrati enemu od prisotnih, ki je pričel razpravo o nizkih osebnih dohodkih v družbenih dejavnostih in izjemno visokih prejemkih v proizvodnji. Žalostno je le to, da ostali predstavniki iz delovnih organizacij družbenih dejavnosti v času uresničevanja stabilizacijskih nalog niso bili samoupravno in politično toliko zreli, da bi presekali tako razpravo in jo obrnili v resničen dogovor o izvedbi stabilizacijskih nalog v njihovih sredinah.

Siane Jesenovec

Zakaj kupujemo tuje znanje

Ličilo lahko slepi

Ze kar lep čas si belimo glavo, kako bi naše gospodarstvo zasnovali na domačem znanju in kako bi le-tega tudi v čim večji meri izvažali. Res je marsikdaj zelo udobno kupiti tujo pamet, včasih jo to celo cenejše — brez dvoma pa je takšno ravnanje dolgoročno nesmotno in škodljivo.

Res je, da tudi na tem področju stopamo naprej, nekje hitreje, nekje bolj počasi. Moramo pa se odločiti, kje predvsem kaže odločneje zakoračiti. O nakupu tujih licenc je bilo napisanega in rečenega ničkoliko, tudi dokaj ostre so bile te besede. Prepogosto pa se je bliskalo v napačno smer, toča se je vsipala na kupovanje licenc za pudinge, juhe, kozmetiko, zobne kreme in podobne drobnarije.

Te stvari so nam pač blizu, na vsakem koraku se srečamo z njimi in kar hitro vzklopimo, da za takšno »šaro« odštevamo lepe devizne denarce. Saj drži, da bi si

zobe brez škode lahko umivali z domačo zobno kremo in da tudi najbolj zvenceh imen svetovne kozmetike na naših policah ne bi preveč težko pogrešali. Prav tako pa drži, da za te in podobne malenkosti odmaknemo le tri odstotke deviznih sredstev, namenjenih nakupu tujih licenc. Ostalih 97 odstotkov je namenjenih najvitalnejšim delom našega gospodarstva.

Človeku kaj hitro zdrkne z jezika ostra beseda: »Kaj še navadne »šminke« ne znamo sami potuhtati?« Zavedati pa se moramo, da tovrstne licence resnično ne pomenijo prav dosti. Brez »Knorr« juhe bomo prav lahko poreživali, tudi lastni proizvodni programi za kozmetične izdelke ne bi povzročali težav ne domačim tovarnam ne potrošnikom.... Če pa že kupimo licenco za kozmetični izdelek, je nežnejši del naše družbe vsaj prepričan, da ga je dobil le nekaj dni kasneje kot ženske v svetovnih modnih prestolnicah.

Kakorkoli že vzamemo, tu ne kaže izgubljati preveč besed. Bolj bi veljalo razčleniti področja, ki pogoltnje tistih 97 odstotkov. Tako avtomobilska industrija mirne vesti kupuje drage licence — in to za avtomobile, ki so jih v tujini že odrinili na rob, če ne kar opustili. Logika Crvene zastave, da tako ali tako vse proda, stoji torej na kaj trhlji podlagi. Sami proizvajamo že najsoodobnejša skladišča, viličarji in skladiščna oprema domače proizvodnje pa je v njih le v napoto, ker so za sodoben način skladiščenja pač zastareli. Predvsem na teh pomembnih gospodarskih področjih naj bi se izkazalo domače znanje — pa na primer še v elektroniki, brez katere danes ne gospodarstvo ne celotna družba ne zmore več živeti. Samo pomislimo, kaj bi bilo, če bi denimo naša davkarja čez noč ostala brez sodobnih tujih računalnikov.....

Ciril Brajer

Preverili smo

»Zmagali smo!«

Tak je bil raport vodje kardiološko-spološnega sektorja KIL Zore Godler iz Liboj, ko smo se pozanimali, kako je sodišče zrušenega dela v Celju razrešilo spor med njihovo delavko Ido Pinter in regionalno zdravstveno skupnostjo Celje. V letošnji drugi številki DE smo namreč zapisali, kako bi ta nesrečna Ida rada delala, pa ne more, čeprav bi — lahko. Za osvežitve spomina naj ponovimo, da Ido Pinter po operaciji že skoraj leto dni tako boli koleno, da ne more niti hoditi, kaj šele priti na svoje delovno

mesto v KIL. Zdravniška komisija II. stopnje pa je bila drugačnega mnenja, smo tedaj zapisali: da lahko dela, na njeno vprašanje, kako naj pride do tovarne, pa ji je eden izmed članov komisije zabrusil, »zakaj ste si pa zgradili hišo na hribu!«

Pred dvakrat preloženo razpravo je Ida Pinter na svoje stroške obiskala še ljubljanski klinični center, kjer so specialisti ugotovili, da bo najverjetneje potrebna nova operacija. No, bolj razveseljiva je vest, da mora zdravstvena skupnost

dati Ido Pinter v bolniški stalež za toliko časa, dokler prvostopenjska komisija ne bo ugotovila, da je zdrava!

Regionalna zdravstvena skupnost Celje se lahko na tak sklep sodišča seveda pritoži, vendar po tednu dni ne kaže, da bo to storila. »Javnemu mnenju« v Libojah je tako zadoščeno, Idi še bolj, spodbudno pa bo, če se bodo paragrafi zdravstvenih skupnosti (ne le celjske!) v bodoče tudi za take primere »prekravili« z bolj življenjskimi črkami...

D. K.

SZDL danes

Fronta v bitki za cilje stabilizacije

Tako kot druge družbeno-politične organizacije se tudi Socialistična zveza delovnega ljudstva Slovenije vključuje v celovit program in konkretne aktivnosti za boljše in stabilnejše gospodarjenje. V ta namen je Predsedstvo RK SZDL Slovenije na svoji nedavni seji sprejelo tudi konkreten program dejavnosti za uresničevanje politike ekonomske stabilizacije v letu 1980 in opredelilo tudi lastne naloge. Podobne programe pa bodo v teh dneh sprejele tudi občinske in krajevne organizacije Socialistične zveze.

V prizadevanjih za doseganje ciljev gospodarske stabilizacije ima Socialistična zveza kot frontna organizacija izredno pomembno vlogo. S svojo aktivnostjo mora predvsem zagotoviti pogoje in vzdušje, da bodo stabilizacijska prizadevanja postala sestavni del vseh naših snovanj in odločitev, vsakodnevna praksa vsakogar izmed nas in vseh skupaj. Pri tem je izrednega pomena predvsem tudi njena mobilizacijska, akcijska in koordinativna vloga.

Socialistična zveza si je zato za svoj stabilizacijski program postavila vse najpomembnejše naloge, ki jih lahko kot poudarke zasledimo tudi v podobnih programih drugih DPO in družbenih dejavnikov. Med najpomembnejše sodijo zlasti naslednje: prizadevanja in naporji za nadaljnji razvoj in poglobljanje samoupravnih sistemskih rešitev na področju družbene reprodukcije, zagotavljanje pogojev za povečanje storilnosti in družbenega dohodka, povezovanje dela in sredstev na dohodkovni podlagi, krepitev materialne osnove združenega dela, racionalno trošenje družbenih sredstev (ustvarjenega dohodka), varčevanje itd. Pri tem si bo Socialistična zveza — njene organizacije, vodstva in članstvo — prizadevala, da bo stabilizacija kot stalna sestavina vpeta v vse oblike njenega delovanja ter da bo obravnavala in iskala rešitve v skladu s vojo množično in frontno naravo dejavnosti.

V kontekstu tako celovito zastavljene stabilizacijske akcije so za Socialistično zvezo še posebej zanimiva nekatera posamezna področja, kjer lahko in mora zlasti s svojo neposredno, množično, koordinativno in mobilizacijsko vlogo uresničiti nekatere povsem konkretne naloge in obveze. Naj opozorimo le na tiste, ki so v sklepih Predsedstva RK SZDL o gospodarski stabilizaciji še posebej poudarjene: to je področje družbenega planiranja, vse vrste porabe, preskrba prebivalstva in stanovanjsko gospodarstvo.

Socialistična zveza — je rečeno v sprejetih sklepih — si bo predvsem prizadevala, da bo v proces samoupravnega družbenega planiranja vključen kar najširši krog delovnih ljudi in občanov. Zlasti je nujno ustvariti takšne možnosti in pogoje načrtovanja, da bodo v pripravah srednjeročnih razvojnih programov prišli do veljave vsi samoupravno izraženi interesi in potrebe. Pri tem pa je nujno, da vse te interese v demokratični razpravi soočimo in ovrednotimo ter uskladimo in določimo prednostni vrstni red. Seveda pa je pri tem treba voditi računa tudi o realnosti in možnostih uresničevanja posemeznih potreb in želja ter njihovi skladnosti s širšimi družbenimi interesi.

Posebno pozornost in skrb bo Socialistična zveza namenila kar se da racionalnemu trošenju ustvarjenega dohodka. To je eden od temeljnih pogojev stabilnega in dobrega gospodarjenja. Pri tem ne gre zgolj za linearno omejevanje skupne, splošne in investicijske porabe, temveč predvsem tudi za to, da

devala, da bo stabilizacija kot stalna sestavina vpeta v vse oblike njenega delovanja ter da bo obravnavala in iskala rešitve v skladu s vojo množično in frontno naravo dejavnosti.

915 potrošniških svetov

Potrošniški sveti so pomembna oblika interesnega delovanja občanov v krajevni skupnosti. Zadnji zbrani podatki kažejo, da so doslej v Sloveniji ustanovili 915 potrošniških svetov ali v okoli 85 % vseh krajevnih skupnosti. V nekaterih občinah so se lani in letos organizirano vključili v razreševanje problematike preskrbe prebivalstva in uspešno sodelujejo s trgovsko mrežo. Zal pa je še vse preveč primerov, ko so potrošniški sveti ostali le na papirju ali pa se zadovoljujejo zgolj z ugotavljanjem slabosti in težav v prekrbi, premalo pa store za njihovo odpravljanje in preseganje.

razpoložljiva sredstva uporabimo tam, kjer bodo učinki največji. To pa pomeni tudi stalno skrb za sprejemanje ustreznih programov, dogovarjanje o prioritetah itd. Vendar morajo — je poudarjeno v sklepih Predsedstva RK SZDL — sprejeti dogovori temeljiti na samoupravnem sporazumevanju zainteresiranih dejavnikov in ne na administrativnem odločanju.

Socialistična zveza se bo še posebej angažirala na področju stabilne in nemotene preskrbe. Pri tem gre zlasti za pospešeno uveljavljanje samoupravnih družbenoekonomskih odnosov med proizvodnjo, trgovino in potrošniki, saj bo samo tako mogoče doseči večjo medsebojno usklajenost in s tem boljše založenost tržišča. Socialistična zveza si bo zlasti prizadevala za oživitve in ustanavljanje potrošniških

svetov, ki v praksi še vedno niso ustrezno zaživel.

Pomembne naloge — je poudarjeno v sklepih — čakajo Socialistično zvezo tudi na področju stanovanjskega gospodarstva. Gre predvsem za nadaljevanje in intenziviranje najširše aktivnosti v procesu poglobljanja samoupravnih družbenoekonomskih odnosov pri družbeni in zasebni gradnji stanovanj ter pravico in dolžnost delavcev, da bodo resnično odločali o politiki in dinamiki stanovanjske gradnje. Socialistična zveza si bo prek svojih oblik aktivnosti prizadevala za uveljavitev lastne (osebne) udeležbe pri gradnji stanovanj, za zagotavljanje dolgoročne prostorske in urbanistične dokumentacije, za postopen prehod na ekonomske stanarine ter za krepitev materialne osnove hišne samouprave, ki v zadnjem obdobju precej zaostaja.

Socialistična zveza kot frontna organizacije je v celovitih družbenih prizadevanjih za gospodarsko stabilizacijo prevzela tudi pomembno koordinativno vlogo. V ta namen so tako pri republiški kot pri občinskih konferencah ustanovili koordinacijske odbore, v katere so vključeni predstavniki vseh DPO ter drugih odgovornih družbenih dejavnikov. V frontno sestavljenem koordinacijskem odboru za doseganje ciljev gospodarske stabilizacije bodo spremljali in usklajevali uresničevanje politike ekonomske stabilizacije. Hkrati pa bo to organ, ki bo usklajeval posamezne akcije ter sproti analiziral dosežene rezultate ter opozarjal na slabosti in težave. V ta namen bodo v SZDL okrepili tudi informativno dejavnost ter sproti obveščali ustrezne družbene dejavnike in širšo javnost o poteku stabilizacijskih prizadevanj.

IZ PRAKSE SODIŠČ ZDRUŽENEGA DELA

Pri varovanju pravic mora biti delavec aktiven

Zakon o združenem delu predvideva, da zahteva delavec varstvo svojih pravic tedaj, kadar je kršena njegova pravica (1. odst. 221. člena). Delavcu je njegova samoupravna pravica kršena z odločbo, s katero se določijo njegovi pravici ali pa z dejanjem, ki je v nasprotju s samoupravnimi splošnimi akti. V prvem primeru mora delavec vložiti zahtevo za varstvo pravic v 30 dneh od dneva, ko mu je odločba vročena, v drugem primeru pa v 30 dneh od dneva, ko je zveled za kršitev pravice. Če delavec pri tem ni aktiven in v zakonitem 30-dnevem roku ne uveljavlja svojih pravic v temeljni organizaciji, potem tudi ne more uveljavljati sodnega varstva.

Od delavca, ki je bil osumljen, da si je pridržal večjo vsoto denarja, so v temeljni organizaciji zahtevali, da poda odpoved delovnega razmerja, ker bi tako ali tako morali zoper njega odrediti suspenz. Delavec je izjavil, da na delo ne bo več prišel in da naj mu pošljejo zaključeno delovno knjižico. V bistvu je šlo za sporazum o prenehanju delovnega razmerja, ki pa je vseboval dve napaki. Sporazum ni bil sklenjen s pooblaščenim organom v temeljni organizaciji, niti ni bil sklenjen pismeno. Razlog za prenehanje delovnega razmerja torej ni bil podan tako, kot ga predvideva 2. točka 167. člena zakona o delovnih razmerjih. Kljub temu pa delavca ni bilo nazaj na delo, marveč je šele po

šestih mesecih odšel na sodišče združenega dela in vložil predlog, v katerem je zahteval, naj sodišče ugotovi, da mu delovno razmerje ni prenehalo v skladu z zakonom.

Sodišče prve stopnje je res ugotovilo, da delavcu delovno razmerje ni prenehalo tako, kot predvideva zakon in hkrati naložil temeljni organizaciji, da delavca sprejme nazaj na delo. Sodišče je poudarilo, da ni možno govoriti o sporazumnem prenehanju delovnega razmerja, ker ni bil sklenjen pred samoupravnim organom, niti ni bil sklenjen pismeno.

Sodišče združenega dela SR Slovenije je ob reševanju pritožbe temeljne organizacije sicer navedlo, da je stališče sodišča prve stopnje pravilno. Ustni sporazum ni zakonit, zato je bila delavcu v temeljni organizaciji kršena njegova samoupravna pravica. Kljub temu pa delavec ni upravičen do sodnega varstva, saj v zakonitem roku ni uveljavljal svojega varstva v temeljni organizaciji, potem ko je zvedel za nastalo formalno kršitev zakona. Če bi to storil, bi morala temeljna organizacija skleniti pismeni sporazum, ali pa zoper delavca odrediti suspenz oziroma izvesti disciplinski postopek. Ker delavec ni bil aktiven pri varstvu svojih pravic, in je začel postopek šele po preteku več mesecev, mu sodišče ne more nuditi varstva, saj so pretekli vsi zakoniti roki.

Delavcu pri zasebnem obrtniku preneha delovno razmerje z dejanskim prenehanjem obratovalnice

Po 5. odstavku 1. odst. 205 člena zakona o delovnih razmerjih lahko nosilec samostojnega osebnega dela odpove delavcu delovno razmerje med drugim tudi zato, če preneha njegova obratovalnica. Odpoved je lahko podana proti volji delavca tudi tedaj, če je delavec v času, ko je prenehala obratovalnica samostojnega obrtnika, začasnó zadržan oziroma nezmožen za delo. Z dejavnostjo samostojnega obrtnika je torej vezano tudi delovno razmerje in če ta dejavnost po zakonu preneha, se delavcu lahko delovno razmerje odpove.

Po obrtnem zakonu (Ur. list SRS, št. 1/79) pa preneha obratovalnica samostojnega obrtnika tudi v primeru, če se več obrtnikov združi v enotno obratovalnico. Taka skupna obratovalnica je dovoljena na podlagi odločbe upravnega organa (82. člen cit. zakona).

Samostojna obrtnica je odpovedala delavki delovno razmerje, ker je prenehala obratovalnica na podlagi odločbe občinskega upravnega organa. Obratovalnica je prenehala 31. 3. 1979, hkrati pa je začela naslednjega dne obratovati skupna obratovalnica treh obrtnikov, med katerimi je bila tudi samostojna obrtnica. Dejavnost se je torej nadaljevala, vendar ne v samostojni obratovalnici, marveč v skupni. Prav zato je delavka menila, da je kršena njena

pravica iz delovnega razmerja, zato je pred sodiščem združenega dela zahtevala sodno varstvo.

Sodišče prve stopnje je ob upoštevanju navedenega 205. člena zakona o delovnih razmerjih in 82. člena obrtnega zakona ugotovilo, da je podan zakonit razlog za prenehanje delovnega razmerja. Ni namreč dvomov, da je prenehala obratovalnica samostojnega obrtnika, čeprav dejavnost dejansko ni prenehala.

Pritožbeno sodišče se je sicer strinjalo z ugotovitvijo, da je obratovalnica pravno prenehala obstojati, saj je o tem upravní organ izdal ustrezno odločbo. Kljub temu pa je treba ugotoviti, da je dejavnost obstojala v skupni obratovalnici in da se je delovni proces odvijal naprej enako, kot pred pravnim prenehanjem obratovalnice. To pomeni, da obratovalnica dejansko z delom sploh ni prenehala, zato po mnenju pritožbenega sodišča ni podan zakoniti odpovedni razlog. Odpoved delovnega razmerja bi bila sicer možna tudi v primeru ustanovitve skupne obratovalnice, vendar le tedaj, če bi se ugotovilo, da je v skupni obratovalnici več delavcev kot pa to dopušča zakon. Nosilci skupne obratovalnice bi bili upravičeni odpovedati delovno razmerje delavcem, ki jih zaradi zakonite omejitve števila delavcev ne bi mogli obdržati v delovnem razmerju.

Različna stališča ustavnih sodišč o stanovanjskih pravilnikih

Kako deliti stanovanja

Pri ocenjevanju ustavnosti in zakonitosti samoupravnih splošnih aktov iz stanovanjskega področja so ustavna sodišča enotnega mnenja, da je določanje kriterijev za vrstni red za dodeljevanje stanovanj ali kreditov samoupravna pravica delovnih ljudi, ki jo uresničujejo v skladu z ustavo in zakoni. Ocenjevanje konkretnih meril in kriterijev pa je eno najtežjih vprašanj samoupravnega urejanja te materije, kjer je, kot vse kaže, nemogoče doseči idealno skladnost. Ustavna sodišča republik in pokrajin so enotnega mnenja, da je pri vrednotenju kriterijev prvi pogoj, da prosilec nima stanovanja. Dileme pa se pojavljajo že pri ocenjevanju drugih stanovanjskih razmer, kot so neprijetno, neudobno stanovanje, prebivanje pri starših itd.

Ustavno sodišče Srbije je na primer proglasilo za neustavne tiste določbe, ki omejujejo pravico delavca, da enakopravno in pod enakimi pogoji rešuje svoje stanovanjsko vprašanje, če imajo njegovi roditelji ali rodite-

lji zakonca lastno družinsko hišo ali stanovanje v družbeni lasti določene velikosti. Prav tako po mnenju tega sodišča materialni položaj delavca ali morebitno lastništvo nepremičnin ne more biti razlog, da delavec ne bi smel zahtevati reševanja svojega stanovanjskega vprašanja, lahko pa vpliva na vrstni red reševanja. Dileme so tudi glede vrednotenja delovne dobe. Ustavna sodišča BiH, Hrvatske, Vojvodine in Kosova menijo, da je različno vrednotenje delovne dobe v drugih delovnih organizacijah samoupravna pravica delavca, ustavni sodišči Črne gore in Makedonije pa menita, da ni mogoče različno vrednotiti delovne dobe v raznih OZD. Vsa ustavna sodišča so soglasna, da so določbe, ki se nanašajo na povečanje števila točk udeležencem NOV in internancem v skladu z določbami ustave in zakoni, ako gre za zakonca ali otroke udeležencev NOV, na primer, ustavno sodišče Hrvatske meni, da se jim točke lahko priznajo, ustavno sodišče Srbije pa, da priznavanje teh točk ustvarja neenakoprav-

nost med otroki padlih borcev in drugimi otroki.

Ko gre za reševanje kadrovskih vprašanj OZD, lahko delavci izločijo posebna sredstva za dodeljevanje kadrovskih stanovanj in po mnenju vseh ustavnih sodišč to ni v nasprotju z ustavo in zakoni, vendar pod pogojem, da se vnaprej predpišejo osnove in merila za delitev kadrovskih stanovanj in da jih sprejmejo po enakem postopku kot sprejemajo samoupravne splošne akte za delitev stanovanj. Različna so tudi mnenja, kako obravnavati zakonce v isti OZD ali v različnih OZD. Ustavna sodišča Hrvatske, BiH in Jugoslavije menijo, da ni v nasprotju z ustavo in zakoni, kadar se seštevajo točke zakoncev, zaposlenih v isti OZD oziroma združujejo sredstva med OZD. Ustavni sodišči Črne gore in Kosova pa menita, da je seštevanje točk v nasprotju z ustavo in zakoni, ker to postavlja v neenakopraven položaj druge delavce, ki iz kakršnih koli razlogov ne morejo združevati sredstva na ta način.

To so le nekatera različna sta-

lišča republiških ustavnih sodišč o vsebini stanovanjskih pravilnikov, ki pa jih že usklajuje ustavno sodišče Jugoslavije.

Toda, tudi delovne organizacije imajo o tem zelo različna stališča. Predvsem nastajajo spori ob vprašanju, ali ima tisti, ki je lastnik počitniške hišice, enake pravice do stanovanja kot tisti, ki nima ničesar. Na posvetovanju v Vrnjački banji so sodili, da lahko lastnik počitniške hišice le-to proda in delež vložil v nakup stanovanja. Vsa ustavna sodišča pa so mnenja, da takšna lastnina ne sme vplivati na pravico do stanovanja.

Tudi primeri, ko sta zakonca zaposlena v isti TOZD in oba skupno premoreta mnogo več točk za stanovanje kot drugi delavci, so razgibali udeležence. Večina jih je bila za to, naj bi upoštevali oba. Pravzaprav pa so si bili vsi po vrsti enotni, da je treba pri delitvi stanovanj upoštevati predvsem delavčev strokovno znanje, zahtevnost opravil in rezultate dela.

Vinko Blatnik

Težak gospodarski položaj v Tomosu terja vse sile kolektiva in pomoč zunanjih dejavnikov

Na dnu spirale

Akrobacije, kakršno je lani izvedel koprski Tomos, najbrž zlepa ne bo uspelo ponoviti kakšnemu kolektivu — in nobenemu je ne želimo. Od skromnega, pa vendarle — ostanka dohodka, ob polnem periodičnem obračunu, je kolektiv v pičlih treh mesecih pristal na izgubi okoli 77 milijonov dinarjev, enajstkrat večji, kakor je bil ob polletju prikazan ostanek dohodka. Kolektiv, pa ne samo njih, je zadel pravi šok, saj smo v Tomosu še na začetku minulega leta slišali, da bodo poslej skorajda na konju, da bodo lahko uresničili načrtovane investicije in odločneje poskrbeli za družbeni standard zaposlenih. Kako

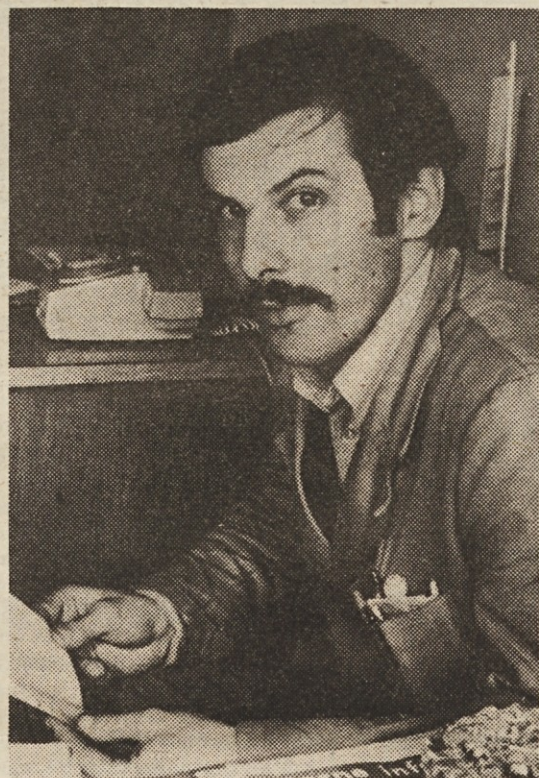
Finančni rezultati

V lanskem obdobju prvih devetih mesecev je Tomos dosegel 1,06 milijarde celotnega prihodka, za kar je porabil 696 milijonov dinarjev. Dohodek je dosegel raven 364 milijonov, sredstev za reprodukcijo je bilo za 31,5 milijona dinarjev, izguba pa je dosegla 77,8 milijona dinarjev. Predvidevanja, ki temelje na rezultatih poslovanja po 11 mesecih lanskega leta, obetajo kar okoli 150 milijonov dinarjev izgube. Ker delovna organizacija v zadnjih letih ni ustvarila niti najmanjših sredstev za lastna poslovna sredstva, je bila tudi lani celotna dejavnost financirana z izposojenimi sredstvi. Tako je bilo stanje kreditov konec minulega leta naslednje: 271 milijonov din kreditov za osnovna sredstva in 430 milijonov din kreditov za obratna sredstva. Obresti nanje so lani znašale 40 milijonov dinarjev, letnih anuitet pa je bilo za 92 milijonov din.

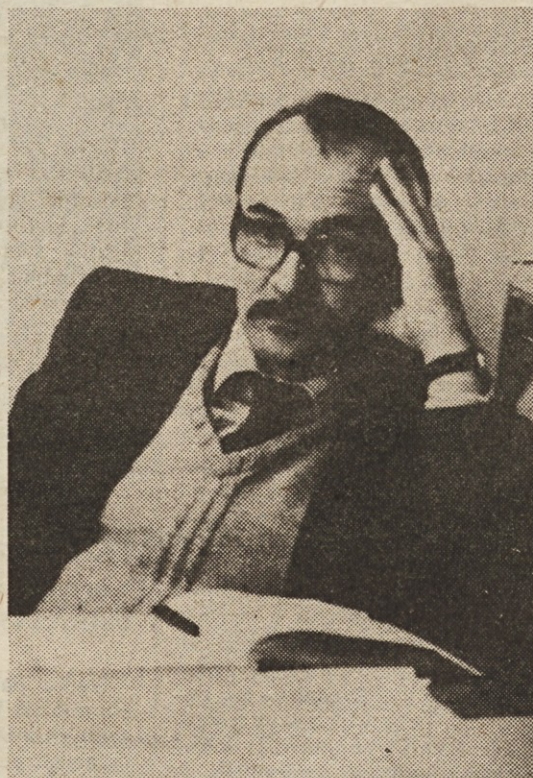
je takšen preobrat v tako kratkem času sploh možen? S prikrojevanjem podatkov, ki ga po tistem »priznajo« tudi nekatere strukture izven kolektiva?

Odkrivati vzroke za ta preobrat seveda ni naš namen, saj je jasno, da pravi vzroki za lanski gospodarski debakel Tomosa ležijo mnogo globlje in da niso nastali čez noč, niti ne zavoljo olepševalnih operacij poslovnih rezultatov. Prav tako se ne nameravamo »zakaditi« v družbenopolitične organizacije in njihovo delo v minulem obdobju, čeprav je tudi tu jasno, da niso delovale, kot bi morale — čeprav so posamezniki v njih ugotavljali, da so podatki o gospodarjenju zdaj takšni, zdaj drugačni.

Namen našega obiska v Tomosu pred nekaj dnevi je bil predvsem ugotoviti, kaj je v zadnjih štirih mesecih ukrenil kolektiv, da bi izboljšal gospodarski položaj in kaj je rezultat mnogih obiskov predstavnikov družbenopolitičnih teles in organizacij tako iz občine Koper, kot z Obale, pa republiške ravni v Tomosu v tem obdobju. Ali kolektiv še naprej bolj ali manj apa-

Mitjan Abram, predsednik IO konference sindikata: Delavci, ki so nekoč delali v proizvodnji in bodo v »režiji« odveč, bodo šli delat nazaj za stroje, ali pa jim bomo poiskali službo drugje...

Ing. Franc Pavlič, član poslovnega odbora: Kdo bo sanator? Verjetno kar republika, skupaj z zainteresiranimi kolektivi, saj je obseg potrebne sanacije prehud za en sam kolektiv

tično opazuje, kaj se dogaja in z njim njegove družbenopolitične organizacije? Ali so obljube raznih funkcionarjev z raznih ravni družbenopolitične organiziranosti začele dobivati praktične oblike?

Konec apatije

Kaže, da se je vse obrnilo na bolje. Šok, ki ga je izvala izguba po lanskem devetih mesecih, je samo koristil kolektivu, da se je zavedel lastnih slabosti; družbi, da je spoznala, da ta kolektiv bremen, ki si jih je naložil v zadnjem obdobju, ne bo zmožen nositi sam. Tako se je na obeh »straneh« začela živahna dejavnost, da bi Tomosu vendarle pomagali najprej pomoliti glavo iznad vode, potem pa ga »naučiti« plavati.

Seveda bo Tomos spričo bremena, ki ga nosi, v letošnjem letu kaj težko dvignil glavo iznad vode, za kaj več pa bo treba še mnogo več časa. Gospodarski položaj delovne organizacije je

namreč kljub dvema sanacijama, ki ju je kolektiv »dal skozi« v minulih šestih letih (sedanja je tretja v praktično istem časovnem razdobju) tako težak in zapleten, da bo treba preliti mnogo znoj in uporabiti vse razpoložljivo ekonomsko in tehnično znanje ne samo v Tomosu, ampak tudi pri »pomagačih«, da se bo popravil. Vse se vrtilo v nekakšni začarani spirali, katere začetek je nekje pred mnogimi leti, Tomos pa se je vsaj do sedaj po tej spirali peljal samo navzdol, čeprav včasih tega ni bilo opaziti zavoljo trenutnih ugodnih rezultatov.

Je pa seveda sodba, da se v Tomosu obrača na bolje, da bo, kot kaže, poslej kolektiv korakal navzgor (čeprav bo pot sprva zelo, zelo položna), dokaj upravičena. Vzdušje med delavci je sedaj nedvomno mnogo boljše. Zadnji sestanki kolektivov v posameznih temeljnih organizacijah so bili zelo dobro obiskani, čeprav so bili sklicani na neko pristo soboto. Delavci so se prepričali, da novo vodstvo delovne

- Pot do 150 milijonov dinarjev izgube je bila dolga več let
- Tretji sanacijski program v šestih letih
- Reorganizacija sil v kolektivu in drugačna samoupravna organiziranost
- Pomoč družbe v obliki posebnega sveta, ki naj pomaga kolektivu

Sanacijski program

Leto 1972 je Tomos sklenil z izgubo, zato je v letu 1973 pripravil sanacijski program — ki še danes ni izpeljan do konca. Leto 1975 bi namreč morali sanacijski program, ki je predvidel gradnjo nove tovarne za krmne motorje in agregate in povečanje ter modernizacijo do tedanje proizvodnje, začeti uresničevati. Ker pa Tomos ni imel sredstev, do tega ni prišlo. Naslednje leto je ponovno nastala izguba in v letu 1977 je bil izdelan drugi sanacijski program, katerega osnova je bil prvi sanacijski program. Toda čeprav v letih 1977 in 1978 Tomos ni posloval z izgubo, programa vseeno ni realiziral, oziroma do konca septembra 1979 samo tretjino vrednosti sanacijskega programa. Za uresničevanje tretjega sanacijskega programa, ki je na vrsti zdaj, bi kolektiv potreboval vsaj 320 milijonov dinarjev.

delovna skupina pospešeno pripravlja tudi gradivo za reorganizacijo sedanje samoupravne organiziranosti delovne organizacije. Nastalo naj bi nekaj novih TOZD, tako da bo proizvodnja bolj učinkovita, posamezne TOZD med seboj bolj učinkovito dohodkovno povezane, da bodo delavci, ki ne delajo v proizvodnji, bolj izkoriščeni. To velja tudi za TOZD Inštitut, raziskave in razvoj, ki je po mnenju mnogih doslej dajal mnogo pre-

trebne investicije. Najbrž bo treba delno odpisovati terjatve, oziroma drugim podaljševati rok zapadlosti, treba bo družno iskati dodatne vire finansiranja sanacijskega programa.

Zunanji dejavniki — banke, zbornica, izvršni svet republike in občine, družbenopolitične organizacije na republiški in občinski ravni — so v preteklih mesecih dobro sodelovali s poslovodnim odborom Tomosa in v koordinirani akciji iskali rešitve, hkrati pa so ob pogostih srečanjih pomagali kolektivu, da si je o svojem delu in perspektivi lahko ustvaril pravo podobo. Nikakor ne dvomimo, da je sedanja vnema kolektiva rezultat ne le dejstva, da je lani prigospodaril toliko in toliko milijonov izgube, pač pa tudi pogostih obiskov zunanjih dejavnikov v Tomosu, njihovih analiz in ocene stanja in perspektive. V dveh, treh stavkih izražena družbenopolitična ocena stanja Tomosa in njegove perspektive pa je naslednja:

Tomos je edini jugoslovanski proizvajalec mopedov in izvenkrmnih motorjev. Izdelki gredo dobro v promet. Zavoljo tega ne kaže te proizvodnje opuščati, pač pa kolektivu pomagati, da bo posodobil proizvodni proces ter s tem postal bolj prilagodljiv zahtevam trga ter mu omogočiti, da se bo postavil na noge.

Boljše spodbude pa bi si delavci Tomosa v položaju, kakršnem so, težko želeli.

Družbeni svet

Kolektiv Tomosa je predlagal zunanjim dejavnikom, ki so se vključevali v razreševanje težavnega položaja delovne organizacije, da bi ustanovili svet za urejanje vprašanj družbeno-ekonomskega položaja delavcev Tomosa. Podpisniki družbenega dogovora o ustanovitvi sveta naj bi bili CK ZKS, Komite občinske konference ZKS Koper, IS skupščine občine Koper, Občinski svet zveze sindikatov občine Koper, Ljubljanska banka, splošna banka Koper in LB — združena banka Ljubljana, GZ SRS in republiški svet zveze sindikatov. Predlog bodoči podpisniki še preučujejo.

malo od sebe (čeprav je tudi res, da nekaterih novih modelov, ki bi na trgu verjetno z lahkoto našli kupce, proizvodnja ni bila sposobna začeti izdelovati).

Sanacijski program je zdaj tik pred dokončno obliko: ne samo, da bo na novo organiziral proizvodnjo in izkoristil vse notranje rezerve, sanacijski program bo tudi izčistil razvojne načrte. Predvidena je okrepitev marketing službe, »pospešek« bo dobil razvojni sektor in tako dalje.

Kajpak kolektiv sam, tudi če bo iztisnil zadnje kaplje znoj in uspel oblikovati idealno organizacijo proizvodnje, tudi če mu bo trg izjemno naklonjen, ne bo uspel prenesti vseh težav. Zadolženost je prevelika, izgube ob koncu lanskega leta previsoke (cenijo jih na 150 milijonov dinarjev, iztrošenost strojev prehuda, praktično stoodstotna), da bi kolektiv lahko sam, brez pomoči zunanjih dejavnikov zmožgel letos vrniti vse zapadle terjatve, pokriti lansko izgubo in ne ustvariti nove in poleg tega še zbrati sredstva za nujno po-

Izkoriščenost osnovnih sredstev

Eden najhujših problemov Tomosa je visoka izkoriščenost investicijskih sredstev. Delovne priprave so bile v začetku minulega leta odpisane v povprečju 90 odstotno, v posameznih tozd pa: v livarni 99,5 odstotno, tozd motorna kolesa 99,1 odstotno, v tozd proizvodni servisi 98,5 odstotno itd. Vrednost delovnih priprav na zaposlenega delavca se je tako znižala na 4129 dinarjev ob koncu leta 1978. Zavoljo tega je bila njihova izkoriščenost lani le še 60 odstotna, in tako niso omogočale dosegati primerne kakovosti izdelkov, povzročale pa so tudi veliko izmeta.

Koliko novih temeljnih organizacij? Delovna skupina Tomosa pripravlja s pomočjo strokovnjakov ljubljanskega zavoda za produktivnost dela predlog nove samoupravne organiziranosti Tomosa

Ob tridesetletnici delavskega samoupravljanja v Industriji pohištva STOL v Kamniku

Ključni naše družbene veljave

»S temi ključmi, ki odpirajo vrata vaše tovarne,« je dejal Mavricij Borc »boste odprli tudi vrata novega življenja«.

Bilo je nekega poletnega dne leta 1950. Nepozabnega dne, pravijo delavci takratne Tovarne upognjenega pohištva v Duplici, ki so tedaj na zborovanju pred svojo staro fabriko postali samoupravljalci.

Tovariša Borca, tajnika slovenskih sindikatov in predvojnega delavca ter delavskega zaupnika v tej tovarni, že dolgo ni več med nami. Spomin na te njegove besede pa še živi med starejšimi delavci in upokojenci današnjega Stola.

Toda prvi delavski svet, ki je bil zgolj posvetovalni organ, so izvolili že 26. januarja 1950. Po sprejemu zakona o delavskem samoupravljanju so 21. avgusta izvolili novega, le-ta pa se je 26. avgusta prvič sestel in izvolil upravni odbor.

Poročevalec je takrat v našem listu zapisal: »Bilo je nepopisno navdušenje. Delavci so se objemali in iz marsikaterega očesa je kanila solza sreče«. Res je bilo tako. Stal sem tamkaj pred tovarno kot delegat slovenske mladinske organizacije in poslušal Mavricija Borca, ki je obujal spomine na predvojne mezdne boje in stavke dupliškega proletariata, na številne delavce, ki so med vojno zamenjali svoje mizarsko orodje za puške in na tiste, ki se nikoli več ne bodo vrnili. In bilo je kot bi se nenadoma porodil dotlej neznan, pa vendar dolgo pričakovani povsem nov dan, in v tistem hipu je bilo pozabljeno trdo delo med šihom in po njem, pa nenehne udarniške akcije in pomanjkanje najnujnejšega. Vse, kar nas je v tistih prvih povojnih letih pestilo, se je izničilo spričo dejstva, da smo delavci postali samoupravljalci.

Na takratno Borčevo napoved, da bodo ključni tovarne odprli tudi vrata novega življenja dupliških lesarjev, me je pred dnevi — ko sem se v Stolu pomenkoval o njihovih samoupravnih izkušnjah — spomnil tudi Tinko Čičigaj, predsednik prvega delavskega sveta. Takrat je bil obratovodja, zdaj pa je že 17 let v pokoju. »Prav je imel naš Mavric,« je dejal, »Poprej, ko smo delali za gospoda Remca, smo bili zanj zgolj sredstvo za hitro pridobivanje zaslužka, trdo smo delali za tenak kos kruha, zdaj pa pridni delavci dobro živijo in njihova beseda nekaj velja.«

»So rekli, da ne bomo zmogli«

Tako smo se torej pomenkovali o »nekoč« in »danes«. Jeglič Tone, ki je leta 1948 prišel kot vajenec v dupliško tovarno kar v maminih čevljih, ker svojih ni imel, je dejal, da se starejši delavci radi spominjajo takratnih časov predvsem zato, ker so se v tistih letih »v hudem ognju prekalili« in so zdaj dobri samoupravljalci in prizadevni sindikalni aktivisti. Dolga leta je bil predsednik osrednjega delavskega sveta in sindikata, zdaj je delegat republiškega odbora sindikata delavcev gozdarstva in lesarstva in še vedno dela v sindikalni konferenci in v delavskih svetih temeljne in delovne organizacije. »Od tistih prvih negotovih korakov delavskih svetov pa do danes smo prehodili dolgo pot in marsikdaj je bila trnova.«

S to Tonetovo ugotovitvijo se je strinjal tudi Marjan Adamič, vodja izmene v strojnem oddelku TOZD I, ki je bil pred tridesetimi leti predsednik mladine v tovarni in član prvega delavskega sveta. »So rekli, da ne bomo zmogli,« je dejal, »ker smo pač neuki delavci in zavoljo tega bodo tovarne propadle. Pa zdaj pogledaj. Bilo nas je kakih 300, letos že 1.700, zgradili smo novo tovarno in še zidamo nove obrate. Če nas takrat ne bi vrgli v vodo, še danes ne bi znali plavati.« Dominik Žagar, ki se je tudi »kalil« v tedanjem delavskem svetu in v mnogih kasnejših, pa še v krajevni skupnosti Moste, kjer je zdaj predsednik, se je spomnil: »Delali smo v izredno

Franc Sikošek

težavnih razmerah in kadar je bilo najhuje je Marjan po ozvočenju zaigral na harmoniko, Tilka je zapela in žulji niso več tako močno pekli in hrbti niso bili več tako boleči.«

Govorili so o tovarništvu, pa o svoji tedanji skromnosti in o solidarni pomoči, o sreči, ki jo občuti ustvarjalec ob pogledu na svoj izdelek in o številnih drugih vrtilah proletarcev, ki jih tudi v Duplici — in ne samo tam — niso znali dovolj učinkovito »prenesti na mlade rodove«. Sicer pa so zdaj »drugačni časi«, ljudje »se držijo bolj sami zase«, pred svojim televizorjem in v svojem avtomobilu. Hlepenje po materialnih dobrinah »se je tako razpalo«, da smo se tudi delavci nekoliko »pokvarili«.

O samoupravi pa so rekli, da je pognala globoke korenine in postala način ter pravilo vsega družbenega življenja.

In vendar so v njej še slabosti.

Informacija še ni samouprava

Na plenumu Glavnega odbora ZSS oktobra 1950 je Janko Rudolf, takratni predsednik slovenskih sindikatov, dejal:

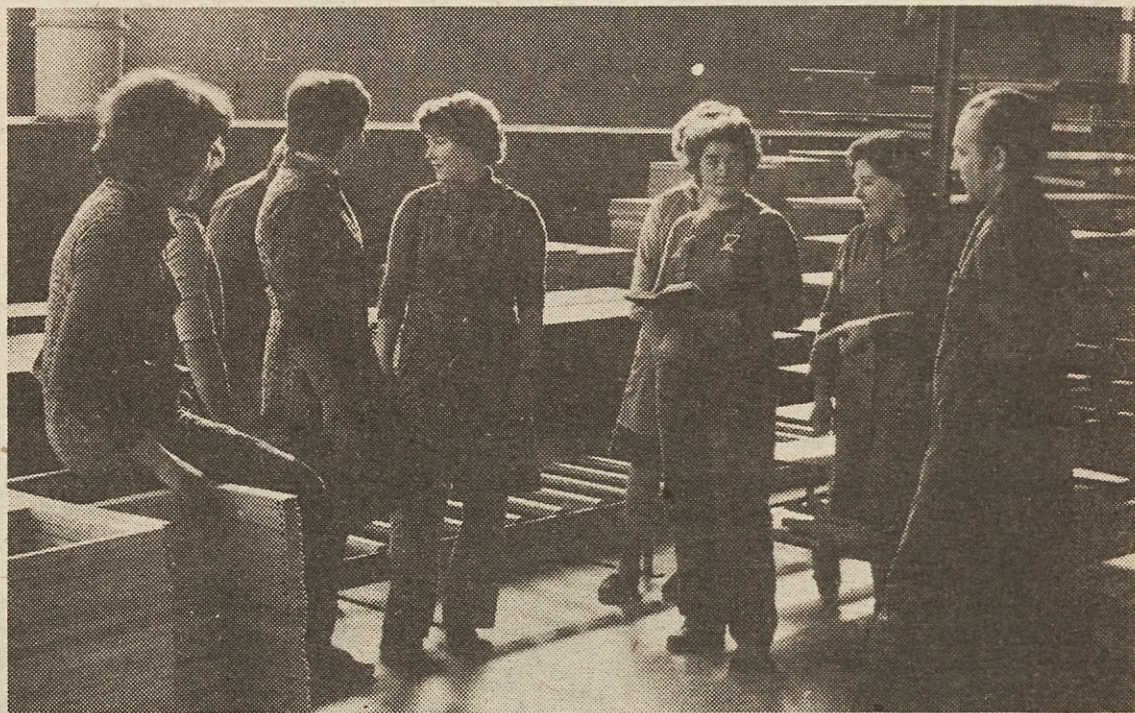
»Delavski svet je organ delavskega kolektiva, kolektivno gospodarsko vodstvo socialističnega podjetja, sindikalna organizacija pa je razredna organizacija tega kolektiva. Zato sindikat vzgaja, usposablja delovni kolektiv za samoupravljanje in usmerja njegovo dejavnost.«

Precej let je minilo predno je sindikat povsem doumel to svojo delovno dolžnost in v nekaterih

osnovnih organizacijah se še dogaja, da nanjo pozabljajo.

Franc Sikošek, predsednik konference osnovnih organizacij sindikata v Stolu in bivši predsednik osrednjega delavskega sveta, mi je zatrdil, da se je njihov sindikat organizacijsko prilagodil razvoju samouprave, zlasti v letih po sprejemu ustave in zakona o združenem delu. Vsebinsko pa še ne povsem. V sedmih temeljnih organizacijah združenega dela in v delovni skupnosti skupnih služb imajo osem osnovnih organizacij in 76 sindikalnih skupin, ki so hkrati tudi samoupravne. V teh skupinah se začne sindikalno delo in samouprava. Samo tedaj, če se tamkaj dobera pogovorijo in sprejmejo stališča, ki jih njihovi delegati zagovarjajo v izvršnih odborih osnovnih organizacij ali na delavskem svetu, lahko govorimo, da je samouprava last delavcev. Toda dostikrat na sestankih skupin le informirajo delavce, o čem bodo razpravljali, in odgovarjajo na vprašanja. In če potlej še pozabljajo na tako imenovane povratne informacije, se delavci v takih skupinah počutijo opeharjeni.

Mimi Andrejaš je poverjenica skupine v površinski obdelavi TOZD I. Pripovedovala je, da se njena skupina »še kar redno« sestaja (lani samo štirikrat) in razpravlja o gradivu, ki jim ga pošljejo. Najbolj zavzete razprave so bile o analitični oceni delovnih mest, razširitvi zmogljivosti počitniškega doma, o pravilniku o disciplini in redu v tovarni in tudi o priključitvi k Unileisu, ki jo je njihova temeljna organizacija na referendumu začasno zavrnila, ker se njen delavski svet ni strinjal s predlogom strokovnih služb. Jezili so se tudi, češ, da odvajajo preveč sredstev za solidarnostni sklad, ko pa bi jih lahko s pridom uporabili »doma« in si izboljšali delovne pogoje, zdaj pa delavci, ki so ustvarili ta denar, nimajo nobenega vpliva na njegovo uporabo. Ob koncu leta so razpravljali o letošnjem gospodarskem načrtu, ki predvideva 18% porast dohodka, 17% povečanje stroškov in 16% povečanje mase osebnih dohodkov, kar bodo dosegli le, če se bodo vsi delavci stabilizacij-

»V skupinah se začne samoupravno in sindikalno delo« je rekla poverjenica Mimi Andrejaš (z beležko v roki)

sko obnašali, izkoristili notranje rezerve, zmanjšali materialne stroške in več izvažali.

Osebnih dohodki v središču pozornosti delavcev

Največ pa so govorili o osebnih dohodkih. Ana Plevel, delegatka delavskega sveta temeljne organizacije, je to dejstvo komentirala takole: »Vsakdo bi rad dobil večjo plačo.« Gre pa tudi za to, da osebni dohodki (lani so dosegli poprečno 6.520 dinarjev), še niso povsem odvisni od delovne prizadevnosti posameznika. Zlasti to velja za tistih 20 točk, ki jih lahko razdelijo kot osebno oceno delavcem, ki ne delajo po normah (kakih 8% osebnih dohodkov) in jih potem, kar pavšalno razdelijo vsem enako, pridnim in slabim delavcem, da se ja ne bi kdo komu zameril.

Na to slabost že nekaj časa opozarjajo, pa nič ne pomaga. Opozarjajo tudi, da je še vedno preveliko delavcev plačanih po času (27%) in po indirektni normi (28%), veliko kritik pa je tudi slišati na račun nedodelanega (čeprav izboljšanega) načina delitve osebnih dohodkov v delovni skupnosti skupnih služb in na način oblikovanja njihovih skladov.

Sicer pa se kar precej delavcev, zlasti mladih z nizko izobrazbo — ki se kljub možnostim, ki jim jih nudita delavska univerza in klub samoupravljalcev, nikakor ne morejo odločiti za izobraževanje — ne zanima kdove kaj za sindikat in samoupravljanje; na sestanke neradi hodijo, raje

gredo popoldne »na drugi ših«, kot je dejal Tone Jeglič. »Pa vendar se o vseh zadevah temeljne in delovne organizacije še dokaj dobro dogovarjamo, toda delegatski sistem na relaciji od TOZD do samoupravnih interesnih skupnosti in občinske skupščine (vseh delegatov za SIS in zbor združenega dela je 408) prav gotovo še ni urejen. Sem delegat v samoupravni interesni skupnosti za zdravstvo in prav nič ne morem vplivati na tamkajšnje gospodarjenje in ogromno izgubo. Ko si v takšnih skupnostih delijo najvišji dovoljeni regres, mi pa najnižjega, potlej je razumljivo, da delavec upravičeno sprašuje, kaj počno z njegovim denarjem.«

S krajevno skupnostjo Duplica-Smarca, v kateri je pred šestimi leti živelo 1.000 krajanov, danes pa 3.000, dobro sodelujejo, svoje najbolj pereče stanovanjske probleme so že uredili, imajo le kakih 30 interesentov za boljše stanovanje. »Menda v vsej državi ni organizacije združenega dela, ki bi toliko naredila za razvoj krajevne skupnosti, kot je naša,« je dejal Sikošek Franc.

Nove naloge

V zadnjem času so na vseh sestankih samoupravnih skupin, sindikalnih vodstev, osnovnih organizacij zveze komunistov in delavskih svetov predvsem razpravljali o stabilizacijskem obnašanju v letošnjem letu in o ukrepih za uresničitev letošnjega gospodarskega načrta. Tudi na prihodnjih pomenkih o zaključnem računu za lansko leto bodo govorili o teh nalogah. Vinko Gobec, direktor Stola, in Franc Štebe, predsednik delavskega sveta or-

ganizacije združenega dela sta mi pripovedovala o veliki konjunkturi, ki vlada na tržišču, o še vedno prevelikem uvozu in nenehni dražitvi surovin, o težavah, ki jih imajo pri izvozu (izvažajo za kake 4 milijone dolarjev letno in njihovi izdelki so cenjeni po vsem svetu), o rasti cen energije in prevoza. Rekla sta, da bodo v Stolu izpolnili letošnji gospodarski načrt samo tedaj, če bo sleherni delavec »dal vse od sebe«. V tovarni pa imajo nekaj ljudi, ki raje pohajkujejo kot delajo, ostajajo doma, neredno prihajajo na delo in ki se bodo morali spametovati ali pa zapustiti delovno organizacijo. Franc Štebe je med drugim dejal: »Tole našo demokracijo si predstavlja vsak po svoje. Delavca vprašam, zakaj je izostal od dela, pa mi odgovori, da me nič ne briga. Pripravljamo katalog delovnih nalog in opravil in hkrati bomo zaostri delovno disciplino. Toda noben katalog ne bo pomagal, pa tudi noben disciplinski pravilnik ne, če vsak delavec ne bo sam želel narediti čim več in če sam ne bo ob koncu šihata z veseljem ugotovil, da je tisti dan pošteno zaslužil svojo plačo.«

Samoupravljanje je torej resda že pognalo globoke korenine, in ključmi, ki odpirajo vrata tovarne, so na široko odprli tudi vrata novemu življenju. Prizadevanju večine dupliških delavcev gre zahvala, da je danes pretežni del njihove tovarne dokaj sodobno urejen, da Stol dobro gospodari in uresničuje svoje proizvodne ter razvojne načrte. Toda vsi delavci še niso samoupravljalci in sindikalne organizacije čaka še precej dela, da bodo povsem izpolnile naloge, ki jim jo je že pred tremi desetletji zadal Janko Rudolf.

Janez Voljč

PO STOPINJAH DELAVSKE ENOTNOSTI

V vašem tedniku števil. 2 z dne 19. januarja 1980, je izpod peresa novinarja D. K. izšel članek pod naslovom: »Je reklama NK »OLIMPIJA« res tako učinkovita?«

Izvršni odbor nogometnega kluba »OLIMPIJA« je na svoji redni seji z dne 30. januarja 1980 razpravljal o navedenem članku in ugotovil, da so v njem nekatere trditve, ki ne odgovarjajo dejanskemu stanju.

Podatek v članku, da so »SLOVENIJA-CESTE« dale NK »OLIMPIJA« znesek 200 starih milijonov, je izmišljen in netočen. V letu 1979 je NK »OLIMPIJA« dobila od »SLOVENIJA-CESTE« znesek 30 milijonov starih din kot najemnino za 2 reklamna panoja in za TV prenos v skladu z obstoječimi pogodbami in

sklepi njihovih ustreznih organov.

Naš namen ni polemizirati z avtorjem članka o učinkovitosti reklam na Centralnem štadijonu v Ljubljani. Kljub resnim poizkusom naše samoupravne družbe, da se financiranje športa v celoti reši na sistemski način, predstavlja mnogim športnim klubom, pa še posebej našemu nogometnemu kolektivu dohodek od komercialno-propagandne dejavnosti tako pomembno postavko, brez katere ne bi mogel delovati.

Tako nepreverjeno in netočno pisanje prav gotovo ne pomaga k dobri informiranosti delavcev v obeh omenjenih delovnih organizacijah. Našemu nogometnemu kolektivu, ki se bori z velikimi finančnimi teža-

vami, pa je s tem napravljena v tem trenutku težko ugotovljiva škoda.

Prosimo vas, da v skladu z določili zakona o tisku objavite popravek ali naše pismo v celoti.

S tovariškimi in športnimi pozdravi!

IZVRŠNI ODBOR
NK »OLIMPIJA«

Pripis uredništva:

Na vprašanje bralca, da mu pomagamo odgovoriti na vprašanje, kako in zakaj je delovna organizacija Stol izdvojila 50 starih milijonov za reklamo NK Olimpiji, smo uspeli odgovoriti. Žal pa tega ne moremo trditi za drugi del vprašanja, saj naš no-

vinar v tistem tednu, ko je »šel po sledi pisma našemu uredništvu«, ni uspel najti direktorja delovne organizacije Slovenija-cesta, ker je bil na dopustu.

Preseneča pa nas, da na »izmišljen in netočen podatek o 200 starih milijonih reklame Slovenija-cesta«, kot je zapisano v našem pismu, odgovarja izvršni odbor nogometnega kluba Olimpija. Predvsem zato, ker smo tik pred obravnavo zaključnih računov in pripravo planov, ki naj tokrat pomeni stopnico višje pri delavčevem resničnem odločanju o dohodku in njegovem razporejanju. Zato je bržkone povsem razumljivo, da so strokovne službe in odgovorni delavci v OZD dolžni pojasniti zaposlenim tudi prevez materialnih stroškov, kamor spada tudi reklama.

Tisk v združenem delu vabimo k sodelovanju

Skupen glas bo bolj odmeval

V prvih dneh lanskega novembra so se v Radencih srečali organizatorji obveščanja, novinarji in uredniki glasil v združenem delu. Kopica vprašanj, težav pa tudi spodbudnih misli, ki so si jih izmenjali, nas je spodbudila — najprej k razmišljanju in s to številko tudi že k delu.

Obveščanje je postalo tako pomembno vezje celotnega družbe tega življenja, da tega pomena v enem sestavku gotovo ni moč dovolj poudariti. Zato bomo začeli sodelovati z ljudmi, ki v organizacijah združenega dela skrbijo, da čim bolj in čim boljše obveščeni delavci lahko uresničijo svojo veliko pravico in dolžnost — da z vsemi močmi prispevajo k uveljavljanju samoupravnega socialističnega sistema.

Nekje je obveščanje že postalo tista nepogrešljiva sestavina dela in življenja, ki so se je ljudje navadili, ki jo zahtevajo na vsakem koraku. Drugod spet so organizatorji obveščanja pravcati pionirji, ki se ubadajo z začetnimi težavami. Njihove zagate in dosežke bomo skušali čim bolj temeljito spremljati in tudi na ta način pomagati k pravi uveljavitvi njihovega dela.

Obveščanje v združenem delu je pač področje, ki je posrkalo nemalo sredstev, dela, naporov... Če vse to položimo na tehtnico, druga skodela, v kateri so rezultati, še vedno poskoči navzgor. Obveščanje v združenem delu se še ni uveljavilo kot enakovreden sestavni del celovitega družbenega sistema informiranja. Samoupravna informacija se delavcem še vse prepogosto izmuzne med prsti, prevečkrat niti ne pride do njih, kaj šele, da bi sami postali njen vir —

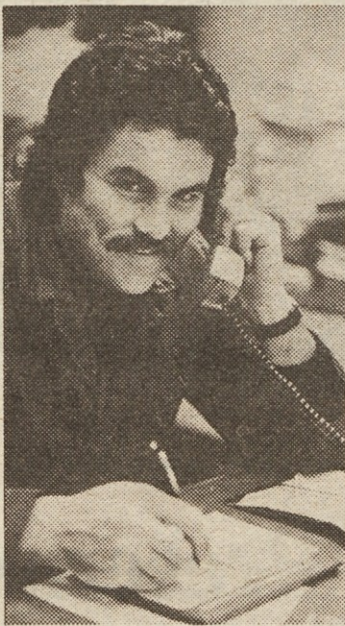

Tatjana Čerin

Zastavili smo v Kartonažni tovarni Ljubljana, kjer pred časom samoupravljanju ni bilo ravno z rožicami postlano. Kako je bilo z obveščanjem v težkih trenutkih in kako je obveščanje prispevalo k lepšim dnevom, sta nam pripovedovala Tatjana Čerin, glavna in odgovorna urednica glasila tega kolektiva in Dušan Pesek, referent za informiranje v KTL.

Zrno na zrno — pogača

Pravzaprav nam nista le pripovedovala. Bolje rečeno: pogovarjali smo se. In v tem pogovoru smo vsi skupaj ugotovili, da stopnice (mislimo na razvoj obveščanja v tej delovni organizaciji), po katerih so delavci tega kolektiva odločno stopili, terjajo zložen korak. Dušan Pesek tega ni docela upošteval. Hotel jih je prehoditi z enim skokom in — in

Dušan Pesek

dila njegovemu razmišljanju Tatjana Čerin. Misel je podkrepila s tem, da v letu in pol, kolikor časa ona opravlja delo urednice KTL, ni bil zavržen še niti en članek, pa najsi je bil še tako kritičen. »Res, časi in z njimi razmere v KTL so se spremenili. Najbrž sem k temu v dobršni meri tudi sam pripomogel. Toda za kakšno ceno? Sem pred tem, da zamenjam službo, kajti v KTL zame ni nobene perspektive več,« je s precej melanholije pripomnil Pesek.

Da bi bolje razumeli Peskovo razmišljanje, bi najbrž morali vsaj v grobem zajeti »zgode in nezgode« samouprave v KTL, vendar to ni naš namen, saj je bilo pred časom o tem dosti pisanja. Povejmo pa le, da se je v notranjem in zunanjem razreševanju slabosti v tem kolektivu kailo spoznanje, da do njih v prihodnje ne bo prihajalo edino, če bodo informacije in obveščanje v rokah delavcev. In prav v to je vpeto prizadevanje ob naših sogovornikov. Vsak ima sicer svojo pot, obe pa imata isti cilj. In koliko uspevata pri tem?

»Moram priznati, da je Tatjana dokaj uspešna pri svojem delu,« je poudaril Dušan Pesek. »Uspelo ji je pritegniti k sodelovanju poslovodne delavce, kar je lahko zelo dobro toliko časa, dokler oni kritično pišejo o najrazličnejših vprašanjih našega dela in samoupravljanja. Vprašanje pa je, kaj bi se zgodilo, če bi, denimo, kak delavec spregovoril kaj kritičnega o njihovih napaakah.« Tu je ponovno vskočila naša sogovornica, ki je menila, da se tudi v tem primeru ne bi zataknilo, če bi bila kritika tovariška, se pravi, konstruktivna in ne narobe. »Stvari se namreč ne dajo rešiti čez noč,« je pripomnila. »Skrb vsakega izmed nas naj bo najprej, da bo to naše glasilo zaživelo. Mislim, dejansko zaživelo med delavci, s čimer se zdaj ne moremo ravnati pohvaliti. Gre namreč za to, da bi vsak delavec jemat tovarniško glasilo kot del sebe, v katerem bo obveščen o vsem, kar se pomembnega dogaja v kolektivu, hkrati pa tudi, da bo imel v njem priložnost sodelavcem povedati, kaj si on misli o teh dogajanjih, kaj ga tare itd. Ko bomo to dosegli, bomo lahko rekli, da smo na konju.«

Da bi to dosegli pripravljajo v KTL tudi reorganizacijo delovne skupnosti skupnih služb. Sogovornika sta nam povedala, da v tej reorganizaciji predvidevajo tudi novo podobo njihove infor-

mativne službe. Tu ne gre zgolj za tedenski bilten in mesečno glasilo, ampak za močno, samostojno službo, ki bo skrbela za organizacijo in pretok informacij nasploh. V ta namen bo v Kartonažni dobil delo še en novinar, kar zgovorno pričča, da so v tej delovni organizaciji res začeli pihati novi vetrovi.

»Danes si nihče ne more privoščiti, da bi delavec onemogočal pot do informacij. Časi, ko si prišel v tovarno za novinarja in z direktorjem posredovanjem dobil stanovanje, da bi se šel obveščanje, ki je njemu pogodu, so že zdavnaj mimo. S tem smo tudi v Kartonažni dodobra opravili. Seveda pa s tem ni rečeno, da je pri nas že vse v redu. Ni, tega se dobro zavedamo. Vemo pa tudi, da je nemogoče rešiti vse od danes do jutri. Samoupravljanje, katerega pogoj in temelj je prav obveščanje, je pač proces. S tem se je treba sprijazniti,« je razmišljala Tatjana Čerin.

Strinjamo se z njo. Še bolj pa se bomo, ko bodo delavci v KTL v večji meri začeli pisati članke in s tem začeli dokazovati, da je obveščanje res njihova samoupravna potreba. Tedaj bo Kartonažni samoupravni mehanizem bržčas začel bolj delovati.

In še nekaj: prav bi bilo, če bi v KTL začeli jemati njihove še ne tako odmaknjene »variacije na temo samoupravljanje« kot sestavni del njihovih samoupravnih izkušenj, ne pa kot podlago, ki utegne nekaterim priti prav za nove zdrahe in nepravilnosti. Zdi se, da je odločilen dejavnik pri tem prav obveščanje, ki mora slej ko prej postati last delavcev.

»In vse bomo storili, da bi se to tudi čim prej zgodilo,« je ob koncu pogovora zatrdila Tatjana Čerin.

Ciril Brajer
Ivo Kuljaj

Pomen informacije

»Kdor dela na področju obveščanja v združenem delu, mora svoja načela, pa naj vanje še tako veruje, včasih le soočiti tudi z realnostjo,« meni Tatjana Čerin. »Ljudem v nekaterih sredinah še ni povsem prišlo v zavest, kako pomembna je dobra in pravočasna informacija. To spoznanje jim je, kot zdravilo, treba vcepiti po kapljicah. Zaletel lahko povzroči več škode kot koristi, pa naj ima še tako prav.«

Delavci v TOZD znajo biti izredno občutljivi. Na zborih in drugih sestankih si lahko zmečejo v obraz še tako bridke resnice, pa ne bo nobene zamere in kritika jih bo vodila le v delo, popravljanje napak... Kakor pa bo nekdo te resnice zapisal v tovarniškem glasilu ali jih celo objavil v sredstvih javnega obveščanja, bodo stopili skupaj celo najbolj sprti in se za svoj kolektiv postavili proti zunanjemu »sovražniku«. Mnogokrat nočejo razumeti, da lahko tudi široko, javno obveščanje pripomore k premagovanju njihovih ovir, vsak poseg od zunaj imajo kaj hitro za sovražnost.«

NI VPRAŠANJA BREZ ODGOVORA

Najbrž se je že marsikdo vprašal, zakaj niti osnovne šole v eni občini nimajo enakih ali vsaj podobnih normativov za oceno delovne obveznosti, zakaj je ta razlika med posameznimi ljubljanskimi občinami bistvena. Takih vprašanj je še več, neenaki kriteriji pa vodijo do polarizacije učiteljev tako v širšem merilu kot v samih kolektivih. To pa vsekakor ni v skladu z naravo pedagoškega dela. Kaj pa to pomeni recimo za učiteljico razrednega pouka, ko mora hkrati vplivati in pritegniti k delu tudi po 30 otrok, vedo predvsem tisti, ki so to že poizkusili, pa seveda tudi tisti, ki imajo malo domišljije in poznajo mladino.

Za svet staršev v nekaterih razredih na OŠ dr. Jože Potrč, ki naj bi prav tako imeli besedo v pedagoškem procesu, bi rad prikazal le en primer; upajmo, da še nima svojega odziva na učencih, velja pa vsekakor razmišljati tudi v tej smeri.

Bistvo primera je približno tako: tovarišica, ki poučuje na nižji stopnji, je imela po internih normativih ob koncu šolskega leta celo nekaj ur viška, po počitnicah pa so ji izračunali, da je 59 ur v minusu, in sledil je seveda odtegljaj od osebnih dohodkov. Enako se je zgodilo tudi dvema ali trem njenim kolegicam.

To pa se jim najbrž ne bi zgodilo, če bi bile omenjene tovarišice aktivne v različnih organih upravljanja, sindikatu... če bi se kdaj v soboto ali nedeljo potrudile in šle z učenci na izlet... Toda, funkcije so bile že razdeljene, otroci pa poleg šolske obveznosti v do-

poldanskem času in popoldanskega podaljšanega bivanja povsem angažirani — pri pevskih zborih, zbiralnih akcijah, fakultativnih jezikih, z mnogimi otroci pa gredo v soboto in nedeljo na izlet tudi starši. Dodelo je še treba, da so učiteljice v redu opravile pedagoški del delovne obveznosti.

Vsekakor je to eden izmed primerov, da je togo vztrajanje na 42-urnem delavniku ter dodatnih urah, ki jih je treba nabrati za proste dneve med poletnimi počitnicami, nesmiselno — izkaže se, da obrbne dejavnosti postanejo veliko pomembnejše od poglavitnih.

Že sami normativi, ki za določena dela, za izračunavanje delovnih ur, uporabljajo nek faktor, za druga pa ne, ne temeljijo na nič kaj logičnih načelih, da delavec prodaja svoje delo, čas in znanje po dveh različnih ocenah, kot da bi delal z dvema kategorijama otrok. Vsekakor pomeni tak način obravnavanja pedagoškega dela njegovo devalvacijo.

In prav zato bi vprašal starše teh otrok, ali jim je vseeno, če je v razredu pedagog, ki zaradi neodobravanja postopka čuti iz vseh strani pritiske....

Ponavljam, ne gre za denar, ampak predvsem zato, da bi lahko človek v miru opravljal svoje delo. Vse kaže, da bo novi zakon o osnovni šoli delovno obveznost učiteljev jasneje opredelil, predvsem pa je upati, da novi zakon ne bo imel sto različnih interpretov pisane besede...

Niko Slana

ODGOVOR:

Zanj smo zaprosili na Republiškem komiteju za vzgojo in izobraževanje. Odgovor oziroma bolj komentar k razmišljanju tovariša Slane se glasi:

V okviru 42-urne tedenske delovne obveznosti določa sedaj veljavni zakon o osnovni šoli za vse učitelje tudi tedensko število ur učne obveznosti.

Razlika med delovno in učno obveznostjo v osnovni šoli, izražena v urah pa je čas, ki ga učitelj porabi za to, da se na neposredno delo z učenci pripravi in da opravi tudi vsa druga dela, ki so potrebna, da je njegovo vzgojnoizobraževalno delo uspešno. Podrobneje morajo biti ta »druga« dela za vsakega učitelja posebej določena in razporejena z letnim delovnim načrtom šole.

Učitelj, ki je v delovnem razmerju s polnim delovnim časom, opravi torej svojo tedensko delovno obveznost tako, da izpolni tedensko učno obveznost, določeno z zakonom in nanjo vezana »druga« dela, povezana z njegovim vzgojnoizobraževalnim delom.

Novi zakon o osnovni šoli, ki je v razpravi, pa določa za učitelja samo še gornjo mejo dovoljene obremenitve z neposrednim vzgojnoizobraževalnim delom, razmerje med posameznimi sestavinami učiteljeve delovne obveznosti, t. j. tedensko število ur neposrednega vzgojnoizobraževalnega dela z učenci in obseg »drugega« dela pa bodo s samoupravnim splošnim aktom določale šole same v skladu z enotnimi standardi in normativi, dogovorjenimi v Izobraževalni skupnosti Slovenije. Nagrajevanje delavcev v osnovni šoli in delitev dohodka pa je izključna pravica delavcev samih: Seveda pa imajo starši otrok v primerih, ko menijo, da neustrezna notranja delitev sredstev za osebne dohodke, torej neustrezno nagrajevanje delavcev negativno vpliva na kvaliteto njihovega dela, pravico in dolžnost, da na to prek svojih delegatov v svetu staršev opozore samoupravne organe šole.

SIS tudi za obveščanje?

»Samoupravne interesne skupnosti so se pri nas kaj hitro in široko razbohotile,« razmišlja Dušan Pesek. »Marsikje svojega poslanstva ne opravičujejo, vsaj ne v polni meri, vem pa vsaj za eno področje življenja naše družbe, ki se prebija brez SIS, pa bi jo moral dobiti — in to čimprej.«

Deset let bo, kar se Dušan ukvarja z obveščanjem v združenem delu in nemalo izkušenj si je nabral — nekaj lepih, a tudi marsikatero grenko. Meni, da bi prav SIS za obveščanje lahko stopila na prste nekaterim osnovnim težavam, s katerimi se ubadajo »obveščevalci«.

»Človek, ki v organizaciji združenega dela skrbi za obveščenoost njenih delavcev, je od svoje organizacije odvisen — reže mu kruh, poskrbi za streho nad glavo... Žal imajo v nekaterih delovnih organizacijah glavno besedo še vedno vodilne strukture, ki samoupravljanje razumejo zelo po svoje — če se jim z informacijo, ki jim ne ustreza, zameriš, si moraš kruh in streho pogosto iskati v bolj razumevajočih sredinah. Prav zato se navdušujem nad SIS, v kateri bi združeno delo združilo sredstva tudi za osebne dohodke organizatorjev informiranja v združenem delu in jim tako marsikdaj prihranilo boj z mlino na veter.«

učeno/povedano, delavec je bolj objekt informiranja kot njegov subjekt. To je gotovo resna ovira njegovemu celovitemu, kakovostnemu in odgovornemu samoupravnemu odločanju.

Delavci, zadolženi za obveščanje v organizacijah združenega dela, so gotovo najbolj poklicani, da spregovore o že doseženem, o nalogah, ki so še pred njimi in o zaprekah, ob katere se na svoji poti spotikajo. Najprej jih bomo nekaj obiskali in se pomenili z njimi, upamo pa, da se nam bodo začeli oglašati tudi sami.

»zlomil si je nogo«. Seveda s tem nismo rekli, da njegove ideje niso bile zdrave, konstruktivne... Bile so in so še. Imele so le eno in sicer usodno napako: niso se skladale z znanim domačim rekom, ki se glasi: »Vse ob pravem času in na pravem mestu!« Kako bi si sicer lahko razložili dejstvo, da Pesek danes razmišlja o ponovni objavi »Sončnega mrka« — parodije na informiranje v združenem delu, zavoljo katere so mu tam, leta 1975 po sklepu delavskega sveta zaplenili že natisnjeno glasilo? »Najbrž bi ne bilo nobenih težav,« je pritr-

Ob 8. februarju

Na predvečer kulturnega praznika je bila v Slovenski filharmoniji v Ljubljani slavnostna podelitev Prešernovih nagrad. Kot vsako leto je tudi letos svečanost prenašala televizija. O Prešernu-sodobniku je govoril pesnik Tone Pavček. Glasbeni program sta izvajala simfonični orkester in komorni zbor RTV Ljubljana pod vodstvom dirigenta Sama Hubada in zborovodje Jožeta Fürsta. Na sliki: Letošnji nagrajenci. (A. Agnič)

Iz govora pesnika Toneta Pavčka ob podelitvi Prešernovih nagrad

Letošnji nagrajenci

Prešeren — naš sodobnik Prešernove nagrade

Že od vojne in revolucije sem počastimo na predvečer obletnice pesnikove smrti, ki je naš praznik, njegov spomin in izmerimo, koliko in kako je v našem delu, v našem danes Prešeren naš sodobnik, koliko in kako ostajamo zvesti njegovemu izročilu. Tako se obletnica njegove smrti — in letošnja je v letu stoosemdesete obletnice njegovega rojstva — spreminja v vsakokratno potrjevanje in zmagoslavje življenja, je uvodoma dejal Tone Pavček. »Kakor vse veliko, ustvarjeno za ljudi, sprejeto od njih kot kleno zrno, da potuje iz roke v roko, iz roda v rod kot dediščina, popotnica, moč in luč, se Prešernova pesem obnavlja v večnih menjavah časa, da osmisli vsakokratni čas in ljudi na poti od včeraj k jutri: zdaj da kot prva in najvišja slovenska politična pesem duhovna krila in pesniški zanos programu boja za socialni in revolucionarni boj s Čebinskim proglasom, potem partizani in tovarišuje ter s svojimi črtomirovskimi verzi podžiga upor in hrani vero v zmago — z njegovo besedo smo, kot je dejal Župančič, dobili centralno idejo slovenstva, skupno ognjišče svojega duhovnega življenja — potem na široko prestopi meje slovenstva in nudi še danes in za danes edino možno vizijo človeštva: bratstvo in razumevanje med narodi...«

»A opredeljevanje ob Prešernu in do Prešerna ni samo spraševanje o temeljnih zadevah naroda, slovensčine cele, je prav tako osebno, posameznikovo spraševanje in razumevanje temeljnih stvari življenja, smisla, dela, ustvarjanja. Iz nič, iz jeclja-jočih začetkov je pri Prešernu kar naenkrat celovita poetika, nepreokljiva popolnost, ki kot plamen hkrati osvetljuje in ogreva, neizmerni horizonti duha na vse strani, ki te naenkrat prestavijo v središče velikanskega duševnega sveta, ki mu ne manjka najmanjši delec do zaokrožene popolnosti, kot je nekoč že bilo zapisano. Pridi, vzemi in jemlji: od te poponosti za svojo nepopolnost, iz te polnosti za praznino naše navidezne ali resnične zadovoljnosti. Sprejemati torej, jemati, kolikor smo zmožni dojeti in sprejeti.« Pavček je dejal, da z lepoto Prešernovih pesmi moremo priti bliže svoji in večni resnici življenja, k spoznanju tudi o temnih silah, ki ga ravna, k moški močnatosti samozapovedi: trpi brez miru, ki premaguje tegobe tudi našega življenja in

učiti iskati ljubezen, sestro življenja, in svobodo, poglavito zvezdo vodnico posameznika, naroda, družbe. In ti dve besedi, ljubezen in svoboda, sta središčni in temeljni besedi, besedi prvaka v vsej Prešernovi poeziji! Poznamo ju, a dogaja se, kakor da dandanes okrog nas, pa tudi v nas in med nami ti dve besedi, ne ta ljubezen, ne ta svoboda, nimata ne pravega zvena ne prave Prešernove moči. Ne, vsekakor ni krivda zato v Prešernu. Iščimo jo in našli jo bomo v času in bržčas tudi v sebi.

Velika naloga človeka živeti s samim seboj, s sebi enakimi in s celoto v zavestnem skladju, dopuščati mnogo rešitev, a zdi se, da je Prešernova vizija takega sožitja najbolj prava, sprejemljiva za različne značaje in narode, da je njegova himna sožitju, razumevanju med narodi v Zdravljici prava beseda in urednišljiva možnost današnjega sveta. Več kot stotideset let je minilo, kar je bila ta humanistična pesniška poslanica napisana. A kako daleč od nje je svet, ta naš današnji svet s svojo nestrpnostjo, antagonizmi, blokovskimi interesi, s svojimi praktičnimi inaicami dnevnopolitičnega proletarskega internacionalizma, s svojim opravičevanjem nasilja z novim nasiljem, s svojo kramarsko kompromisarsko igro interesnih sfer, ravnovesja, pa spet s svojo sitostjo sitih in lakoto lačnih, z močjo močnih in z upornostjo upornikov, z ošabnostjo velikih in poslušnostjo malih. Ponovno je, kot da gre malim samó lajati, tace lizat! Res! Če se v današnjem svetu odvisnost enega naroda od drugega povečuje, če smo na tem planetu neločljivo povezani »v vozle iste mreže«, to nikakor ne pomeni, da se zmanjšujejo samostojnost, izvornost, kultura posameznega naroda. Naprotno: »Nosilci procesa integriranja človeštva, zblíževanje in druženje narodov so lahko v lastnem in skupnem interesu samo svobodni in enakopravni narodi« je napisal Slovenec Prešernovega kova — Edvard Kardelj. »Kakršnokoli ogrožanje naše samobitnosti je zmeraj krepilo zahtevo po polnem življenju naroda, duhovnem, kulturnem, da se tudi oboroženi s silo duha upremo sili, je dejal Pavček, »da uredničujemo svojo in Prešernovo vizijo prihodnosti človeštva, da se zdrobe spona, ki teže ljudi in da bo prepri s svetá pregnan.«

Ko je v nadaljevanju Pavček govoril o položaju umetnika v današnji družbi, naši, in v svetu, je dejal, »da nam tudi v tem daje Prešeren imenitno, na videz zabavno, a vendar vseskozi resno mišljeno iztočnico: Pusti peti mojga slavčka, kakor sem mu grlo ustvaril... medtem ko trdoglave kaline resda uči petja, a ve se s kakšnim pridom. V časih, ko je nasilje nad umetnostjo in umetniki v svetu bolj pravilo kot izjema, pa najsi je to nasilje brezdušni mezdni mehanizem kapitalističnega trga ali ne manj brezdušna zahteva birokratskega aparata po čisti ideološko neoporečni umetnosti, zveni taka Prešernova preproščina kot izpod gore besed in umovanj na novo odkrita čista in preprosta beseda resnice, za katero smo vsi vedeli, a je tako preprosta in enostavna, da se je ni nihče domislil.« Pavček je dejal, da je v tem pogledu podoba v svetu enaka prejšnji: kot se nekateri vmešavajo v svobodno življenje drugih narodov in jim vsiljujejo svojo voljo, se vmešavajo tudi v življenje umetnika in njegovo delo. »Ko pri nas priznavamo in podpiramo ustvarjalno vlogo umetnosti, ko sprejemamo in si želimo v umetnosti pluralizem, bogat po stilih, šolah in osebnostih, ko enako zavračamo monopolizem kot izključevanje kakršnihkoli drugih vrednosti, skupin in posameznikov, izhaja to iz naravnega pojmovanja naše samoupravne demokracije kot iz razumevanja narave umetnosti same...« In dalje: »...večkrat se zdi tako, kot da je mehanizem družbe mnogo bolj naravnani k širokemu razumevanju različnosti v ustvarjalnih hotenjih, kot pa je k temu nagnjen naš slovenski značaj. Taka, ne tako redka zapleteniška zadržanost in zaprtost, ki v lažnem samozadovoljstvu in samozadostnosti ne upa ali noče pogledati in se razgledati po svetu, po našem jugoslovanskem in po širšem svetovnem, ni ne sodobna ne prešernovska, po zapetih sedi, po rokodelskih in kmetijskih novicah diši in po reakcionarnem ljubo doma. A medtem stvari prihodnosti trepetajo v zraku, krožijo in se pretakajo s kontinenta na kontinent, od zvezde k zvezdi!...«

Božidar Jakac

za bogato razstavno dejavnost zadnjih let in živo likovno navzočnost v slovenskem in jugoslovanskem kulturnem prostoru. Božidar Jakac je osrednja osebnost slovenske likovne umetnosti. S svojo še vedno živo in svežo ustvarjalnostjo je navzoč v našem prostoru že šest desetletij, o čemer pričča tudi vrsta razstav, ki jih je priredil samo v lanskem letu. Njegov umetniški opus je izjemen tudi zaradi priljubljenosti med najširšimi množicami. Ustvaril je veličastno galerijo poetičnih grafičnih stvaritev, portretov in likovno izjemno kvalitetnih dokumentov iz časa NOB in ljudske revolucije. Moještvo v ravnanju z načini in variacijami likovne govorice mu dovoljuje, da se odpira svetu in da mu posreduje moč svoje domišljije, čustveno napetost in skrito poezijo. Vsestranost Jakčeve umetnosti se kaže tudi v kvalitetnih ilustracijah, v oblikovanju znamk, v fotografiji in v filmu, pa tudi v organizacijskih prizadevanjih, bodisi pri ustanovitvi akademije za likovno umetnost, pri organizaciji gradične dejavnosti, pri širjenju likovne kulture med najširše množice ali pa pri pedagoškem delu med mladimi talenti.

Slavko Jan

za življenjsko delo v Drami Slovenskega narodnega gledališča v Ljubljani. S svojim plodnim in dolgoletnim gledališkim delom se Jan uvršča med najvidnejše oblikovalce slovenske gledališke kulture, sprva kot igralec, nato kot režiser in ravnatelj Drame ter naposled kot pedagog in profesor na igralski akademiji. Igral je vidne in največkrat tudi glavne vloge v skoraj vseh Shakespearovih uprizoritvah na odru ljubljanske Drame, nepogrešljiv je bil v slehernem Molièru in v drugih delih evropskih klasikov, pa tudi v slovenskih igrah od Cankarja do Ferda Kozaka in Bratka Krefta. Kot režiser je ustvaril vrsto uspešnih predstav ter še posebno zablestel v svetovni festival Gledališča narodov v Parizu in kot prvi uveljavil Cankarja kot evropskega dramatika. Njegov delež je pomemben tudi v pedagoški dejavnosti. Kot profesor na igralski akademiji je črpal iz svoje bogate zakladnice in mnogostranske gledališke izkušnje več kot dve desetletji posredoval mladim rodovom.

Ciril Kosmač

Nedavno umrlemu pisatelju Cirilu Kosmaču so podelili Prešernovo nagrado za njegov celotni pisateljski opus. Pripovednik in pisatelj Ciril Kosmač se uvršča med osrednje osebnosti sodobne slovenske književnosti že od prvih novelističnih besedil v zbirki Sreča in kruh in Iz moje doline ter daljših pripovednih del, kakršna so Pomladni dan, Balada o trobenti in oblaku in Tantadruj. Po svojem občutju in umetniški pobudi je bil Kosmač tesno zračen s svojo domačo Tolminko, po svoji življenjski izkušnji in znanju pa svetovljan, katerega osnovno ustvarjalno vodilo je bila izpoved želje po svobodni skupnosti, po lepoti in preprosti prisrčnosti. Svoj vidik humanizma je gradil s povezano preizkušeno ljudske modrosti in temeljnih vprašanj sodobnega človeštva. V slovenski pripovedni prozi zavzema visoko mesto kot odlični stilist in mojstrski pripovedovalec ter poznavalec občutljivih človeških življenjskih nagibov, ki jih odslkiva njegova z ostrino duha in miselno logiko prečiščena umetniška beseda.

NAGRADE PREŠERNOVEGA SKLADA

Upravni odbor Prešernovega sklada je podelil letos osemnajst skladovih nagrad. Prejeli so jih:

Gledališki igralec **DANILO BENEDIČIČ** — za vloge v zadnjih treh letih v Drami SNG v Ljubljani. Gledališki igralec **EVGEN CAR** — za nastope v Drami SNG v Mariboru. Akademski kipar **ANTON DEMŠAR** — za razstavo v galeriji Labirint. Filmski snematelj **KARPO GODINA** — za filmsko fotografijo. Flavtistka **IRENA GRAFENAUER** — za vrhunske umetniške dosežke v zadnjih letih. Pesnik **NIKO GRAFENAUER** — za zbirko Pesmi. Slikar in grafik **STANE JAGODIČ** — za razstave v Ljubljani in v Slovenji Gradcu. Operna pevka v Trstu **NORA JANKOVIČ** — za pevske dosežke v zadnjih letih. Gledališka igralka **MINU KJUDER** — za nastop v Šeligovi Lepi Vidi v SNG Maribor. Slikar **RUDOLF KOTNIK** — za razstavi v Zagrebu in Splitu. Pisa-

telj in dramatik **TONE PARTLIČ** — za satirično komedijske igre. Arhitekt **BOGDAN REICHENBERG** — za projekt večnamenskih objektov in ureditev spominskih obeležij na Duhu na Ostrem vrhu. Pisatelj **MARJAN ROŽANČ** — za roman Ljubezen. Kiparka **DUBRAVKA SAMBOLEC** — za figuralno kiparstvo in prostorske plastike na razstavah zadnjih let. Gledališka igralka **MIRA SARDOČ** — za vloge v Stalnem slovenskem gledališču v Trstu. Skupina arhitektov **MARKO DEKLEVA, MATJAŽ GÄRZAROLI, VOJTEH RAVNIKAR** in **EGON VÄTOVEC** — za projekt zgradbe Skupščine občine Sežana. Skupina arhitektov **JANEZ BIZJAK, MARKO COTIČ** in **DUŠAN ENGELSBERGER** — za projekt kulturnega doma Jožeta Ažmana v Bohinjski Bistrici. Skladatelj, klarinetist in saksofonist **ATISSOSS** — za prispevek k slovenski jazzovski glasbi.

Edvard Kardelj je bil vizionar prihodnosti tudi na področju telesne kulture

»Telesna kultura naj bo ljudska in humana!«

»Kardeljevo delo je vtakno v celotno jugoslovansko socialistično stvarnost, v kašipote našega hadaljnega družbenega razvoja, vključno s področjem telesne kulture,« je izjavil Marjan Lenarčič na skupni seji IO TKS SRS in predsedstva ZTKOS kmalu po Kardeljevi smrti.

Predvsem so bile in so še pomembne misli, ki jih je izrazil Edvard Kardelj delegaciji I. kongresa Fizikalne zveze Jugoslavije v Beogradu 30. 1. 1947.

»To, kar je značilno za našo borbo, za našo revolucijo, to je prav skrb za človeka, skrb za blagostanje tako posameznikov kot ljudstva. To, kar je danes vsebina vsega ustvarjalnega življenja v Jugoslaviji, je hkrati tudi vsebina naše telesne kulture. Skrb za višjo raven telesne kulture izhaja prav iz tega.

Naša telesna kultura je postala sestavni del borbe naših ljudskih zlasti bogatenju njegovega življenja ob prostem času, je aktualna še danes in je izražena kot kašipot za delo v prihodnje tako v portoroških sklepkih, kakor tudi v sklepih listini IX. kongresa Zveze sindikatov Slovenije (1978). Predvsem velja za našo športno rekreacijo, da ni in ne more biti posnemanje klubskega tekmovalnega športa, kakršne se je razvil v kapitalističnem svetu,

ko je bila vsa pomoč naravnana k elitnim moštvom, množicam pa odmerjeno mesto na tribunah za gledalce.

Danes ne gre več samo za tradicionalne športne zvrsti; če naj bo naša telesna kultura ljudska in humana, kakor je bil rekel Edvard Kardelj, tedaj je treba v polni meri upoštevati različne potrebe in želje človeka in mu pomagati, da bo bogatil svoj prosti čas s smučanjem, kegljanjem in igrami z žogo, ali pa tudi z ne-tekmovalnimi dejavnostmi, kakršne so planinstvo, lov, nabiranje gozdnih sadežev, ljubiteljsko delo na vrtu in podobno. Poudarba mora biti raznovrstna, da bo vsakdo našel prav tisto dejavnost, ki pomeni zanj zdravo razvedrilo — dejavnost s prvimi ustvarjalnosti in telesnega utrjevanja.

Kot družbeni delavec se je Edvard Kardelj zavzemal predvsem za množičnost, osebno pa se je v svojem prostem času najraje posvečal tistim dejavnostim, ki pomenijo najožji stik človeka s prvobitno naravo. »Na Velem polju sem vedno našel oddih in navdih za ustvarjalno delo. Ohranimo lepoto gora nedotakljivo.« Te besede Edvarda Kardelja so vklesane v spominski ploščo na Velem polju. Tu se je marsikdaj pogovarjal s planinci in lovci, tu je tudi potekal razgovor o njegovem osebnem odnosu do narave in rekreacije, ki ga je zapisal pisatelj Tone Svetina.

»Ljubezen do narave je ukoreninjena v vsakem človeku, čeprav pri vsakem ne pride enako do izraza in ni enako globoka.« Edvard Kardelj se spominja svojih otroških let v Podutiku, kjer so se podili po gozdovih in poljih, stikali za ptičji gnezdi, za gobami in borovnicami. Takrat je

vzljubil gozd in začutil, da je drugačen od mesta. V kasnejših letih je kmalu prišel v družbo znancev, ki so redno zahajali v gore. »Potegnili so me za seboj. Narava, gozd in gore so me tako prevzeli, da jih nisem mogel več pogrešati. To sem najbolj občutil, ko sem bil od tridesetega do dvaintridesetega leta za rešetkami na robiji... Takrat so mi pošiljali planinske razglednice. Nalepil sem jih na stene in zaporniki so jih hodili gledat.«

Zanimiva je Kardeljeva primerjava med nabiranjem gozdnih sadežev in športom. »Gobarjenje je moj hobi. Pravzaprav mi je v izreden užitek. V primerjavi z lovom in ribolovom bi ga postavil v isto vrsto. Če najdem lepega jurčka ali kakšno drugo redko gobo, se je razveselim, kot bi položil kakršnokoli trofejno divjad ali ujel veliko ribo. Gobarjenje ima toliko mikov, starih kot človeštvo, da bi jih težko opredelil.«

Med drugim je še povedal, da se nerad sprehaja brez cilja, iskanje gob pa je cilj, ki ga ne dosežete brez truda, znanja in sreče. »Tisti, ki nabira, pozabi sam nase. Oddalji se od svojih problemov in razvija tiste nagone, ki so v modernem človeku zamrli. Zato je tudi napor počitek.« Lovca je postal Edvard Kardelj šele po vojni. Lov je bil zanj način posebnega utrjevanja prijateljskih vezi med sodelavci, kar je bilo izrednega pomena za enotnost vodstva in hitro sporazumevanje v delu.

Tudi ribič je bil. »Ribe sem lovil po vseh jugoslovanskih rekah. Povsod je bilo lepo in imel sem dovolj uspeha. Moji največji trofeji sta osemnajst kilogramov težak sulec in sedem kilogramov težka ščuka.«

S svojo rekreativno dejavnostjo ob prostem času je Edvard Kardelj potrjeval znano misel, da je »narava naše skupno vadišče«. Skupno vadišče vseh planincev, lovcev, ribičev, nabiralcev gozdnih sadežev in vseh tistih, ki se štejejo med športnike v ožjem pomenu besede. Tudi s tega vidika je naša dolžnost, da smo občutljivi in vztrajni, ko gre za varstvo narave. »Slovenska narava je nekaj najlepšega, kar sedanje generacije puščajo bodočim, in vsako zanemarjanje je greh.«

Na varstvo gorskega sveta je opozoril Edvard Kardelj tudi v pismu, ki ga je poslal Planinski zvezi Slovenije ob proslavi 200-letnice vzpona na Triglav. »Ta proslava pa nam mora biti še ena spodbuda,« je zapisal. »Opozarja nas, da nosimo pred sedanostjo in pred bodočimi rodovi tudi odgovornost za ohranitev lepote in čistosti našega gorskega sveta.«

Zavedamo se, da smo v prizadevanjih za množično telesno kulturo ljudstva šele na pol poti. Od tistih časov, ko smo se odločili za ljudsko telesno kulturo, predvsem za športno vzgojo vseh otrok in za zdrav aktivni počitek slehernega našega delovnega človeka in občana, smo zgradili sto in sto modernih telovadnic, igrišč, plavalnih bazenov, žičnic in trimskih stez. V gorah smo utirali nova pota ter obnovili in zgradili lepo število planinskih domov. Smo pa še daleč od cilja — namreč, da bi tudi kulturno tako napredovali, da bi v slehernem človeku prebudili čut za lepoto narave in težnjo po zdravem načinu življenja, katerega bistveni sestavni del je tudi rekreacija.

Drago Ulaga

Koliko damo oziroma ne damo Slovenci za rekreacijsko smučanje (III.)

Berač beraču ni v pomoč!

Kranjska gora je te dni, ko v mestih gledamo sivo nebo in vzdihujemo smog, nabit polna. Hotelirji vedo povedati, da povpraševanje daleč presega prenočitvene in druge zmogljivosti. Hoteli so zelo pogosto, tudi po več tednov skupaj, zasedeni kar 115 odstotno! Kljub temu turistični delavci niso kdove kako zadovoljni. Za svoj pesimizem imajo namreč še in še razlogov, ki morajo spraviti še tako dobre gospodarje in sposobne delavce ob še tako dobri zimi v slabo voljo.

Nekoliko bolj zadovoljni so v Kranjski gori gostje. Teh je za tako majhen kraj, ki pa je kljub temu največji in najbolj urejen zimsko-športni center v Jugoslaviji, zelo veliko. Med tednom se tu rekreira blizu tri, ob vikendih pa tudi blizu pet tisoč prijateljev snega in ostrega gorenjskega zraka. Ni kaj, ljudje imajo radi Gornjesavsko dolino in Kranjsko goro, čeprav je tu ponudba še vedno skromna in še marsikaj šepa. Res je, še veliko stvari manjka, še zelo veliko bo potrebno postoriti, pa čeprav, kot smo zapisali, najde smučar v Kranjski gori za rekreacijo in prijetno bivanje več kot kjerkoli pri nas.

Hiba, ki jo imajo gostje Kranjske gore največkrat na jeziku, je seveda v pomanjkanju smučarskih žičnic. Tereni so sicer prelepi, primerni so za večino kategorij smučarjev, teptalni stroji pridno tlačijo belo oedejo, poskrbljeno je celo za nočno smuko, pa kaj ko mora človek veliko preveč prestat v vrstah, ko nima možnosti, da bi presmučal, kolikor mu srce da.

»Žičnice tu upravljajo delavci Hotelskega podjetja Gorenjka, točneje delavci temeljne organizacije združene dela Žičnica Gorenjka...«, pripoveduje Vid Černe, direktor omenjene TOZD. »Od lani dalje imamo v svojih rokah še sedežnico na Španovem vrhu nad Jesenicami in vlečnico v Martuljku. Tako imamo v Gornjesavski dolini v dolžini 30 kilometrov, to je od Planice do Španovega vrha 4 sedežnice in 12 smučarskih vlečnic. Z drugimi besedami: upravljamo s približno 80 do 100 hektari smučišč oziroma 23 kilometri smučarskih prog. Skupna zmogljivost naših žičnic je 9300 prevozov na uro, od tega kar 8500 prevozov v sami Kranjski gori...«

Ni kaj! Številke so visoke, zmogljivosti žičnic precejšnje, tereni so lepo urejeni, to je treba priznati, vendar smučarji kljub vsemu temu ostajajo nezadovoljni. Ne morejo se sprizniti z gnečo, ni jim všeč, da se v dneih, ki si jih odtrgajo za rekreacijo na snegu, ne morejo nasmučati! Seveda vse to negotovanje ni brez osnove. Še posebnost, ker iz leta v leto, skorajda bi lahko zapisali iz desetletja v desetletje, ugotavljamo iste probleme, pa se voz nikamor ne premakne. Armada smučarjev silovito narašča, število žičnic pa ostaja nespremenjeno! Nekateri smučarske žičnice v Sloveniji se celo ne vrtijo, ker pač ne najdemo najnujnejših sredstev za njihovo vzdrževanje. In, kdo je odgovoren za vse to, kot temu pravimo? Smučarji verjetno že ne, saj vemo, kako zelo globoko so pripravljeni seči v žep, samo da se lahko nasmučajo, kolikor jih je volja!

»Sploh se ne čudim, da odhaja na sneg na tuje vse več naših ljudi. Tam je sicer vse dražje, v primerjavi z našimi cenami, tudi dnevne in tedenske karte za žičnice so precej bolj zasoljene, toda, očitno za mnoge to ni bistveno. Ljudje se hočejo nasmučati, na snegu si želijo dati duška in se razgibati do onemoglosti...«, razmišlja Vid Černe. »Vse to seveda razumemo, pa me kljub temu boli nenehna primerjava naših pogojev za zimsko rekreacijo s pogoji na tujem. «Boli me, ker smo v tako očitnem nenakonpravem položaju. Na primer: če velja zunaj soliden teptalni stroj milijon dinarjev, moramo mi zanj odšteti trikrat toliko! To pomeni, da bi morali pri nas prodati za en stroj trikrat toliko kart kot zunaj, kar pa je seveda nemogoče! In takih in podobnih primerov bi razumljivo lahko naštel še in še. Družba nas obravnava kot gospodarstvo, kot tovarno, kjer tečejo stroji noč in dan, kjer delajo ljudje vse leto v dveh, če ne celo v treh izmenah dnevno. In, koliko dni v letu poslujejo naše žičnice? Približno 60 dni do 80 dni, če je sezona zelo dobra do 100 dni. Seveda, premalo!

V tem in tudi v drugih podobnih primerih nemalokrat padajo pripombe, ki niso povsem brez osnove. Ena izmed teh denimo je, zakaj ne bi prikočili na pomoč hoteli, gostinstvo, počitniški domovi, skratka vsi tisti, ki imajo goste prav na račun žičnic?

»Naša organizacija združene dela združuje poleg naše temeljne organizacije še dve: Gostinstvo Jesenice in Hoteli. Če dobro sodelujemo? Zelo dobro! V našim medsebojnih odnosih zares ni pomembnejših problemov. Solidarnostno prelivamo sredstva in drug drugemu pomagamo, kolikor je to sploh mogoče. Pa kaj, ko sta turizem in gostinstvo tako nizko akumulativna! Zato tudi zadnja leta tako očitno stagniramo in se ne moremo pohvaliti z ničemer novim...«, razlaga Vid Černe.

»In, prav ima. Berač beraču ne more pomagati, pa naj bo njuno prijateljstvo še tako trdno! Če je malha prazna, če ni kje vzeti, potlej perspektive zares niso kdove kako rožnate. Mar so?

V Kranjski gori žičničarji niso črnogledi. Storili bodo vse, kar je v njihovi moči, da bi v prihodnje ponudili smučarjem več, kot doslej. Od Podkorena proti Planici bodo zgradili nove žičnice, že letos tri vlečnice in eno dvosedežnico! To bo pomenilo novih 3500 prevozov na uro. S čigavimi sredstvi bodo uresničili omenjeni načrt? Večji del seveda s pomočjo kreditov. Druge možnosti ni. Poleg tega naj omenimo še drug načrt kranjskogorskih žičničarjev: v srednjeročnem obdobju, to je do leta 85, nameravajo približati smučarjem terene Vršiča, kjer je smuka sleherni zimo zagotovljena 100-odstotno! Vršič naj bi povezovali z dolino v dvosedežnico, na višini 1600 metrov pa potegnili nekaj vlečnic. Kaj pa to pomeni za Kranjsko goro, predvsem pa za naše smučarje, danes lahko samo slutimo. Na Vršiču je namreč dovolj priložnosti za smuko od začetka novembra, tja do maja, to je šest mesecev na leto!

Andrej Ulaga

Na sindikalnem prvenstvu v Radovljici tekmovalo v smučarskih tekih 216 članov sindikata

Prva mesta za Elan in Lip

V okviru letošnjega programa sindikatov je bilo v nedeljo, 27. januarja v Gorjah pri Bledu občinsko sindikalno prvenstvo v smučarskih tekih.

Na tekmovalcu, ki so ga pod pokroviteljstvom OS ZS in ZTKO Radovljica organizirali prizadevni člani TVD Partizan Gorje, je nastopilo 46 žensk in 170 moških, skupaj 216 članov sindikata iz 63 OO ZS.

Tekmovalci so se pomerili na 6 km dolgi progi in so bili razdeljeni v pet starostnih razredov. Tekmovalke so morale preteči 3 km dolgo progo in so bile razdeljene v tri starostne razrede.

Najboljša mesta med posamezniki in ekipami pa so zasedli:

Ženske do 27 let: 1. Irena Kovčič 1:52,8, 2. Kati Poljanec 1:01,2, 3. Andreja Žvan 12:17,0, 4. Majda Fister 12:8,6, 5. Marija Fister 12:30,2.

Ženske 28 do 35 let: 1. Darinka Pirnat 10:42,3, 2. Jerca Peterman 11:28,8, 3. Ivanka Cerkovnik 11:51,6, 4. Štefka Pogačar 12:04,6, 5. Slavka Čop 12:21,5.

Ženske nad 35 let: 1. Lojzka Kosmač 11:17,5, 2. Minka Vavpotič 12:34,6, 3. Amalija Podlipcec 12:50,0, 4. Marija Skumavec 13:07,4, 5. Polona Lovrenčič 13:17,4.

Moški do 27 let: 1. Borut Keršnik 17:43,8, 2. Matevž Kordež

17:48,0, 3. Silvo Repinc 17:55,5, 4. Franc Ferjan 17:56,0, 5. Jože Medle 19:31,9.

Moški od 28 do 35 let: 1. Zdravko Pogačnik 17:53,5, 2. Zdravko Eržen 18:10,9, 3. Janez Malej 19:28,3, 4. Tomaž Jarkovič 20:08,5, 5. Drago Boškovski 20:21,8.

Moški od 36 do 45 let: 1. Pavel Kobilica 16:02,2, 2. Tine Rozman 18:04,5, 3. Franc Tišov 20:00,0, 4. Anton Novak 20:25,7, 5. Ivan Krničar 21:14,5.

Moški nad 45 let: 1. Jaka Reš 19:02,0, 2. Viktor Rešinc 19:16,8, 3. Janez Hrovat 20:16,7, 4. Anton Strgar 21:14,0, 5. Stane Anderle 21:14,6.

Tekmovalni razred — moški do 27 let: 1. Cveto Podlogar 14:26,7, 2. Dušan Podlogar 14:49,7, 3. Tine Zupan 16:13,5, 4. Tomaž Česnik 16:16,1, 5. Srečo Kopač 16:29,0.

Vrstni red ekipno — moški: 1. LIP Bled 72 točk, 2. Elan Begu-

nje 56 točk, 3. GG Bled 47 točk, 4. Iskra Otoče 36 točk, 5. Veriga Lesce 34 točk.

Vrstni red ekipno — ženske: 1. Elan Begunje 40 točk, 2. Vezenine Bled 38 točk, 3. Lip Bled 29 točk, 4. do 5. Veriga Lesce in SOB Rad. 14 točk.

Skupni vrstni red: 1. LIP Bled 101 točka, 2. Elan Begunje 96 točk, 3. Vezenine Bled 55 točk, 4. do 5. Veriga Lesce in GG Bled 48 točk.

V. M.

Fotografija: J. Rabič

Od 15. do 17. februarja bo jubilejni XV. pohod na Stol v spomin na boje hrabre Jeseniške čete. Dosedanjih pohodov se je udeležilo že več kot 21.000 planincev in drugih. Na posnetku: zadnji koraki proti vrhu Stola.

Slovensko narodno gledališče na osvobojenem ozemlju

(VIII.)

Narod, ki se bori enako odločno s puško kot s knjigo v roki, ne more biti premagan

Piše: Darka Čeh

Od leta 1942 je bila v operativni vojski, nato v štabu VII korpusa. Zaradi boleznj je bila za stalno odpuščena iz vojske in dodeljena za pisarniško delo v intendaturi glavnega štaba. Ker je imela veliko veselja do gledališča, je njeno prošnjo za sprejem v gledališče podprl tudi načelnik intendature in poslal v SNG naslednji dopis: »Da se imenovana zasluzna partizanka, z ozirom na današnje razmere danes ali jutri ne bi znašla v razmerah, ki bi njeno zdravstveno stanje še poslabšale, prosimo, da vzamete njeno prošnjo na znanje in jo dodelite Slovenskemu narodnemu gledališču v Črnomlju.« Tako je pisal načelnik intendature že 11. julija, ker je menil, da pisarniško delo za to tovarišico iz zdravstvenih razlogov ni preveč priporočljivo.

Komaj sedemnajstletna Dragica Jereb je bila dodeljena gledališki grupi. Med gledališčniki pa je ostala le približno mesec dni, saj v tem času ni bil predviden noben gledališki tečaj, kjer bi se lahko izobrazila, v Črnomlju pa ni bilo zanjo nobene primerne zaposlitve in tako so jo morali poslati nazaj na prejšnje delovno mesto.

Os zmaguje so ponovno uprizorili 19. avgusta, skupaj s Snubačem. Uprizoritev je bila namenjena Glavnemu štabu. S tem v zvezi je zanimiva težavica, ki pa je čisto tehnične narave. Jože Tiran s tem v zvezi Propagandnemu oddelku Glavnega štaba namreč piše:

»Pripravljeni smo gostovati v soboto, dne 19. t. m. s Snubačem. Glede plesne groteske Os zmaguje pa je težava v tem, da je možna glasbena spremljava le na klavir, razen če bi mogel spremljati na harmoniko tov. Adamič. Tov. Cvetko in tov. Kuhar tega ne zmoreta. Prosim sporočite telefonično ali je mogoče preskrbeti klavir, ker v nasprotnem slučaju ta točka odpade.«

Vsekakor so »težavo« s glasbeno spremljavo rešili tako, da je bilo prav in so grotesko gledališčniki lahko odplesali.

Pri vsem tem je vredno omenbe le še eno dejstvo: Os zmaguje so 19. avgusta uprizorili z majhno spremembo v zasedbi. Tokrat je namesto Černičeve igrala Draga Ahačič in zaradi Drage Jereb, ki je v tem času že zapustila SNG, je bila izpuščena vloga bolničarke.

Gledališče je 8. avgusta priredilo še en Kulturno prosvetni večer. Organizator večera je bil MOOF.

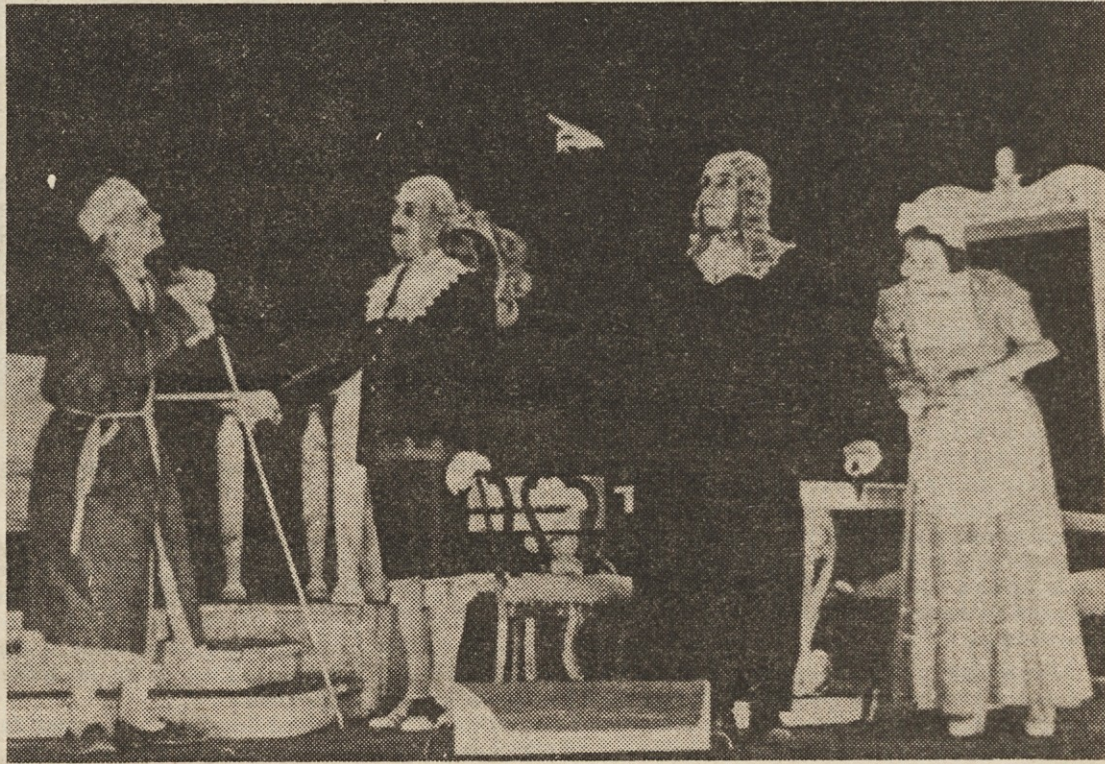
Prireditvev je bila v Črnomlju. V njenem prvem delu je zapel Vinko Turk, Nace Simončič in Beba Černič sta zaplesala ruski narodni ples. Petju in plesu je sledila krajša enodejanka Dogodek v Ljubljani, katere avtor je neznan. Režiral je Jože Tiran, posamezne vloge so igrali: Slavko Tiran — Franchini, Dušan Mevlja — Komisar, miličnik — Vinko Turk, delavec — Nace Simončič, hišnica Draga Ahačičeva, služkinja — Majda Dobovišek in vsi člani okrožne gledališke skupine. Program za predstavo so pripravili Ivan Kuhar, ki je priskrbel pevske točke in na klavir je spremljal Ciril Cvetko, ples pa Stefan Suih.

Dogodek v Ljubljani so ponovili v Črnomlju spet na proslavi ob otvoritvi mladinskega doma v Črnomlju 17. avgusta.

Vse vloge so bile v isti zasedbi kot prvič, le hišnico je tokrat igrala mladinka Ljuba in služkinjo Puhek, Gelika, prav tako mladinka. Nastop ob otvoritvi mladinskega doma so pripravili: Dušan Mevlja, ki je oskrbel recitacije, Stefan Suih je pripravil ples in seveda Jože Tiran z režijo Dogodka v Ljubljani.

Moliere: Namišljeni bolnik. Lojze Potokar kot Argan.

Moliere: Namišljeni bolnik. Argan (Lojze Potokar), Berald (France Presetnik), Diafoious (Jože Gale) in Toineta (Draga Ahačičeva).

Recitala sta Dušan Mevlja in Iztok Tusulin, ob spremljavi harmonike Ivana Kuharja so zaplesale mladinke in člani Okrožne skupine, pel je Vinko Turk, venček partizanskih koračnic pa sta zaigrala Ivan in Robi.

18. julija 1944 je bil v Gradacu ob desetih dopoldan ustanovni sestanek Rdečega križa Slovenije.

Že teden dni kasneje, 25. julija je glavni odbor RK poslal SNG naslednjo prošnjo:

»V času od 13. do 20. avgusta se vrši teden RKS. V okviru tega tedna se bodo prirejale v raznih krajih osvobojenega ozemlja gledališke predstave. Prireditelji bodo krajevni, okrajni in okrožni odbori, ki vas bodo zaprosili za sodelovanje. Ker bo teh prireditvev predvsem 13. in 15. 8. precej, bi bilo dobro, da za te dneve pripravite več manjših skupin, ki naj bi to nalogo izvršile. Seveda lahko nastopijo s primernimi odrskimi deli, pevske točkami ali morda s kakšno kroniko sedanjih dogodkov ali drugimi privlačnimi točkami.

Ker je delo RKS usmerjeno v korist ranjencev NOV in prizadetemu civilnemu prebivalstvu po vojnih grozotah, smo prepričani, da se boste našemu vabilu odzvali in že sedaj podvzeli potrebne priprave.« Gledališče je takoj odgovorilo, čez dva dni so poslali tole sporočilo.

»Na vaš dopis z dne 25. 7. št. 27 vam sporočamo, da smo pripravljene postaviti vse naše sile za »Teden RKS«. Za enkrat razpolagamo s tremi skupinami in naslednjimi odrskimi deli: Čehova Snubač in Medved in Mateja Bora težka ura ter nekaj kratkih skečev. Nadalje imamo pripravljenih nekaj solističnih in zborovskih pevske točke, recitacije in plesne komade.

Smatramo za umestno, da z vaše strani pošljete zastopnika, s katerim bi se ustno porazgovorili,

kakor tudi glede sporeda. Po možnosti naj se ta vaš zastopnik čimprej javi pri SNG v Črnomlju.«

Gledališče je sestavilo program in 13. in 15. avgusta so gostovali v raznih krajih Bele krajine.

Za prevoz gledaliških grup v posamezne kraje naj bi poskrbel Glavni odbor RK. Odbor je upal, da bodo v ta namen dobili dva kamiona, a je ostalo zgolj pri upanju. Tako so tudi tokrat prišla v »poštev le privatna prevozna sredstva s konjsko vprego in pa pešačenje.« Predstave so bile v Metliki ob 21.: skupina šestih članov je izvedla Snubača in nekaj pevske točke. Pela je Vanda Ziherl ob spremljavi Cirila Cvetka.

Druga skupina enajstih članov pa je nastopila z recitacijami, tremi plesi, reportažo, solo in zbornim petjem od 16. v Vinici, ob 20. pa v Dragatušu.

Vse te predstave so bile 13. avgusta, še isti dan pa bi morala biti tudi predstava v Suhorju, a je odpadla, ker ni bilo mogoče organizirati prevoza.

15. avgusta so bili gledališčniki v Gradacu ob 15., kjer so zaigrali Medveda, ob 21. pa še v Semiču, kjer so izvedli plesne in pevske točke.

Istočasno, torej tudi ob 21., je bila prireditvev v Črnomlju, na sporedu pa so bile zborna recitacija, zapel je pevski zbor, oficirska šola je izvedla vaje z orožjem, pel je tudi pevski zbor pionirjev in zaigrali so Snubača.

Še ena prireditvev je bil tega dne in to v Starem trgu ob 15., kjer je skupina enajstih članov izvedla recitacije, plese, petje in reportažo.

Ob zaključku tedna RK je bila še nabiralna akcija in darovali so vsi, vasi in okraji za naše bolnike in ranjence in to je bil imeniten zaključek praznovanja ob tednu naše humanistične organizacije.

Poletje je počasi začelo dobivati drugačne tone barv, sence v dolinah so bile vedno daljše in nastala

je jesen. Belokranjske okrožne skupine ni bilo več, že 17. avgusta je prišla v Črnomelj pod streho SNG in skupaj so se lotili Borovih Raztrgancev. Premiera je bila že 14. septembra.

To je bila zadnja jesen v borbi, nemiru in nesvobodi. In bili so res hudi boji, v zatišju gozdov je bilo vse polno svežih grobov, preveč, po najbolj mračnih in oddaljenih poteh so se spet oglasili pritaženi vzdihni ranjenih, tisoče drsajočih in onemoglih korakov je stopalo uporno in naravnost v zmago, v svobodo. In svoboda ni bila več slutnja, bila je gotovost.

Prve dni v septembru je bil v Črnomlju drugi zbor aktivistov. Vse je bilo »konspirativno«, celo datum prireditve, ki jo je SNG pripravilo ob zaključku tega zborovanja.

Predstava je bila 6. septembra in je bila nadvse svečana in njen program pester.

Igrala je godba Glavnega štaba, pel je zbor pionirjev, zbor meščanske šole, oktet oficirske šole in invalidski pevski zbor, solistki sta bili Vanda Ziherl in Zdenka Tavčar, recitali so France Presetnik, Jože Tiran in gojenci oficirske šole, Marta Pavlinova pa je celo zaplesala.

Na sporedu je bila tudi že znana in priljubljena Klopčičeva enodejanka Mati, že v znani zasedbi in režiji Milana Košaka.

V septembru so bili še trije kulturnoprosvetni večeri, prvi 12. septembra, drugi 19. in tretji 26. septembra.

Na vseh treh večerih so bile pevske točke in recitacije. Peli so Stane Česnik, Vanda Ziherl in Pavla Kovič, zbor pionirjev in Zdenka Tavčar. Recitali so pionirji Ema Starčeva, Ivo Puhar, France Presetnik in Jože Tiran.

(Nadaljevanje prihodnjic)

ZAVOD SR SLOVENIJE ZA DRUŽBENO PLANIRANJE je v sodelovanju z založnikom Delavsko enotnostjo objavil v informativnem biltenu št. 11-12/1979 metodologijo za planiranje v družbenih dejavnostih:

Marko Selan

Planiranje v svobodni menjavi dela

Priročnik za poslovodne in strokovne delavce

Publikacija je pomemben strokovni pripomoček za nosilce družbenega planiranja v TOZD in SIS družbenih dejavnosti pri pripravljanju in sprejemanju družbenega plana za srednjeročno obdobje 1981—1985. Priporočamo jo zlasti izobraževalnim in vzgojnovarstvenim organizacijam, zdravstvenim organizacijam, kulturnim ustanovam, telesno-kulturnim organizacijam, raziskovalnim organizacijam, samoupravnim skupnostim družbenih dejavnosti občin, regij in drugim.

Na voljo je omejeno število izvodov. 1. ponatis je v pripravi. Naročila pošljite do 24. januarja 1980. Cena: 50 din.

DE NAROČILNICA

Pri ČGP Delo — TOZD DELAVSKA ENOTNOST, Dalmatinova 4, 61000 Ljubljana nepreklicno naročamo:

izvodov M. Selan: Planiranje v svobodni menjavi dela

Točen naslov:

Ulica, poštna številka in kraj:

Plačamo v zakonitem roku.

Žig (datum)

(podpis)

OBVESTILO

Rdeči križ Slovenije vabi vse občane in delovne ljudi, da se v čim večjem številu udeležijo krvodajalske akcije.

Prijave sprejema občinski odbor Rdečega križa v delovnih organizacijah pa aktivist Rdečega križa, odgovoren za krvodajalstvo.

FEBRUAR 1980

LJUBLJANA-BEŽIGRAD	15., 18., 21., 26.
LJUBLJANA-CENTER	14., 22., 27., 28.
LJUBLJANA-MOSTE-POLJE	13., 29.
LJUBLJANA-ŠIŠKA	19.
LJUBLJANA-VIČ-RUDNIK	12., 20.

RDEČI KRIŽ SLOVENIJE

Iz ABC leksikona o samoupravnem življenju

Siromašni »C«

Na prvi pogled je izbira med samoupravnimi besedami, ki se začenjajo s »c«, dokaj siromašna. Roko na srce, razen »cepec« (zanimivo: beremo jo lahko v obe smeri, ne da bi spremenili pomen!) nam nič kaj otipljivega ne pride na misel. Variacije so pa možne... Prav zanimivo bi si bilo ogledati, kaj se dogaja, če si nekdo (ob pomanjkanju trdnjših argumentov) zastavi za cilj, da bo svojega nasprotnika v razpravi celotivo predstavil kot Cepca. Za tak podvig prav gotovo ne potrebuje Celodnevne šole, čeprav je tudi res, da prenekaš (bolj molčeči člani kolektiva) trdijo, kako je tako in podobno etiketiranje prava Cokla samoupravnega razvoja. In tudi odnosov seveda...

Poznamo pa tudi nekatere Cejevske besede, ki jih imamo vsak dan v ustih in tudi mislih. Če je seja ali pa ne... Med temi je prav gotovo na prvem mestu »cena«. Prava škoda je, da se »plača« začne s »P« in torej oba pojma ne moremo obravnavati skupaj v enem sestavku. No, saj ju tudi v življenju ne obravnavamo skupaj in vedno znova ugotavljamo, kako plače Capljajo za Cenami. Torej bomo tudi mi o plačah spregovorili šele čez nekaj mesecev. Ko bo pač prišla »P« na vrsto...

V samoupravljanju utegne biti zanimiv tudi Cement. Ne zato, ker ga velikokrat ni moč dobiti, ampak zaradi možnosti za slikovito izražanje: »Če boš tako neumno govoril, te bom zacementiral!«

V zvezi s takimi prijemi so pa na voljo bolj elegantne in manj nasilne možnosti. »Dal te bom v Celofan«, pravimo. Torej, vse se vidi, tudi govoriš lahko, vendar se te skozi Celofan »ne sliši«.

Tig

Humoreska

Ne »doktor« — »naš Franci«!

Predsedniku Sindiku ta teden nikakor ni bilo lahko, saj mu je IO poleg običajnih dolžnosti (da o stabilizaciji niti ne govorimo) naprtil na glavo še zadolžitev, da mora pripraviti še dostojno proslavitev slovenskega kulturnega praznika. Saj vendar vsi vemo, da delavci brez kulture ne morejo živeti! Če že drugače ne, pa vsaj enkrat na leto ne morejo... Tudi Sindiku je bila zamisel o proslavi kar prav, saj bo treba na koncu leta v poročilu spregovoriti tudi o kulturni dejavnosti in zelo nerodno je, če predsednik v poročilu nima kaj povedati...

Ko je začel pisati govor, so se takoj v začetku prikazale dokaj hude težave. Saj res, tale Prešeren. Ko bi si le za kulturni praznik izbrali smrt kakšnega drugega pesnika in ne ravno »doktorja« Prešerna. Kakor hitro bodo slišali »doktor«, bodo oni v skupnih službah spet dvignili glave, češ, vidite, kako brez strokovnosti in nazivov nikjer ne

more iti. Pa še tista nesrečna zgodba z ženskami... Pepca bo spet začela stokati, zakaj je treba dvigati toliko prahu, ker ga Julija ni marala, »sufražetke« iz računovodstva bodo pa zahtevale posebno točko dnevnega reda, ker moramo enkrat tudi v našem tozdu razčistiti, zakaj toliko besed o Juliji (zadnjič je bil film tako lep, ko sta skupaj z Romeo umrla...), ne pa o oni drugi, ki je morala pesniku otroke na svet spravljati. In tako — Prešeren ima zdaj celo svoj kulturni praznik, o materi samohranilki pa niti besede!

Sindik je natančno videl, da tako ne bo prišel nikamor. Prešerna je treba potegniti ven iz njegovih zgodovinskih okoliščin in ga posodobiti! Lahko je reči, toda kako? Še dobro, da se je spomnil, kako je nekdo, če je že bil pesnik, moral pisati pesmi in te pesmi so prav gotovo tudi objavljene:

»O Vrba, srečna draga vas domača...« Misel bo lepo izho-

dišče za nekaj besed o naši agrarni politiki, preskrbi mest, cenah kruha in mleka ter o vikendaših (in morda še rekreaciji), le tisto o devicah in svetniku bo treba zamolčati, ker nekako ni več sodobno.

»Popotnik pride v Afrike puščavo...« Sindiku se je obraz razlezel od zadovoljstva, ker bo lahko spregovoril tudi o težavah delovne organizacije pri izvozu. »Življenje ječa, čas v nji rabelj hudi...« To bo kakor nalašč za nekaj ostrih besed o delovni disciplini in izrabi delovnega časa.

Sindik je bil na moč všeč tudi verz: »Dolgost življenja našega je kratka...« Naposled ga je kljub lepoti črtal iz svojega govora, da ne bi slučajno direktor pomislil, kako mu on, tovariš Sindik, posredno kaj grozi s predsedniškega mesta. Poleg tega bi se še kdo spomnil na enoletni mandat in kolektivno vodenje... Iz govora je še črtal »doktorja« in začel z »Naš Franci!«

Igo Tratnik

Kozerija

Popoldanskih petkrat P

Četudi si že lep čas prizadevamo, da bi pospešili razvoj tako imenovanega drobnega gospodarstva, pa v tej dejavnosti še zdaleč ni vse tako, kot bi moralo biti. Med drugim nam še zmeraj — ali tudi čedalje bolj — primanjkuje zmogljivosti in ljudi v nekaterih obrtnih strokah, predvsem storitvenih. Premalo je ključavničarjev, dimnikarjev, čevljarjev, avtomehanicov, dežnikarjev, kleparjev, krovcev, tlakarjev, keramičarjev... Pa servisov za vzdrževanje in popravilo najrazličnejših strojev in naprav, s katerimi je poprej nesluteni tehnični razvoj druge polovice tega stoletja obogatil naše vsakdanje življenje in nam hkrati nasul dovolj skrbi, da se je ob pridobivanju in vzdrževanju teh tehničnih dobrin domala nemoogoče fizično in umsko poleniti.

Toda zgodi se, da garaš leto ali dve ter si s privarčevanim denarjem (ali pa tudi z denarjem, ki si ga vzameš od banke na posodo) kupiš kakšno imenitno, vendar hkrati danes že domala nepogrešljivo napravo (kakršno imajo že skoraj vsi sosedje), potem pa ti naprava kar na lepem crkne, tik po poteku garancijskega roka, ali tudi že prej.

Na servisih se te otepajo, ko da se jih to sploh ne tiče. V najboljšem primeru pa ti zadevo popravi kar trikrat zapored, vendar zmerom tako, da čez čas spet ne deluje. Plačaš, seveda, vsakokrat posebej.

Nazadnje ti preostanejo samo predstavniki tako imenovanega popoldanskega drobnega gospodarstva. Pokličeš katerega od njih, pride, v nekaj minutah spravi tvojo napravo k sebi in...

Od tega »in« dalje pri stikih s predstavniki popoldanskega drobnogospodarskega biznisa ne prevzemamo odgovornosti za nikogar, ki nima — poleg debele denarnice tudi — debelih živcev.

Prišel je tako, recimo, k sosedu Franceljnu neki tako imenovani drobnogospodarski popoldanski

poslovni človek ter mu nekaj porbrskal po pokvarjenem pralnem stroju. Predjal je nekaj kosov ven in noter, pojedel malico, ki mu jo je ponudila Franceljnova soproga, popil kozarec ali dva zlate rebule in — ne da bi trenil z očmi — olajšal Franceljna za tisoč petsto dinarjev.

Maks se je torej zmazal še kar poceni. Popoldanski poslovnež druge stroke mu je priključil na elektriko termoakumulacijsko peč (na uradnega serviserja bi namreč moral čakati dva — zimska — meseca) — in ga (za dobro uro dela) obral za (vsega) sedemsto dinarjev.

Se ceneje je opravil Gustelj, ki mu je mimoidoči brusarč za brusenje treh nožev zaračunal vsega dvesto petdeset dinarjev...

Kaj so vsi ti zneski v primerjavi s tistimi, ki mu ga bo popoldanski avtomehanic navedel za popravilo njegovega predpotopnega korita!

Drobnoblagovno gospodarstvo je tedaj kljub vsemu v razmahu. Vendar predvsem v obliki popoldanskega konjička vse številnejših drobnoposlovnih ljudi. Žal ti zvečine niso nikjer registrirani ali kako drugače evidentirani. Delujejo po načelu petkrat P, kar pomeni: pridem popraviti — pripravi precejšnje »pare«!

Kot že rečeno, pa ti popoldanski drobnoposlovni ljudje niso nikjer registrirani niti združeni. Hodijo in delajo naokrog kot kakšne izgubljenе ovčke. S čisto človeškega vidika zato predlagam, da ustanovijo zanje vsaj kakšno klubsko organizacijo, recimo, Društvo ljubiteljev popoldanskih konjičkov. S simbolično članarino po dinar na mesec, da jih ne bi preveč prizadel, saj se vendar že dolgo časa trudimo, da bi pospešili razvoj drobnega gospodarstva. In ta oblika omenjenega gospodarstva je zaenkrat še edina vitalna in razvijajoča se od vseh.

Jože Olaj

Na posnetku A. Agniča je zelo natančno videti, kako so čelade lepo »zlikane« in še ne obtočene, kar z drugimi besedami seveda pomeni, da se razprava o sprejemu samoupravnih aktov še ni začela... Sicer so tudi akti (na posnetku levo od čelad) še nerazcefrani. Tihožitje, ki ga le redkokdaj srečamo v naših delovnih organizacijah, saj največkrat ni aktov (so v zamudi!) ali pa čelad, da bi si pred udarci zaščitili priljubljene tarče.

Naj ostane med nami

Ko so zadnji januarski dan na seji RS ZSS sprejeli dogovor o uresničevanju družbene usmeritve razporejanja dohodka ter oblikovanja in porabe sredstev za osebne dohodke in skupno porabo v letošnjem letu, je Franci Polak predlagal, naj ta dokument izide tudi kot priloga Delavske enotnosti. Boštjan Pirc s tem ni bil zadovoljen. Menil je, da bi ga kazalo natisniti v knjižici, saj je trajne vrednosti... Pa menda ja ne?!

C. B.

Nagradna križanka št. 5

Rešitve pošljite do 20. februarja 1980 na naslov: TOZD DELAVSKA ENOTNOST Ljubljana, Dalmatinova 4, s pripisom na ovojnici: NAGRADNA KRIŽANKA ŠT. 5. 300, 200 in 150 din.

Rešitev nagradne križanke št. 3

SPROSTITUTEV, MATINEJA, TRAMONTANA, EROTOR, REPENTABOR, LEWIS, RI, ANITA, LET, OATES, EDO, DAR, NEIL, ARMSTRONG, IS, STOJA, ANAA, NAAB, VASA, NA, EMI, GLAN, ALIDA, NIKOBARI, LILI, REGENTKA, NUMIZMATIK, ICA, ALAN, ASIM, ESENI.

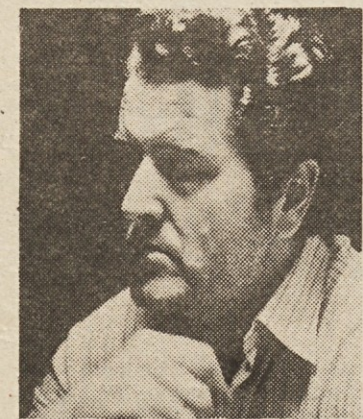
Izžrebani reševalci nagradne križanke št. 3

1. nagrada 200 din: Tomaž Valenčič, VP 4796-4, 18002 Niš; 2. nagrada 150 din: Josip Kovšca, Kajuhova 13, 66230 Postojna; 3. nagrada 100 din: Viktor Sunčič, Milavčeva 33, 68250 Brežice.

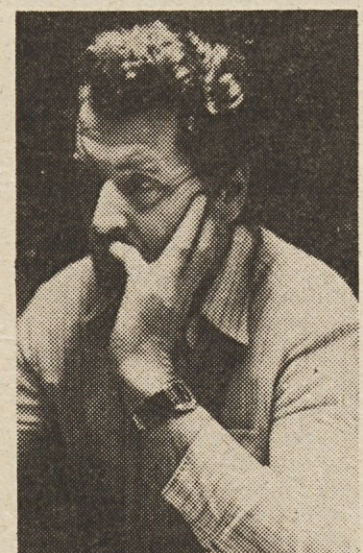
Nagrade bomo poslali po pošti.

DE	SPECIALIST ZA OČESNE BOLEZNI OKULIST	NASAD ZA VZGOJO DREVESNIH MLADIK	IME POLITIKA POPOVIČA	PESEM HVALNICA	OBOLENJE SKLEPOV, MIŠIC IN ŽIVCEV	SESTAVIL: R. N.	VANDALIZEM	RUDI KOSMAC	BIVŠI IZRAELSKI POLITIK (LEVI)	TRŽAŠKI GLEDAL UMETNIK KOBAL	JA DOBRO V KOROSKEM NA RECJU	NEMSKI FILOZOF-MISTIK, MAG. TEOLOGUE	GLAVNI DEL ANTICNEGA SVETIŠČA	DE	VISOKA GORA V SVICI	NADLEZEN MRČES. NE. KRILATE ZUZELKE	REKA V AVSTRIJI, DESNI PRITOK DONAVE	PESNIŠKA ZBRIRKA SIMONA JENKA	VRSTA KONJSKEGA TEKA	
PAVZA, ODDIH						VELEMESTO V NDR							CIRKULACIJA							
PRAVO IME SKLADATELJA SAVINA						LJUB. GOST LOKAL							AKTOVKA							
PRISTANSKO MESTO V IZRAELU								KLOKOTANJE					SKAKALEC (RINI)							
STARORIM POZDRAV				JUGOSL. POLITIK (LAZAR)				DRŽAVA V ZAHODNI AFRICI			TISK. AGEN. KITAJSKE		ST. MESTO OB TIGRISU						KRAJ PRI LJUBLJANI, POD KRIMOM	
DOMAČA OBLIKA ŽEN. IMENA				ČOPASTI PAPAĞAJ		ROMAN ALEKSEJA TOLSTOJA					BUKOVA DESKA		OPERA R. WAGNERJA							
PRITOK ILMENSK. JEČERA V SZ						VEZNIK						SL. PESNIK (MITJA)								
OGOVARJANJE V 3. OSEBI MNOŽINE					REKA SKOZI INNSBRUCK				CANKARJEV JUNAK, PRED STAVNIK BURZOAZJE						MESTO V KOLUMBIJI, POMEMBNO TRŽIŠČE	IGO GRUDEN			JANEZ (LAT.)	
POMIVALNO KORITO					ANG. POVR. MERA					FILMSKA IGRALKA RINA	KLJUNATA SESAJOCA ZUZELKA							GRŠKA CRKA	ISTRSKI PISATELJ (VIKTOR EMIN)	
KAR SE CEDI						DRŽAVA V SEVERNI AFRICI						PREBIVALEC JAVE								
GALLU			DEL DNEVA			KARLOVAC		ENA OD GRŠKIH BOGINJ USODE				LUĐOLFOVO ŠTEVILO								
								LESENO OGRODJE ZA BRAJDO						DE			REKA, KI TEČE SKOZI MUNCHEN			

Tone Jurjevčič:

Kdo ni »zadel«?

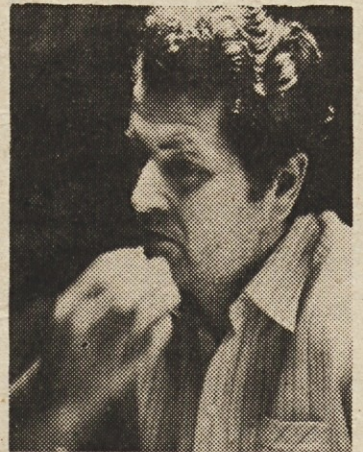
Vsaka pesem novo delo?

So odnosi pomembni?

Imate tremo pred nastopom?

Kako pojejo Vrhničani?

Na obisku pri pevskem zboru tovarne usnja na Vrhniki

Kaj bi drugega kot »zaradi veselja«

Ne navadno je bilo še najbolj to, da smo se v tovarniškem okolju pogovarjali o petju. Delovne obleke, ropot strojev, skladownice papirjev na pisarniških mizah, utrujeni obrazi (iztekale so se še zadnje minute delovnega dne) ... In vendar so se obrazi razživel, prikradel se je nasmeh, ko je stekel pogovor o tovarniškem pevskem zboru (»Ne, naš zbor je zbor sindikata v tovarni usnja!«), ki so ga spravili skupaj pred dobrimi petimi leti. Naši sogovorniki, ki smo jih z žlico slučajnosti postrgali po tovarniških prostorih, so se pred prvim »obveznim« vprašanjem — Zakaj poje? — znašli v zadregi. In kaj naj bi človek sploh še kaj drugega odgovoril kot »Ker nas veseli! Radi pojemo...«

Še najteže je bilo potem najti dirigenta, takega, ki bi živel z zborom in ne bi vsega skupaj jemal kot »klepanje honorarja«. Našli so ga na svoje zadovoljstvo kar doma, na Vrhniki. Kot zanimivost naj omenimo, da je vsa peterica naših sogovornikov pri zboru že od ustanovitve naprej, tako da se dobro spominjajo, kako »je potekalo«. Od prvih korakov, ko so začeli s pesmicami, ki še najbolj sodijo v veselo družbo in na podobna manj zahtevna srečanja, do prijetne zavesti, da so že toliko »zrastli«, da lahko prirede samostojen koncert, pridejo na snemanje v radijski studio v Ljubljani, pojejo na nastopih skupaj z zbori, ki imajo večje ime in trdnjšo veljavo...

»Večina od nas je s časom močno na kratko,« pravi predsednik Stare. Ne gre samo za delo, tu so še najrazličnejši sestanki, osebno življenje. Še najbolj primerno se nam je zdelo, če za petje izberemo ponedeljek zvečer. Tako se enkrat na teden srečamo od osmih do pol desetih v glasbeni šoli.

Predsednik ima zanimivo tabelo, na kateri se pojavljajo vsi člani zbora z imeni, nakar sledi črtice in križci. Na kratko bi rekli: udeležba. Slišali smo, da se je zadnje čase močno popravila, saj je prevladalo tovariško razpoloženje in občutek, da s svojo odsotnostjo škoduješ tudi delu drugih. Podatki o udeležbi seveda ne poznajo nikakršnih razlik med »inženirji«, »vodji« ali »navadnimi« delavci. V zboru so vsi samo »Stanko«, »Jože«, »Tine«... »V kolektivu, ki šteje nad 1000 delavcev, se prav gotovo ne poznajo vsi med seboj. V zboru smo pa vsi »na ti«, ne oziraje se na to, kaj kdo je in iz katerega oddelka je. Odločajo samo glasilke in še prizadevnost. No, tudi prijatelji smo med seboj, saj drugače ne bi mogli ubrano peti...«

Naj še dodamo, da je v tovarni usnja na Vrhniki pevski zbor

edina organizirana oblika kulturnega udejstvovanja. Morda jih prav zato delavci še posebej cenijo, ker so le »nekaj posebnega«. Srečanja z jubilanti in še ob številnih drugih priložnostih si sploh ne morejo več zamisliti brez nekaj pesmi »naših fantov«.

Pevodjca Tone Jurjevčič, ki je sicer »šef za petje« na vrhniški šoli, je prepričan, da resnega dela pri pevskem zboru sploh ne more

biti, če zavzetost in disciplina nista na primerni ravni: »Pri zboru usnjarne se pozna, da nekdo (torej tovarna) »drži roko«. V začetku so me težko pregovorili, zdaj pa zelo rad delam s fanti, ker vidim, da mislijo resno. Saj se ne razumemo narobe... Ne gre za to, da bi imeli nedosegljive cilje, kako hočemo postati zbor z »visokim imenom«. Veseli nas že to, da se za-

vedamo, kako smo napravili zelo veliko v tisti skopo odmerjeni dobri uri na teden. Fantje radi pojejo, kar je seveda najbolj pomembno, če odštejem glasovne zmožnosti, predvsem pa si žele zborovskega petja tudi zaradi svojega boljšega počutja, priložnosti, da se pri skupnem opravi, ki jih veseli, srečajo kot prijatelji... Sodobni človek ima navsezadnje vse na razpolago

(tudi kulturo preko TV in v dvoranah, če hoče), toda aktivno, četudi samo ljubiteljsko, sodelovanje v njej je le nekaj posebnega.« In še: »V zboru so od mladih fantov do upokojencev — in vendar so celota. Posebej me pa veseli, da vem, kako tudi podmladka ne bo zmanjkalo. Zbor IUUV bo še pel...«

Igo Tratnik

Na posnetku A. Agniča je del razpoloženja, ki smo ga ujeli v tovarni usnja na Vrhniki v improviziranem pogovoru o — petju: Novinar Igo Tratnik se pogovarja z nekaterimi člani pevskega zbora (na posnetku so Slavko Stare, Franc Rudolf, Peter Kobal, Stane Šventner in Karl Rous) o tem, zakaj pojejo.

Pevski zbor vrhniških usnjarnjev. Če se morda kdo na posnetku ne bo »našel«, naj povemo, da redno pojejo v njem:

Jože Ogrin, Edo Kavčič, Ivek Horvat, Miran Zalaznik, Peter Cerin, Karel Rous, Janez Zupančič, Janez Mišvelj, Ivan Novak, Janko Kogovšek, Miran Kržmanc, Alojz Kržmanc, Stanko Zalaznik, Stane Šventner, Milan Kostanjevec, Peter Kobal, Hinko Osredkar, Janez Pečar, Leon Ogrin, Slavko Žilavec, Jože Pahor, Andrej Jelovšek, Franc Rudolf, Marjan Zobec, Pavel Lenaršič, Stane Kukec, Bojan Kukec, Slavko Stare, Alojz Gorjup, Janez Obid, Janez Langenvalter, Jože Žitko, Martin Osredkar.

FOTOAMATER NA OBISKU

Današnji sestavek je le uvod v stalno rubriko, s katero želimo predstavljati posamezne fotoamaterje in njihova dela. Predvsem tiste, ki delajo v združenem delu in katerih težnja je upodabljanje delovnega človeka in njegovega življenja. Hkrati naj bi bil to tudi poziv vsem, da s svojimi fotografijami sodelujejo tudi na straneh našega časnika.

Naš gost je 21-letni Franci Virant, reprofotograf ofset montaze ČGP Delo in že nekaj let navdušen član njihove fotosekcije. S svojim sodelovanjem na številnih razstavah pa je že potrdil, da je na tem področju postal dokaj uspešen. Povedal pa nam je naslednje:

»S sošolcem sva stavila in z improviziranimi pripomočki sem naredil boljšo fotografijo. Potem pa sem začel prebirati strokovne knjige, fotografirati in sodelovati na razstavah. Priznam, uspehi so me navdušili in razstava v bežigrasjski galeriji je že dvanajsta, na kateri sodelujem.«

Franci še išče svoj fotografski izraz in njegove stvaritve bi lahko razdelili v tri skupine.

»Zelo rad fotografiram otroke, ker so neposredni, odrasle ljudi pa predvsem, kadar ne vedo, da jih lovim v objektiv. No, in tisto, kar me najbolj privlači, je odnos zemlje kot trdne podlage, neba kot neke praznine, če hočete, in ob tem človeka ali predmeta med tema dvema skrajnostima.«

SAMOUPRAVNI SPORAZUM

**o ustanovitvi posebne izobraževalne skupnosti
za pravno, upravno, organizacijsko, politološko,
sociološko, novinarsko, obrambno, STM,
socialno in administrativno usmeritev**

**OSNUTEK
4. 2. 1980**

VSEM DELOVNIM SKUPNOSTIM DRŽAVNIH ORGANOV, DRUŽBENOPOLITIČNIH ORGANIZACIJ, DRUGIH SAMOUPRAVNIH ORGANIZACIJ IN SKUPNOSTI IN TEMELJNIM ORGANIZACIJAM ZDRUŽENEGA DELA TER VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNIM ORGANIZACIJAM, KI IZVAJAJO VZGOJNO IZOBRAŽEVALNE PROGRAME ZA PRAVNO, UPRAVNO, POLITOLOŠKO, SOCIOLOŠKO, NOVINARSKO, ORGANIZACIJSKO, OBRAMBNO, SOCIALNO IN ADMINISTRATIVNO USMERITEV

Iniciativni odbor za ustanovitev posebne izobraževalne skupnosti za pravno, upravno, organizacijsko, politološko, sociološko, novinarsko, obrambno, socialno in administrativno usmeritev **predlaga** delavcem delovnih skupnosti državnih organov, družbenopolitičnih organizacij, drugih samoupravnih organizacij in skupnosti, temeljnih organizacij, ki so trajneje zainteresirane za kadre usmeritve te skupnosti in vzgojno-izobraževalnim organizacijam, ki izvajajo program usmeritve te skupnosti, **da ustanovijo »Posebno izobraževalno skupnost«**. V njej bodo uresničevali svoje posamične in skupne ter širše družbene potrebe in interese na področju vzgoje in izobraževanja vseh usmeritev te skupnosti.

Ustanovitev posebne izobraževalne skupnosti bo pospešila razvoj družbenoekonomskih odnosov na področju usmerjenega izobraževanja. Samoupravna organiziranost v skupnosti bo omogočila uporabnikom vzgojnoizobraževalnih storitev, da

bodo bolj neposredno kot doslej uveljavili svoj vpliv na vzgojnoizobraževalno politiko in uresničevanje svobodne menjave dela na tem področju.

Do sedaj je bilo ustanovljenih 16 posebnih izobraževalnih skupnosti, v ustanavljanju pa so štiri skupnosti za področje družbenih dejavnosti (vzgoja in izobraževanje, zdravstvo, kultura, uprava in pravosodje ter druge samoupravne organizacije in skupnosti).

Iniciativni odbor je pripravil osnutek samoupravnega sporazuma o ustanovitvi posebne izobraževalne skupnosti. Osnutek je izdelan na temelju načelnih opredelitev in izhodišč zakona o svobodni menjavi dela na področju vzgoje in izobraževanja ter zakonov, ki urejajo posamezna področja družbene dejavnosti in predloga zakona o usmerjenem izobraževanju.

Vabimo samoupravne organe vseh vzgojnoizobraževalnih organizacij, ki izvajajo vzgojnoizobraževalne pro-

grame v usmeritvah te skupnosti ter delovne skupnosti državnih organov, družbenopolitičnih organizacij, drugih samoupravnih organizacij in skupnosti ter temeljnih organizacij združenega dela, ki so trajneje zainteresirane za kadre usmeritve te skupnosti

da organizirajo med delavci javno obravnavo o osnutku samoupravnega sporazuma.

Mnenja, dopolnilne oziroma spreminjevalne predloge k osnutku samoupravnega sporazuma pošljite do 4. marca 1980 na naslov: Republiški sekretariat za pravosodje, organizacijo uprave in proračun — Iniciativni odbor za ustanovitev PIS, Ljubljana, Župančičeva 3.

Pričakujemo vaše aktivno sodelovanje!

Iniciativni odbor

Na podlagi 54. in 55. člena Ustave SR Slovenije ter 35. in 49. člena Zakona o svobodni menjavi dela na področju vzgoje in izobraževanja (Uradni list SRS, št. 1-80)

sklepamo

delavci delovnih skupnosti v državnih organih, družbenopolitičnih organizacijah, drugih samoupravnih organizacijah in skupnostih in v temeljnih organizacijah združenega dela, ki so trajneje zainteresirane za usmerjeno izobraževanje v usmeritvah skupnosti (v nadaljnjem besedilu: uporabniki)

in delavci v vzgojnoizobraževalnih organizacijah, ki izvajajo vzgojno izobraževalne programe za pravno, upravno, organizacijsko, politološko, sociološko, novinarsko, obrambno, socialno in administrativno usmeritev (v nadaljnjem besedilu: izvajalci)

SAMOUPRAVNI SPORAZUM

o ustanovitvi posebne izobraževalne skupnosti za pravno, upravno, organizacijsko, politološko, sociološko, novinarsko, obrambno, STM, socialno in administrativno usmeritev.

1. člen

Uporabniki in izvajalci se s tem samoupravnim sporazumom združujemo v posebno izobraževalno skupnost za pravno, upravno, organizacijsko, politološko, sociološko, novinarsko, obrambno, STM, socialno in administrativno usmeritev (v nadaljnjem besedilu: skupnost).

2. člen

Uporabniki in izvajalci s svobodno menjavo dela v skupnosti zadovoljujemo potrebe uporabnikov po usmerjenem izobraževanju v usmeritvah skupnosti in potrebe, ki jih za usmerjeno izobraževanje v usmeritvah skupnosti izrazijo uporabniki v vseh drugih posebnih izobraževalnih skupnostih.

3. člen

Pri samoupravnem sporazumevanju o uresničevanju svobodne menjave dela skupaj z delavci izobraževalne organizacije sodelujejo tudi učenci in študenti.

4. člen

Medsebojne pravice, obveznosti in odgovornosti ter pogoje in načine uresničevanja svobodne menjave dela urejajo uporabniki in izvajalci s samoupravnim

sporazumom o temeljih plana, drugimi samoupravnimi sporazumi in pogodbami ter s tem sporazumom.

5. člen

Uporabniki in izvajalci v skupnosti:
— usklajujemo elemente za pripravo samoupravnega sporazuma o temeljih plana;

— usklajujemo celotne potrebe po usmerjenem izobraževanju, ki se uresničujejo v tej skupnosti;

— se sporazumevamo z drugimi posebnimi izobraževalnimi skupnostmi o zagotavljanju tistega dela svojih potreb po usmerjenem izobraževanju, ki se uresničuje v drugih posebnih izobraževalnih skupnostih ter o medsebojnih obveznostih v zvezi s tem;

— usklajujemo predloge programov storitev oziroma posamičnih vzgojnoizobraževalnih in drugih storitev ter druge naloge, s katerimi se zagotavljajo pogoji za usmerjeno izobraževanje s področja te skupnosti;

— usklajujemo predloge meril za vrednotenje programov storitev oziroma posamičnih vzgojnoizobraževalnih storitev;

— zagotavljamo sredstva za razširitev zmogljivosti izvajalcev, v kolikor niso ta sredstva vsebovana v cenah storitev;

— ugotavljamo obseg sredstev za izvedbo programov storitev oziroma posamičnih storitev v posameznih planskih obdobjih in sprejemamo ukrepe za zagotavljanje teh sredstev;

— sprejemamo plan skupnosti;

— v skladu z zakonom sprejemamo vzgojnoizobraževalne programe, ki se uresničujejo v tej skupnosti;

— opredeljujemo skupne naloge, ki jih v skladu s samoupravnim sporazumom uresničujejo v drugih izobraževalnih skupnostih in zagotavljamo sredstva za ta namen;

— se sporazumevamo o ustanavljanju izobraževalnih organizacij in o uvajanju novih vzgojnoizobraževalnih programov;

— se sporazumevamo o drugih zadevah, določenih z zakonom in s samoupravnimi splošnimi akti skupnosti.

I. Odnosi med udeleženci svobodne menjave dela

6. člen

Predmet svobodne menjave dela so storitve, potrebne za izvedbo posameznega vzgojnoizobraževalnega programa (v nadaljnjem besedilu: program storitev).

Predmet svobodne menjave dela so lahko tudi posamične vzgojnoizobraževalne in druge storitve, s katerimi se zadovoljujejo potrebe in interesi uporabnikov.

7. člen

Udeleženci v svobodni menjavi dela vrednotimo rezultate dela izvajalcev in zagotavljamo samoupravno dogovorjeno

povračilo za izvajanje programa storitev oziroma kot ceno za posamične storitve.

8. člen

S samoupravnim sporazumom o temeljih plana skupnosti uporabniki in izvajalci opredelijo in uskladijo svoje in skupne družbene potrebe po usmerjenem izobraževanju za usmeritve skupnosti.

Samoupravni sporazum iz prejšnjega odstavka oblikujemo uporabniki in izvajalci na podlagi elementov, ki jih sprejemamo po metodologiji, ki jo določijo v izobraževalni skupnosti SR Slovenije in v skladu z zakonom.

9. člen

V postopku priprave samoupravnega sporazuma o temeljih plana skupnost uskladi vsebinske in razvojne usmeritve z drugimi posebnimi in občinskimi izobraževalnimi skupnostmi. Predmet usklajevanja so zlasti tiste usmeritve, s katerimi se zagotavljajo splošni družbeni interesi na področju usmerjenega izobraževanja za skladen gospodarski in družbeni razvoj posameznih področij združenega dela. Skupnost usklajuje z drugimi skupnostmi potrebe po usmerjenem izobraževanju po posameznih vzgojnoizobraževalnih programih, razmestitev izobraževalnih zmogljivosti in uvajanje novih vzgojnoizobraževalnih programov oziroma ustanavljanje novih izobraževalnih organizacij.

10. člen

Če se v postopku priprave in usklajevanja samoupravnih sporazumov ugotovi, da se zaradi uveljavljanja posebnih interesov posameznih uporabnikov oziroma posebnih interesov posameznih območij pomembneje povečajo stroški izobraževanja, se lahko uporabniki dogovorijo za ustrezne dodatne obveznosti uporabnikov, ki uveljavljajo take zahteve.

11. člen

Na podlagi samoupravnega sporazuma o temeljih plana sprejme skupščina plan skupnosti v skladu z zakonom.

12. člen

Če samoupravni sporazum o temeljih plana skupnosti ni sklenjen ali če k njemu niso pristopili vsi člani skupnosti in zaradi tega ni zagotovljeno uresničevanje dogovorjenih programov usmerjenega izobraževanja, skupnost obvesti pristojno družbenopolitično skupnost.

II. Samoupravna organiziranost

13. člen

Skupnost upravlja skupščina. Skupščina ima zbor uporabnikov in zbor izvajalcev. V zboru uporabnikov je 36 delegatov, v zboru izvajalcev je 34 delegatov.

14. člen

Delegat v zbor uporabnikov delegirajo delegacije uporabnikov prek konferenc delegacij.

Konference delegacij se oblikujejo za delegate iz TOZD po območjih medobčinskih gospodarskih zbornic. Konference delegacij imajo v zboru uporabnikov naslednje število delegatov:

Za območje medobčinske gospodarske zbornice v Celju — 2 delegata

Za območje medobčinske gospodarske zbornice revirskih občin (Trbovlje) — 1 delegat

Za območje medobčinske gospodarske zbornice za Gorenjsko (Kranj) — 1 delegat

Za območje medobčinske gospodarske zbornice Koper — 1 delegat

Za območje medobčinske gospodarske zbornice za Pomurje (Murska Sobota) — 1 delegat

Za območje medobčinske gospodarske zbornice za Koroško (Dravograd) 1 delegat

Za območje notranjske medobčinske gospodarske zbornice (Postojna) 1 delegat

Za območje medobčinske gospodarske zbornice Posavja (Krško) — 1 delegat

Za območje medobčinske gospodarske zbornice občin ljubljanskega območja (Ljubljana) 2 delegata.

Za območje medobčinske gospodarske zbornice za Podravje (Maribor) 2 delegata

Za območje medobčinske gospodarske zbornice za dolensko (Novo mesto) 2 delegata

Za območje medobčinske gospodarske zbornice za severno primorsko območje (Nova Gorica) 1 delegat

Za območje savinjsko-šaleškega gospodarskega zbornice Velenje 1 delegat

Delegacije delovnih skupnosti upravnih in pravosodnih organov, družbenopolitičnih skupnosti in njihovih izvršnih organov, družbenopolitičnih organizacij, samoupravnih interesnih skupnosti ter drugih samoupravnih organizacij in skupnosti oblikujejo konference delegacij v regijah. Konference delegacij imajo v zboru uporabnikov naslednje število delegatov:

— celjska regija	2 delegata
— gorenjska regija	2 delegata
— koprška regija	2 delegata
— ljubljanska regija	4 delegati
— mariborska regija	3 delegati
— murskosoboška regija	2 delegata
— novogoriška regija	2 delegata
— novomeška regija	2 delegata

15. člen

Zbor izvajalcev tvorijo delegati iz naslednjih delegacij vzgojnoizobraževalnih organizacij:

Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo (vse usmeritve) Ljubljana	4 deleg.	(3 ped. del. in 1 štud.)
Pravna fakulteta v Ljubljani	3 deleg.	(2 ped. del. in 1 štud.)
Visoka šola za organizacijo dela Kranj	3 deleg.	(2 ped. del. in 1 štud.)
Visoka ekonomsko-komercialna šola (usmeritev organizacija in poslovno upravljanje) Maribor	3 deleg.	(2 ped. del. in 1 štud.)
Višja pravna šola Maribor	3 deleg.	(2 ped. del. in 1 štud.)
Višja upravna šola Ljubljana	3 deleg.	(2 ped. del. in 1 štud.)
Višja šola za socialne delavce Ljubljana	3 deleg.	(2 ped. del. in 1 štud.)
Srednje šole, ki izvajajo vzgojnoizobraževalne programe v usmeritvah skupnosti	12 deleg.	(8 ped. del. in 4 štud.)

16. člen

Skupščina sprejema odločitve na zasedanju svojih zborov.

17. člen

Zbor uporabnikov in zbor izvajalcev enakopravno:

— odločata o sprejemu statuta skupnosti

— odločata o sprejemu plana skupnosti in ukrepov za njegovo uresničevanje

— odločata o usklajevanju elementov za pripravo samoupravnega sporazuma o temeljnih plana

— sprejeta program storitev in določata pogoje za opravljanje vzgojnoizobraževalnih storitev, cene oziroma povračila

— sprejemata program usmerjenega izobraževanja, ki se uresničuje v skupnosti

— odločata o sprejemu drugih samoupravnih splošnih aktov

— odločata o drugih zadevah določenih s tem samoupravnim sporazumom

— odločata o kadrovskih in organizacijskih zadevah skupščine.

18. člen

Zbor uporabnikov in zbor izvajalcev samostojno:

— izvedeta svoje konstituiranje

— odločata o verifikaciji pooblastil delegatom

— volita izmed delegatov v zboru predsednika in njegovega namestnika ter ga razrešita

— ustanavljata svoja delovna telesa

— sprejemata program svojega dela

— sprejemata poslovnik.

19. člen

V zadevah, o katerih odločata oba zbora skupščine enakopravno, so odločitve sprejete, če so bile sprejete z večino glasov vseh članov v vsakem zboru in v enakem besedilu v obeh zborih.

Če ni doseženo soglasje med zboroma, se izvede usklajevalni postopek, ki je določen s statutom skupnosti.

Če tudi v usklajevalnem postopku ni doseženo soglasje in bi bilo zaradi tega ogroženo opravljanje vzgojnoizobraževalnih dejavnosti, se ureditev vprašanja prepusti družbenopolitični skupnosti.

20. člen

Za delo skupščine in za pripravo predlogov iz njene pristojnosti ima skupščina skupne organe uporabnikov in izvajalcev.

Število teh organov, delovno področje posameznega organa in njihovo sestavo določi skupščina v skladu s statutom.

21. člen

Uporabniki in izvajalci se lahko organizirajo v enoto. V njej uresničujejo svobodno menjavo dela pri izvajanju posameznega vzgojnoizobraževalnega programa oziroma skupine sorodnih vzgojnoizobraževalnih programov ali posameznih nalog iz vzgojnoizobraževalnega programa oziroma delovnega načrta izobraževalne organizacije.

22. člen

Uporabniki in izvajalci se lahko organizirajo v temeljno skupnost. V njej neposredno uresničujejo medsebojne pravice, obveznosti in odgovornosti v svobodni menjavi dela za posamezno usmeritev.

Varianta: Uporabniki in izvajalci se lahko organizirajo v enoto in v temeljno skupnost (člen 22 in 23 se črta).

23. člen

S samoupravnim sporazumom o ustanovitvi enote oziroma temeljne skupnosti se določi število delegatskih mest v zborih skupščine enote oziroma temeljne skupnosti.

Za delo enot oziroma temeljnih skupnosti se smiselno uporabljajo določila tega sporazuma.

24. člen

Uporabniki in izvajalci imajo strokovni svet kot skupen strokovni organ skupnosti. S statutom se določijo naloge in sestava strokovnega sveta.

25. člen

Skupnost ustanovi za opravljanje administrativno-strokovnih del skupno strokovno službo z drugimi posebnimi izobraževalnimi skupnostmi in IS Slovenije.

III. Samoupravni nadzor

26. člen

Uporabniki in izvajalci uresničujemo samoupravno delavsko kontrolo v skupnosti neposredno, po svojih delegatih v skupščini skupnosti ter njenih enot oziroma temeljnih skupnosti in po svojih delegatih v odboru samoupravne delaške kontrole.

27. člen

Skupščina skupnosti v funkciji samoupravne delaške kontrole nadzoruje delo svojih organov in delavcev, ki zanjo opravljajo strokovna in administrativno-tehnična opravila.

V nadzorovanju njihovega dela jim skupščina daje smernice in navodila, da bi odpravili ugotovljene nepravilnosti.

28. člen

Odbor samoupravne delaške kontrole nadzoruje izvajanje samoupravnih sporazumov, družbenih dogovorov in drugih v skupnosti sprejetih samoupravnih splošnih aktov, zlasti glede uveljavljanja pravic, izpolnjevanja obveznosti in uresničevanja odgovornosti delavcev, njihovih temeljnih organizacij združenega dela in delovnih skupnosti, organov skupnosti in njenih enot, oziroma temeljnih skupnosti, kot tudi strokovnih služb in delavcev, ki zanje opravljajo strokovna in administrativno-tehnična dela in naloge.

29. člen

Odbor samoupravne delaške kontrole šteje 7 članov in se voli za čas, kolikor traja mandatna doba delegatov za skupščino skupnosti.

Člani odbora samoupravne delaške kontrole ne morejo biti odpoklicani pred potekom mandatne dobe, razen v primerih, ki jih določa zakon.

IV. Samoupravno reševanje sporov

30. člen

Za reševanje sporov, ki nastanejo v družbenoekonomskih in drugih samoupravnih odnosih v skupnosti, je pristojno sodišče združenega dela za področje izobraževalnih skupnosti v SR Sloveniji v mejah svoje stvarne pristojnosti.

Ne glede na prejšnji odstavek se lahko stranke sporazumejo, da spor reši arbitražna.

V. Prehodne in končne določbe

31. člen

Skupnost bo vse pravice, obveznosti in odgovornosti, ki jih na njenem delovnem področju opravlja Izobraževalna skupnost Slovenije, prevzela takoj po ustanovitvi.

32. člen

Prvo sejo zborov skupščine skupnosti pripravi in skliče iniciativni odbor, ki je us-

klajeval postopek samoupravnega sporazumevanja in po javni obravnavi osnutka določil predlog tega samoupravnega sporazuma.

Prvo sejo skupščine začne predsednik ali član iniciativnega odbora, ki ga določi ta odbor in jo vodi do izvolitve delovnega predsedstva.

Delovno predsedstvo vodi sejo do izvolitve predsedstva skupščine in predsednikov zborov.

Ko zbora ugotovita, da je ta samoupravni sporazum sklenjen, obravnavata osnutek statuta skupnosti in poslovnika skupščine, po sprejemu teh aktov pa izvedeta volitve organov in delovnih teles skupščine in njenih zborov.

33. člen

Ta sporazum je sklenjen, ko ga sprejme večina organizacij uporabnikov in izvajalcev, in to dejstvo ugotovi skupščina skupnosti.

K sklenjenemu sporazumu lahko pristopi vsaka organizacija uporabnikov in izvajalcev, ki je po tem sporazumu lahko uporabnik ali izvajalec vzgojnoizobraževalnih storitev.

34. člen

Ta samoupravni sporazum začne veljati, ko da k njemu soglasje Skupščina SR Slovenije in je objavljen v Uradnem listu SR Slovenije.